

Det børnefrie liv

En kvalitativ undersøgelse af børnefrie kvinder

Rapportens samlede antal tegn: 167.868

Svarende til antal normalsider á 2400 tegn: 69,95

Katrine Adamsen

Studienummer: 20194136

Vejleder: Alfred Sköld

10. Semester, Psykologi
Kandidatspeciale

Aalborg Universitet
30.05.2025

Abstract

In Denmark, the birth rate is declining, and globally more women are choosing a child-free life. These women are often stigmatized, as motherhood is idealized in many cultures. Lack of understanding and acceptance can lead to negative consequences. Therefore, it is important to promote understanding of their choice to challenge stereotypes. Furthermore, it is relevant to investigate why more young women choose a childfree life from a societal perspective. This study explores why Danish women aged 25-35 choose to be childfree. With a hermeneutic-phenomenological stance, three women were interviewed about their reflections on being childfree. The analysis drew on four theoretical perspectives: Zygmunt Bauman's theory on the late modern society, Albert Bandura's social cognitive theory, Frank Furedi's view on paranoid parenting, and Leon Festinger's theory of cognitive dissonance.

The women's primary reason for not wanting children was a lack of desire, which they found difficult to explain. Other reasons were seen as secondary. Stigmatization made them more certain in their choice and distanced them further from children. With Festinger's theory, this was interpreted as a strategy to achieve consonance in a pronatalist culture, where their choice may otherwise create dissonance. They feared that motherhood would reduce economic freedom, flexibility and career opportunities. They also feared a loss of personal and physical identity. From Bauman's perspective, this reflects a threat to the fluid, self-created identity that characterizes the late modern individual. The role of a mother appeared fixed and unattractive. The women perceived parenting as difficult and anxiety-inducing, based on what they observed in others. With Bandura's theory, this could be seen as modeling. They observed others' behavior and consequences and choose not to follow the same path. This also applied to their expectation of becoming like their parents, whose roles they did not wish to repeat. They believed that as a mother you need to know and do many things to ensure a child's healthy development. With Furedi's perspective this was seen as a result of living in a societal pressure, where parenting is portrayed as a complex science. The women's doubts about their abilities as a mother were described in Bandura's terms as low perceived self-efficacy. This could be seen as an outcome of a

reciprocal determinism, where the high demands of society create lack of faith in own abilities. One participant feared she might be physically unable to have children. This fear created a defense mechanism, in her terms, where she did not want children. This was seen as a strategy to avoid cognitive dissonance, in line with Festinger's theory.

The findings support previous research, though this study adds new insights into fears of becoming like one's own parents or being biologically unable to conceive. Other studies show rising concern for child development and declining mental well-being among young Danish women. These patterns were evident in this paper and may influence the choice to remain childfree. It reflects a tension between increasing vulnerability and higher expectations to parents. The discussion referenced studies suggesting that childfree have tendencies to overweight, lower self-worth and life satisfaction, which contrasts with the women's fear of the physical and psychological costs of motherhood. It suggests that women's fear stem from what they hear. In this sense, the dominant discourse around motherhood appears to shape women's desire to remain childfree.

A strength of this study is its systematic and transparent methodology. However, its limitations include a small sample size and potential researcher bias. Triangulation was used to improve trustworthiness by comparing findings with existing studies. Future research could benefit from including participants with different gender identities and sexual orientations, as well as alternative theoretical and methodological approaches, such as narrative inquiry, or psychodynamic and evolutionary theory. This could shed light on the underlying reasons behind the lack of desire for children. The subject still needs further investigation to understand exactly why more women seems to choose a childfree life.

This study concludes that women chose a childfree life primarily based on a lack of desire, shaped by personal experiences, the need for personal freedom, and fears related to motherhood. It appears to be a deliberate choice to ensure psychological well-being, existential freedom, and a life aligned with personal values.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING.....	1
1.1 PROBLEMFORMULERING.....	2
1.2 PRÆCISERING OG AFGRÆNSNING	3
1.3 SPECIALETS OPBYGNING	4
1.4 LITTERATUR REVIEW	5
2. METODOLOGI.....	9
2.1 FÆNOMENOLOGI	9
2.2 HERMENEUTISK FÆNOMENOLOGI.....	11
2.3 FORFORSTÅELSE.....	12
3. METODE.....	14
3.1 KVALITATIV FORSKNING.....	14
3.1.1 Kvalitetskriterier	14
3.2 INTERVIEW	16
3.2.1 Interviewguide	17
3.2.2 Transskriptionsguide.....	18
3.3 ANALYSEMETODE	18
4. ETISKE OVERVEJELSER	21
4.1 INFORMERET SAMTYKKE	21
4.2 FORTROLIGHED	21
4.3 KONSEKVENSER.....	22
4.4 FORSKERENS ROLLE.....	22
5. TEORETISKE PERSPEKTIVER	23
5.1 ZYGMUNT BAUMAN	23
5.2 ALBERT BANDURA	24
5.3 FRANK FUREDİ.....	26
5.4 LEON FESTINGER.....	28
6. INFORMANTER.....	31
6.1 UDVÆLGELSE AF INFORMANTER	31
6.2 INTERVIEWSITUATION.....	31
6.3 PRÆSENTATION AF INFORMANTER.....	31
7. ANALYSE.....	33

7.1 OVERSIGT OVER TEMAER.....	33
7.2 PRÆSENTATION AF TEMAER	35
7.2.1 Manglende lyst.....	35
7.2.2 Stigmatisering.....	36
7.2.3 Forventning om at gentage egne forældre	38
7.2.4 Livet med børn er hårdt.....	39
Det hårde forældrelev	39
Det er hårdt, siger andre.....	41
7.2.5 Bekymringer	42
7.2.6 Frihed.....	43
Fleksibilitet	43
Karriere	44
Økonomi	44
7.2.7 Morrollen	45
Alt det man skal vide	45
Forventninger til mødre	48
7.2.8 At miste sig selv.....	50
7.2.9 Kropslige overvejelser.....	52
Kropslige konsekvenser	53
Forsvarsmekanisme	54
7.3 OPSUMMERING	56
8. DISKUSSION	58
8.1 DISKUSSION AF SPECIALETS FUND I LYSET AF RELEVANT FORSKNING	58
8.1.1 Forskning om motivation for ikke at få børn	58
Svensk, kvalitativt studie	60
Opsamling.....	61
8.1.2 Anden relevant forskning.....	61
Unge kvinders trivsel.....	61
Er det hårdere at være mor i dag?	63
Mor-identiteten	65
8.2 DISKUSSION AF SPECIALETS KVALITET	66
8.3 DISKUSSION AF SPECIALETS ANVENDTE TEORIER.....	71
8.3.1 Teoriernes styrker og svagheder	71
8.3.2 Bronfenbrenners økologiske model.....	74
8.3.3 Teoriernes samspil.....	75
8.3.4 Andre teoretiske perspektiver	77
8.4 SPECIALETS BETYDNING FOR FREMTIDIG FORSKNING	78
9. KONKLUSION	80

REFERENCELISTE	82
-----------------------------	-----------

1. Indledning

I Danmark er fertilitet et aktuelt tema, hvilket bl.a. skyldes, at fødselsraten har været dalende siden 2008, hvor der blev født 1,88 barn per kvinde sammenlignet med 1,49 per kvinde i 2023 (Nyborg, 2024). Politikere ser det som en samfundsmæssig udfordring, som bl.a. forsøges imødegået ved at lette adgangen til fertilitetsbehandling. Det er dog ikke kun af biologiske årsager, at færre kvinder får børn. Ifølge professor i biodemografi Rune Lindahl-Jacobsen mangler der forståelse for, de bagvedliggende faktorer, hvilket gør det umuligt at vide, hvordan udfordringen kan løses (Lehmann, 2024).

Kvindernes mulighed og motivation for at få børn ændrede sig markant i 1960-1970'erne. P-pillens frigivelse i 1966 og adgangen til fri abort i 1973 gav kvinderne medbestemmelse over egen krop (KVINFO, u.å., pp. 3-7). Derudover forlod flere kvinder husmoderarbejdet til fordel for et arbejde udenfor hjemmet i disse år (KVINFO, u.å., p. 1). I 1976 vedtog Folketinget en lov, der skulle sikre ligeløn for mænd og kvinder (KVINFO, u.å., p. 10). Det er endnu ikke lykkedes i praksis at sikre ligeløn, hvilket antages at skyldes, at kvinder ikke varetager lige så mange lederposter som mænd. En årsag hertil er, at kvinder ikke udvikler sig på arbejdsmarkedet under barsel (Larsen, 2024). Samfundsmæssige faktorer kan derfor anses som betydningsfulde for kvinders muligheder og incitament for at fravælge børn.

Udover at det fra et samfundsmæssigt perspektiv er relevant at undersøge, hvorfor flere kvinder fravælger børn, er formålet med specialet at give kvinder mulighed for at udtrykke deres perspektiv. Mange børnefrie kvinder oplever modgang, da valget strider mod et normativt ideal. De oplever, at de bliver vurderet som selvoptagede og ansvarsløse (Kelly, 2009, p. 165). Dette skyldes bl.a. måden børnefrie kvinder skildres i litteratur. Samantha Jones fra *Sex-and-the-city* fremstår følelseskold, sexfikseret og uegnet til at omgås børn. I *Grey's Anatomy* ses den karrierefokuserede Christina Yang, der værdsætter logik over følelser. I serien *Friends* er Phoebe den sære og ansvarsløse karakter, der ikke får børn (Cherjovsky, 2022, p. 119f). Det er ikke kun i litteraturen, der skabes fordomsfulde billeder af børnefrie kvinder. Den amerikanske vicepræsident JD Vance lavede i 2024 en udtalelse om demokraterne, der vedligeholder en fordom om børnefrie: "(they are) a bunch of childless cat ladies who are miserable at their own lives and the choices that they've made and so they want to make the

rest of the country miserable, too" (Treisman, 2024). Kattedamen er kvinden uden børn, der formodes at sørge over sit liv, hvor katten erstatter barnet (Cherjovsky, 2022, p. 117).

Der er en generel tendens til at portrættere barnløse kvinder, som en der opfører sig afvigende. Der mangler et virkelighedsnært billede af, hvem kvinderne er, og hvorfor de har valgt at leve uden børn. Dette studie har til sigte at skabe forståelse for kvindernes valg og overvejelser, der vil kunne nuancere den samfundsfaglige debat.

Det er ikke kun i Danmark, at færre kvinder ønsker børn (Lehmann, 2024; Nyborg, 2024). Den amerikanske psykologforening har for nyligt sat spørgsmålstegn ved, hvad der kan ligge til grund herfor (Tanggaard, 2024). Flere amerikanske studier finder, at det skyldes et øget ønske om frihed, samt at kvinderne ikke kan identificere sig med de forventninger, der tilhører morrollen (Gillespie, 1999; Ireland, 1993; Morell, 1994; Settle, 2014; Somers, 1993; Vesper, 2008). Der mangler danske studier, der undersøger kvindernes overvejelser, da kulturelle betingelser formodentligt influerer valget.

1.1 Problemformulering

Ovenstående overvejelser ledte til følgende problemformulering:

Hvordan kan valget om et børnefrit liv hos danske kvinder mellem 25-35 år forstås?

Problemformuleringen baseres på en interesse i at forstå kvinders ønske om et børnefrit liv. Formålet er at forstå de overvejelser, der har ledt til valget om at leve uden børn. Ønsket er at sætte fokus på kvinders individuelle refleksioner, så det er muligt at få en bedre forståelse af de aftagende fødselstal udover de biologiske faktorer, der spiller en rolle. Derfor er ønsket at undersøge kvinder, der aktivt har besluttet at leve uden børn og ikke af fertilitetsmæssige årsager.

1.2 Præcisering og afgrænsning

I dette afsnit uddybes problemformuleringen og de bagvedliggende overvejelser, således specialets undersøgelsesområde tydeliggøres.

Aldersgruppe

Studier viser, at kvinder, der vælger at leve uden børn, vælger det i deres fødedygtige alder, og særligt før de fylder 30 (Avison & Furnham, 2015; Neal & Neal, 2022). I Danmark er gennemsnitsalderen for førstegangsfødende kvinder steget fra 24 år i 1973 til 30 år i 2023 (Nyborg, 2024). Med disse informationer kan det formodes, at de danske kvinder særligt overvejer beslutningen i 20'erne og start 30'erne, hvorfor aldersgruppen for undersøgelsen var 25-35 år.

Derudover viser et studie af Braelin Settle (2014), at kvinders valg om at leve børnefrit kan opdeles efter, om det tages passivt eller aktivt. Den aktive gør det relativt tidligt og bevidst, hvorimod det for den passive børnefrie kvinde blot skete med tiden. Antropolog Tine Tjørnhøj-Thomsen argumenterer for, at det kan være svært at gennemskue, hvorvidt ældre kvinders valg om et børnefrit liv var et bevidst valg, eller om det er en rationalisering (Svendsen, 2003, p. 114). På baggrund af disse informationer blev populationen for undersøgelsen afgrænset til 35 år, således det reflektive valg om et børnefrit liv undersøges.

Kvinder

Valget om at undersøge kvinders perspektiv på ønsket om et børnefrit liv skyldes, at det er en aktuel fremherskende tendens i Danmark. Rockwools internationale Generations- og Kønsundersøgelse fra 2021 undersøgte hvor mange mænd og kvinder blandt årgangene 1971-2003, der ikke ønskede børn. De opdelte årgangene i 8 grupperinger, hvor der i alle grupper var en overvægt af mænd, der ikke ønskede børn, på nær gruppen af personer født mellem 1999-2003 (Fallesen, 2023). Derfor synes det at være en stigende tendens hos kvinder. Herudover viser studier, at den stereotypiske mand besidder maskuline træk såsom fornuft og handlekraft, der bl.a. gør ham til en dygtig leder, hvorimod kvinder besidder feminine karakteristika, der gør hende omsorgsfuld og betænksom, hvilket giver hende en naturlig evne til at passe en familie (Tabassum, 2024, p. 14). Disse kønsstereotyper skaber et ideal om, at en kvinde bør ønske børn.

Det kan være årsagen til, at det er påfaldende, at flere kvinder end mænd ikke ønsker børn. Derfor er det relevant at undersøge kvindernes perspektiv.

Børnefri

Et studie af Jeffries & Konner (2002) viser, at forskere er inkonsistente i deres brug af definition af mennesker, der ikke ønsker børn (Kelly, 2009, p. 158). Nogle betegner kvinderne som *barnløse*, *uden børn* og *nonmother*. Betegnelserne implicerer, at kvinderne bryder en norm og mangler et barn (Kelly, 2009, p. 159). I nærværende speciale anvendes betegnelsen *børnefri*, da denne synes mindre negativt ladet, selvom den indikerer en frihed fra børn, og deri forbliver det normativt at få børn (Thornley, 2022, p. 6). Der mangler en neutral betegnelse for det at leve uden børn, hvilket kan være udtryk for, at pronatalisme har en hegemonisk diskurs.

Valg

I specialet undersøges kvinders intentionelle valg om at forblive børnefri. Det anerkendes, at valget ikke blot tages én gang, men at valget træffes kontinuerligt gennem hele livet. Det omtales som et valg, der er truffet på et tidspunkt for at afspejle den refleksion, der ligger bag livsstilen, som var det et valg om at leve enhver anden livsstil, som ligeledes i realiteten tilvælges gennem hele livet.

1.3 Specialets opbygning

Først præsenteres en kort oversigt over relevant forskning og litteratur på området, der anvendes som uddybelse af formålet med studiet. Herefter fremlægges det metodologiske udgangspunkt, som har betydning for den metodiske fremgangsmåde. Efterfølgende udpensles min for forståelse, da det er væsentligt at forholde sig til dennes betydning for udarbejdelsen af specialet og dets resultater. Dernæst beskrives de anvendte metoder samt de etiske overvejelser, der gør sig relevante, når et kvalitativt studie anvendes til at undersøge subjektive erfaringer med et personligt emne. Efterfølgende beskrives analysemetoden og de teoretiske perspektiver, der anvendes til at belyse datamaterialet. Dette følges af resultaterne af analysen, hvortil disse diskuteres med udgangspunkt i relevant forskning. Desuden diskuteres specialets metode og

kvalitet ud fra kvalitative kvalitetskriterier. Opsamlende diskuteres hvilke implikationer specialets fund har for fremtidig forskning. Dette udmunder i den endelige konklusion.

1.4 Litteratur review

Et litteratur review giver overblik over, hvordan emnet hidtidigt er undersøgt, og hvor der endnu mangler viden. Dette har afgørende betydning for udformning af problemformulering samt valg af metode (Abusaleh & Anwar, 2022, p. 23). En indledende søgning blev foretaget med søgeordet "child-free" på PRIMO, hvilket gav 814 resultater. Efter en gennemgang af disse blev centrale studier udvalgt og gennemlæst. Heraf fulgte en *forward snowballing*, hvor artikler, der havde citeret disse, blev fundet (Jalali & Wohlin, 2012, p. 29). Dette afsnit indebærer en tematisk oversigt over udvalgt forskning på området samt dets betydning for denne undersøgelse.

Stigmatisering af børnefri kvinder

Et centralt tema i litteraturen omhandler den stigmatisering, som børnefrie kvinder oplever. I bogen *Childfree Across the Disciplines: Academic and Activist Perspectives on Not Choosing Children* (Thornley, 2022) beskrives det, hvordan kvinder uden børn fremstilles i litteraturen samt de sociale konsekvenser af deres valg. Christian Agrillo & Christian Nelini (2008) påpeger ligeledes, at børnefrie personer ofte opfattes som egoistiske og uansvarlige, hvilket underbygges af en undersøgelse, der viser, at jo flere børn en person har, jo mere positivt anses vedkommende (Callan, 1985 if. Agrillo & Nelini, 2008, p. 352).

Demografiske og sociologiske karakteristika

Flere studier har undersøgt de karakteristika, der adskiller børnefri personer fra forældre. Agrillo & Nelini (2008, p. 353) fandt, at børnefrie personer ofte har højere uddannelsesniveau, er ansat i lederstillinger, har en høj indkomst og er mindre religiøse og traditionelle i forhold til kønsroller.

Tilfredshed og livskvalitet blandt børnefrie kvinder

Flere studier viser, at børnefrie ikke fortryder deres valg. Kvinder uden børn rapporterer større tilfredshed med deres frihed, fleksibilitet og uafhængighed samt mere tid med sin partner sammenlignet med mødre (Agrillo & Nelini, 2008, p. 354). En anden undersøgelse understreger, at selvom børnefrie personer over 70 år ikke var mere tilbøjelige til at udtrykke fortrydelse over deres liv end personer, der fik børn, kan det have en negativ konsekvens, at de gennem livet har måtte høre på andres holdning til, at de nok vil fortryde deres liv. Der er f.eks. læger, der ikke ønsker at udføre sterilisering baseret på forventningen om, at det vil føre til fortrydelse senere i livet (Neal & Neal, 2023, p. 13).

Motivation for frivillig barnløshed

Interessen for at undersøge børnefrie kvinder har været stigende siden 1973 (Agrillo & Nelini, 2008, p. 349). Houseknecht (1987) identificerede motivationsfaktorer bag fravalget af børn, hvor den mest fremhævede var ønsket om frihed fra ansvar, fleksibilitet og personlig selvtilfredsstillelse (Agrillo & Nelini, 2008, p. 350). Derudover har andre studier påpeget, at børn ses som en begrænsning for karriere og økonomi, samt at graviditet og fødsel kan virke afskrækkende (Hird & Abshoff, 2000; Meggiolaro & Ongaro, 2007; Park, 2005; Veevers, 1980). Et andet perspektiv er den voksende bekymring for verdens tilstand, hvor nogle kvinder vælger ikke at få børn grundet klimaforandringer (Ciacco, 2006; Dybdahl Ahle & Gotfredsen, 2023).

Forskningstilgang

Zachary Neal & Jennifer Watling Neal (2024) har udgivet en artikel, der omhandler, hvordan fremtidige undersøgelser bør tilrettelægges i ønsket om at forstå personer, der ikke vil have børn. De påpeger, at undersøgelserne er relevante, da der er tale om en stor og stigende befolkningsgruppe, som i høj grad oplever stigmatisering (Doyle et al., 2013; Gillespie, 2000; Mollen, 2006; Mueller & Yoder, 1999; Park, 2002; Turnbull et al., 2016). Derudover oplever disse personer, at samfundet ønsker at influere deres beslutning af demografiske årsager, hvilket kan have negative konsekvenser for deres oplevelse af at blive respekteret som menneske (Neal & Neal, 2024, p. 121). Neal & Neal (2024) anbefaler en konsekvent definition af populationen som børnefrie, samt at informanternes status som børnefrie skal beskrives i henhold til, om de ønsker børn, har biologisk mulighed for at få børn, og om de har børn.

Dansk kontekst

Det har været svært at skelne mellem, hvorvidt det faldende antal af børn skyldes biologiske årsager eller et ønske om at vente eller ikke få børn (Lehmann, 2024). I dansk kontekst har undersøgelsen af Rockwool-fonden bidraget til at udfylde dette videnshul, da de fandt, at en større andel end forventet af de kvinder, der ikke får børn, aktivt har fravalgt det, og at dette ligeledes forventes at være tilfældet i fremtiden (Fallesen, 2023).

I det tidligere omtalte review af Agrillo & Nelini (2008, p. 359f) påpeges det, at der er få undersøgelser af børnefrie kvinder i vestlige samfund. De argumenterer for, at dette er en mangel, da beslutningen om at leve børnefrit kan være kulturelt betinget. Derfor blev det undersøgt, hvorvidt kvinders ønske om ikke at få børn er undersøgt i dansk kontekst. Dertil blev databasen PRIMO anvendt med to søgeblokke. Den første omhandlede fænomenet med søgeordene: *childfree OR child-free OR childless OR barnløs OR barnfri OR børnefri*. Den anden søgeblok indsnævrede søgningen med søgeordene: *Denmark OR Danmark OR Danish OR Dansk*. Derudover blev søgningen afgrænset til kun at inkludere artikler og oversigtsartikler, hvilket gav 95 resultater. En gennemgang af disse artikler viste, at de omhandlede ufrivillig barnløshed, biologiske undersøgelser af fertilitet eller enlige forældre. Der var ikke muligt at finde nogen, der undersøgte kvinders overvejelser om livet som børnefri.

I videre søgning fremkom en analyse udført af Deloitte og Kraka, der undersøgte, hvordan klimaforandringer har betydning for unges bekymringer (Dybdahl Ahle & Gotfredsen, 2023). Heri nævnes, at hver fjerde unge kvinde overvejer ikke at få børn grundet klimaforandringer (Dybdahl Ahle & Gotfredsen, 2023, p. 2). Dette kan derfor tænkes at have betydning for det stigende antal unge kvinder, der ikke ønsker at få børn. Undersøgelsen er kvantitativ, hvorfor der mangler uddybende beskrivelser af begrundelserne. Derfor vil en kvalitativ metode gøre sig gunstig i at give en forståelse af dette komplekse fænomen.

I videre søgning efter dansk litteratur vedrørende børnefrie kvinder, blev bogen 'Børn nej tak!' af Susanne Svendsen (2003) identificeret. Bogen kommer nærmest dette studies formål og tilgang, da den indeholder 11 kvinder og en mands beskrivelse af, hvorfor de ikke ønsker børn. Svendsen er selv børnefri og har oplevet megen uforståenhed og kritik for hendes valg, hvilket drev hende til at skrive bogen. Hun ønskede, at læsere, der har taget samme valg, måtte føle sig set, og at de, der stiller sig uforstående,

må blive oplyste og respekterende (Svenden, 2003, p. 7). Bogen afspejler forskellige subjektive fortællinger, men ingen analyse heraf. Denne undersøgelse vil ligeledes frembringe subjektive beskrivelser af valget om et børnefrit liv, men på et empirisk grundlag med inddragelse af teori.

Opsummering

Litteraturen om børnefrie kvinder viser, at motivationen for at fravælge børn er mangfoldig og ofte koblet til stigmatisering, sociale normer, personlige værdier og samfundsmæssige forhold. Der er mangel på danske studier, hvilket understøtter behovet for denne undersøgelse.

2. Metodologi

I dette afsnit præsenteres specialets metodologiske udgangspunkt. Det indebærer en beskrivelse af det videnskabsteoretiske standpunkt, der præger valg og udførsel af metode.

2.1 Fænomenologi

Specialet havde til formål at undersøge kvinders ønske om et børnefrit liv, hvorfor et fænomenologisk udgangspunkt gjorde sig relevant. Fænomenologien blev grundlagt i begyndelsen af det 20. århundrede af Edmund Husserl. Fænomenologi betyder videnskab om fænomener, og tilgangen vægter, hvordan fænomener fremtræder for den enkeltes bevidsthed (Jacobsen et al., 2020, p. 281). I fænomenologien lægges vægt på *intentionalitet*, *livsverden*, *reduktion* og *essens*. Disse beskrives derfor i det følgende, samt hvordan dette har betydning for udførslen af specialet.

Intentionalitet

Begrebet intentionalitet henviser til Husserls ide om, at menneskets bevidsthed altid er rettet imod noget. Det betyder, at måden, mennesker oplever, præges af ens subjektivitet, idet vi hver især retter bevidstheden mod noget på en bestemt måde afhængigt af vores subjektivitet (Jacobsen et al., 2020, p. 283f). Derfor vil det undersøgte fænomen beskrives ud fra, hvordan det fremtræder for informanterne (Zahavi, 2003, p. 13). I fænomenologisk tankegang er det ikke muligt eller ønsket at fjerne informanternes subjektivitet ved forståelsen af et fænomen, da et fænomen netop opstår gennem subjektets forståelse og erfaringer (Zahavi, 2003, p. 17). Forskerens intentionalitet vil kunne præge, hvordan et fænomen forstås, hvorfor forskeren bør sætte sin egen forståelse i parentes for en stund (Zahavi, 2003, p. 21).

Livsverden

Ifølge Husserl har hvert menneske sin livsverden, der tages for givet (Zahavi, 2003, p. 30). Med en fænomenologisk tilgang er formålet at forstå den andens livsverden og gøre den synlig. Ifølge fænomenologien bør forståelse aldrig tages for givet. Det er ikke muligt på forhånd at vide, hvordan en person tænker eller føler, og derfor er det nødvendigt at stille sig nysgerrig på den andens livsverden ved at undersøge og lytte

omhyggeligt (Jacobsen et al., 2020, p. 282). For at efterleve dette blev der i interviewet forsøgt at bevare en nysgerrig, åbensindet tilgang. Derfor blev informantens beskrivelser uddybet, således det, der normalt tages for givet, blev ekspliciteret.

Reduktion

Et fænomen bør beskrives, sådan som det fremstår for bevidstheden for den, der erfarer fænomenet. Det kræver, at forskeren sætter sig selv i parentes for at få en fordomsfri forståelse af fænomenet, hvilket kaldes *epoché* (Zahavi, 2003, p. 21). Derfor tilstræbtes der i specialet at undersøge fænomenet uden indflydelse af min egen forforståelse samt teorier og forskning relateret til emnet (Jacobsen et al., 2020, p. 285).

For at efterleve dette ideal blev min forforståelse nedskrevet før opstart af specialet. Det gør det muligt at identificere, hvorvidt disse spiller en rolle for udførelsen af specialet. Forskning relateret til emnet blev på forhånd undersøgt. For at undgå at dette fik betydning for kvindernes beskrivelser af deres oplevelse af fænomenet, blev andre undersøgelses resultater ikke anvendt som inspiration til hverken interviewguide eller kodning af interview. Herudover blev den teori, som blev anvendt til at analysere kvindernes refleksioner, først udvalgt efter den analytiske proces var afsluttet. Dermed blev teorien ikke determinerende for forståelsen af fænomenet, men fænomenet i sig selv ledte undersøgelsen.

Essens

Et fænomen har i sig selv en essens, ifølge den fænomenologiske tankegang. Husserl argumenterede for, at dette naturligt kommer til udtryk, når fænomenet undersøges i forskellige kontekster, da *"det, der er konstant under de forskellige variationer, er fænomenets væsen"* (Jacobsen et al., 2020, p. 286). Målet er at finde essensen og beskrive den, da det er det, fænomenet består i. Derfor er forventningen, at på trods af det at informanterne har deres subjektive livsverden og oplevelse af fænomenet børnefri, vil der være elementer, der går igen på tværs af informanterne, hvilket udgør essensen af fænomenet. Målet med undersøgelsen er at beskrive den unikke kvindes overvejelser bag valget om et liv uden børn, samtidig med at der skabes en forståelse af fænomenet ved at drage paralleller på tværs af kvindernes udsagn. Derfor læner tilgangen i specialet sig mod den mindre strenge udgave af fænomenologien, der blev udviklet af Martin Heidegger og kendes som *den hermeneutiske fænomenologi* (Henriksson & Friesen, 2012, p. 2).

2.2 Hermeneutisk fænomenologi

I specialet anvendtes et hermeneutisk-fænomenologisk udgangspunkt til at undersøge kvindernes subjektive beskrivelser af valget om et børnefrit liv. Hermeneutik betyder fortolkning og handler om at give mening til det undersøgte (Højberg, 2014, p. 291). Et særligt kendetegn ved hermeneutikken er udlægningen af den hermeneutiske cirkel, der er en betegnelse for vekselvirkningen mellem del og helhed. For at få indsigt i helheden må der opnås indsigt i delene, men vice versa gælder det, at for at delene er meningsfulde, må de forstås ud fra helheden (Højberg, 2014, p. 292).

Heidegger, der var elev af Husserl, prægede fænomenologien mod en hermeneutisk retning. Han satte fokus på væren-i-verden, der betyder, at mennesket altid er en del af verdenen og bevidst forholder sig til hertil (Henriksson & Friesen, 2012, p. 2). Med Hans-Georg Gadamer ledte de hermeneutikken i en filosofisk retning i det 20. århundrede (Simms, 2015, p. 2). De var interesserede i, *hvorfor* vi tolker, som vi gør fremfor *hvordan*.

Ifølge Gadamer er det ikke muligt at forstå de enkeltdele, der fortolkes, uafhængigt af den helhed, man fortolker på baggrund af, hvorfor der er tale om et ontologisk princip (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 81). Fortolkeren indgår i den hermeneutiske cirkel, da det ifølge Gadamer kun er muligt at tolke afhængigt af ens begrebsverden (Højberg, 2014, p. 293). Fortolkerens forståelse og fordomme om verdenen betegnes som vedkommendes *forståelseshorisont* (Højberg, 2014, p. 302f). I takt med at forskeren undersøger et fænomen, kan en *horisontsammensmeltning* forekomme. Dette indebærer en sammensmeltning af den forudgående forståelseshorisont med nye horisonter, hvormed forskerens forståelse revideres. Dette er kun muligt, hvis fænomenet tilgås åbent og med et ønske om at udfordre egen forståelseshorisont (Højberg, 2014, p. 303f).

På den måde kan den fænomenologiske og hermeneutiske retning forenes, selvom de synes at have modstridende principper. Fænomenologiens ideal om epoché kan synes uforeneligt med Gadamers påstand om, at vi aldrig kan forstå verden uden at inddrage egen forståelseshorisont. Den hermeneutisk-fænomenologiske retning, som specialet anvender, anerkender, at det ikke er muligt at opnå ren epoché, hvor forforståelse sættes i parentes. Det skal dog tilstræbes, således en bevidst naivitet anvendes til at kunne

møde den anden persons livsverden og forståelseshorisont (Højberg, 2014, p. 319). Derfor er der i undersøgelsen tilstræbt at sætte egen forforståelse i parentes i forsøget på at møde kvindernes livsverden, men samtidig anerkendes, at dette ikke er muligt, hvorfor det har været nødvendigt at forholde sig til min egen rolle og betydning for projektets resultater. Derfor redegøres der for min forforståelse i det følgende afsnit.

2.3 Forforståelse

Før der i nærværende speciale blev skabt et overblik over eksisterende forskning og litteratur på området, blev min forforståelse nedskrevet. Det indebærer de forventninger, jeg havde til resultaterne.

Jeg har ikke bredt kendskab til emnet, og jeg har svært ved at sætte mig ind i kvindernes valg, hvorfor jeg netop finder det interessant. Det er normativt at ønske børn i min omgangskreds.

Jeg forventer, at overvejelserne bag ønsket om et børnefrit liv bl.a. beror på et ønske om at bevare frihed. Børn kan ses som en begrænsning af et liv med mange muligheder såvel tidsmæssigt, personligt og økonomisk.

Jeg formoder, at sociale medier og den samfundsmæssige diskurs kan have indflydelse på de negative forventninger, der er til at få børn. Sociale medier kan fremstille et glansbillede og komplicere forældrelivet. Jeg formoder, at sociale medier kan skabe et negativt syn på morrollen, hvor det ses som hårdt og kompliceret. I den forbindelse synes en mere negativ diskurs at fremtræde om det at være mor. Det kommer til udtryk i nyere litteratur såsom tv-vært Sofie Lindes (2018) *Fårking gravid* eller Maria Akselvolls (2022) *Det grænseløse forældreskab*. Derudover har medierne fulgt debatten i 2024 vedrørende 'mental load', hvor der i den ene pol hævdes, at kvinder har for meget ansvar i familierne, mens den anden pol udskammer kvinder, der ikke påtager familieansvaret med større glæde (Høgh, 2024).

I de senere år har der været negativ opmærksomhed på folkeskolen og sociale institutioner (Jenvall, 2021; Knudsen, 2021). Det gælder folkeskolereformen og normeringsordninger, som jeg formoder kan skabe en forventning om, at vores samfund ikke egner sig til at give børn en god barndom. Det har desuden været diskuteret, hvorvidt det er solidarisk at vælge et liv som hjemmegående mor eller at arbejde deltid, da

staten mister en arbejdende skatteyder (Madsen, 2023). Når kvinder får børn, bidrager de mindre til den danske stat og beskrives som en *underskudsforretning* (Holten, 2024). Dertil er der fokus på, at kvinder skal opnå ligestilling på arbejdsmarkedet, hvilket børn kan være til hindring for (Larsen, 2024; Transportministeriet, 2022). Jeg forventer derfor, at den samfundsmæssige struktur spiller en aktiv rolle i kvinders ønske om at leve børnefrit.

Ydermere spiller klima og krig en central rolle i nutidens samfund (Region Syddanmark, 2024). Jeg formoder, at dette kan have betydning for, at kvinder fravælger at bringe børn ind i en utryk verden.

3. Metode

I dette afsnit præsenteres specialets forskningsdesign herunder valg af metode og begrundelse herfor. En udtømmende beskrivelse af forskningsdesignet er essentielt for at skabe transparens og systematik, så det er muligt at vurdere studiet (Abusaleh & Anwar, 2022, p. 24).

3.1 Kvalitativ forskning

I nærværende speciale anvendtes en kvalitativ metode til at undersøge, hvordan valget om et børnefrit liv hos danske kvinder kan forstås. Det skyldes, at der med kvalitative metoder kan opnås indsigt i, hvordan et fænomen opleves gennem beskrivelser og fortolkninger. Det giver detaljerede beskrivelser af komplekse og nuancerede fænomener (Brinkmann & Tanggaard, 2020, p. 15f). Kvalitative metoder har den styrke, at et fænomen kan undersøges i sin kontekst, og samtidig kan det, der er unikt for fænomenet, fremtræde (Karpatschhof, 2020, p. 564).

Den kvalitative metode er i de seneste 30 år blevet mere anerkendt som videnskabelig metode. Tidligere eksisterede en opfattelse af, at kvantitative metoder var mere videnskabelige. I nyere tid har det derfor ikke været nødvendigt at argumentere for den kvalitative forskningsmetodes legitimitet (Brinkmann & Tanggaard, 2020, p. 15). I dag er der en forståelse af, at kvalitativ og kvantitativ forskning bidrager med forskellige typer af viden, hvorfor vurderingen af kvaliteten bør differentieres. Derfor beskrives i det følgende afsnit, hvordan kvalitative studiers kvalitet kan vurderes.

3.1.1 Kvalitetskriterier

Kvalitativ metode baseres på et ideografisk videnskabsideal, hvorfor sigtet ikke er at generalisere og forudsige som i kvantitativ forskning (Karpatschhof, 2020, p. 574). Derfor gælder andre kriterier end validitet og reliabilitet, som er de klassiske kvalitetskriterier for kvantitativ forskning. Elliott og kolleger (1999) har specificeret 7 kvalitetsindikatorer ved kvalitative undersøgelser. Udførslen af specialet har bestræbt sig på at efterleve disse kvalitetskriterier, og de beskrives derfor i det følgende.

1. Specificering af perspektiv

Ifølge Elliott og kolleger (1999, p. 221) bør forskeren forud for undersøgelsen specificere sit perspektiv både teoretisk og personligt. Dertil bør formålet med studiet præciseres samt tilgangen til undersøgelsen af fænomenet. Det indebærer en transparent beskrivelse af metode og refleksioner bag. Ethvert valg har en begrundelse, og dette skal frem i lyset. Det giver andre mulighed for at vurdere undersøgelsen (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 661).

2. Situering af deltagere

Informanterne og interviewsituationen bør beskrives nøjsomt, da det kan have betydning for resultaterne. Derfor bør konteksten for interviewet beskrives, hvilket bl.a. indebærer, hvor og hvordan interviewet foregik og særlige omstændigheder (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 661).

3. Eksemplificering

For at give andre mulighed for at forstå sammenhængen mellem data og fortolkning bør forskeren inddrage eksempler. Det er vigtigt at illustrere proceduren og forankre tolkningerne i empirien. Det skal tydeligt fremgå, at resultaterne er styret af informantens ord fremfor forskerens antagelser og teori (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 662).

4. Troværdighedstjek

Troværdighedstjek kan gøres på flere måder. Forskeren kan få andre forskere eller informanter til at tjekke forståelsen, være mere end én til at gennemføre analysen, sammenligne med andre kvalitative perspektiver eller triangulere med f.eks. kvantitative data. Det væsentlige er at inddrage andres perspektiver, således bias af den enkelte forsker minimeres (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 662).

5. Kohærens

Forskeren bør tilstræbe kohærens ved at sikre en rød tråd gennem hele projektet. Det kræver sammenhæng mellem erkendelsesobjektet, videnskabsteoretiske ståsted, teori- og metodevalg. Derudover bør kohærens fremgå af analysen og fremstilling af resultaterne. Dette indebærer en fremstilling af de nuancer, der måtte komme frem, hvor både det typiske og atypiske beskrives (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 663).

6. *Generelle og specifikke formål*

I en kvalitativ undersøgelse er formålet at få en generel forståelse af et genstandsfelt gennem specifikke tilfælde (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 663). Ifølge Simo Køppe (2008, p. 16) er det umuligt at undersøge et genstandsområde totalistisk. Han beskriver, at det genstandsfelt, der ønskes undersøgt, kan betegnes *realobjektet*, mens de dele af genstandsfeltet, som det består af, kaldes *erkendelsesobjektet* (Køppe, 2008, p. 24). Det betyder, at realobjektet i specialet er kvinders refleksioner bag ønsket om et børnefrit liv. Da undersøgelsen er specifik i henhold til informanternes subjektive oplevelser, præges realobjektet af deres kontekst, hvorfor det kun er muligt at få indsigt i erkendelsesobjektet. Derudover præges det af den metodiske tilgang og den anvendte teori. Det er derfor vigtigt at forholde sig kritisk til, hvordan den viden, der genereres, præges af specificiteten (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 663).

7. *Resonans*

Ifølge Elliott og kolleger (1999, p. 224) er det vigtigt, at forskningen skaber resonans i læseren. Læseren skal føle sig oplyst om fænomenet på en måde, der udvider vedkommendes forståelse. Det kræver, at læseren oplever, at formidlingen er meningsfuld, gennemskuelig og systematisk (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 663).

3.2 *Interview*

I specialet blev interview anvendt til at indhente empiri. Dette blev valgt, da metoden egner sig til at få indsigt i individers beskrivelser af deres oplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 19). Da formålet med studiet er at få et indblik i kvinders ønske om et børnefrit liv med et hermeneutisk-fænomenologisk afsæt, forliger dette sig med interviewets kundskaber.

Et interview kan struktureres løst, stramt eller semistruktureret (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 39f). I specialet blev det semistrukturerede interview valgt, da denne interviewform både indebærer et fast defineret fokus; kvindernes overvejelser bag ønsket om et børnefrit liv, men også plads til at lade informanten præge interviewet. En interviewguide blev på forhånd udarbejdet, så samtalen blev ledt til genstandsfeltet, men informanterne fik mulighed for at fortælle om det, de synes var væsentligt for at

kunne forstå deres overvejelser. Interviewet søgte dermed at forstå vedkommendes livsverden og mening. For at forstå meningen kan det budskab, interviewerens forstår, sendes tilbage til informanten. Dermed kan informanten be- eller afkræfte meningskondenseringen i interviewet (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 50-52).

Intervieweren spiller en betydelig rolle for den viden, der produceres, da den opstår i samspil mellem interviewer og informant. Interviewerens kendskab til emnet og færdigheder til at udføre interview har betydning for interviewets kvalitet (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 91). Selvom det fænomenologiske udgangspunkt er at tilgå fænomenet fordomsfri via epoché, er det ifølge Lene Tanggaard og Svend Brinkmann (2020, p. 43) en misforståelse, at det betyder, at forskeren ikke på forhånd skal have kendskab til emnet. Det vil begrænse forskerens mulighed for at forberede interviewet og danne et overordnet tema. Alligevel skal forskeren forsøge at bevare sin naivitet og nysgerrighed ved at være åben for det, informanten frembringer (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 51). Balancen mellem at udføre et semistruktureret interview med kendskab til emnet og en åben og fordomsfri tilgang blev derfor tilstræbt i undersøgelsen.

3.2.1 Interviewguide

Først blev en indledende briefing indskrevet i interviewguiden. I denne defineres formålet med undersøgelsen, hvordan interviewet vil foregå og en gennemgang af det samtykke, informanten fik udleveret forud for interviewet. Herudover fik informanten mulighed for at stille spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 183).

Dernæst påbegyndte det egentlige interview, der var opdelt i overordnede emner med tilhørende underspørgsmål. Først blev det indledt med konkrete spørgsmål, der havde til formål at afdække informantens karakteristika. Herefter blev informantens valg om et børnefrit liv undersøgt ved at give informanten mulighed for at fortælle om det konkrete tidspunkt og kontekst for informantens valg. Dette blev gjort med udgangspunkt i Kvale og Brinkmanns (2015, p. 189) anbefaling om at starte interviewet med en specifik situation, hvor informanten får mulighed for at tale sig varm og finde tryghed i interviewet. Efterfølgende blev informantens oplevelse af det børnefrie liv undersøgt, og hvilke fordele og ulemper informanten forbinder hermed. Det samme blev undersøgt vedrørende livet med børn. Formålet var at forstå de

refleksioner, kvinderne gør sig om de liv, de til- og fravælger. Endeligt blev relationelle aspekter undersøgt, og om disse har haft en betydning for valget.

Afslutningsvist forekom en debriefing, hvor informanten fik mulighed for at fortælle om sin oplevelse med at deltage i interviewet. Intervieweren forsøgte at opsummere dele af samtalen. Dette blev gjort for at informanten kunne forholde sig til, hvad intervieweren forstod ved samtalen. Dertil kunne informanten påpege, hvis noget var misforstået (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 183). Interviewguiden fremgår af bilag 1.

3.2.2 Transskriptionsguide

I undersøgelsen blev interview optaget. Det gav frihed til at fokusere på informanterne og udførslen af interviewet. Efterfølgende blev de transskriberet ved brug af transskriptionsguiden, der fremgår af bilag 2. Denne er udarbejdet med inspiration fra Kvale og Brinkmanns (2015, p. 241) forslag til transskriptionskonventioner.

Gennem transskription transformeres de sagte ord til skrevne. Det får en ny form, men også indholdet kan ændres, da det er svært at fremhæve det, der udspiller sig mellem interviewer og informant såsom humor eller ironi (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 236). I den fænomenologiske tilgang til interview søges nøjagtige beskrivelser af, hvad folk har oplevet (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 69). Derfor blev transskriptionsguiden i undersøgelsen lavet med fokus på indhold og mening, hvorfor der ikke var fokus på sproglige detaljer.

3.3 Analysemetode

Det er vigtigt at vælge analysemetoden før empiri indsamles (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 250). I specialet blev den fænomenologiske analysemetode Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) valgt. Tilgangen blev grundlagt af Jonathan A. Smith i 1996 og har til formål at undersøge levede erfaringer, som de opleves af informanterne og få indsigt i deres livsverden (Smith et al., 2022, pp. 4-8). IPA er en fortolkende tilgang og har udgangspunkt i hermeneutikken (Smith et al., 2022, p. 3). Analysemetoden er en iterativ proces, hvor forskeren bevæger sig frem og tilbage i den

hermeneutiske cirkel for at få en forståelse af fænomenet (Smith et al., 2022, p. 23). Dermed anerkender IPA, at adgang til viden om et fænomen afhænger af de deltagere og forskere, der indgår i undersøgelsen (Smith et al., 2022, p. 3).

Der findes flere metoder til at analysere data med IPA, men med et fælles fokus: at finde mening i deltagernes levede erfaringer (Smith et al., 2022, p. 75). For noviceforskere kan det være svært at lede en analyse på baggrund af principper, hvorfor Smith et al. (2022, p. 78) har lavet en guide med 7 trin. Disse trin blev anvendt i udførslen af analysen i specialet, hvorfor de nu uddybes.

1. Læs og genlæs transskriptionen

Ved at læse transskriptionen flere gange uden at notere sikres, at deltageren kommer i fokus. Der er derfor kun fokus på at forstå det nedskrevne (Smith et al., 2022, p. 78).

2. Udforskende notering

I tredje gennemlæsning noteres alt, der synes at være interessant, mens forskeren bevarer et åbent og nysgerrigt sind. Formålet er at give detaljerede noter om transskriptionen, men ikke at forklare eller fortolke (Smith et al., 2022, p. 79 & 85).

3. Dannelse af erfaringsbaserede udsagn

I det tredje trin sker et analytisk skift fra at fokusere på transskriptionen til de noter, der blev nedskrevet i andet trin (Smith et al., 2022, p. 86). Ordet *erfaringsbaseret* fremhæver, at de udsagn, der laves, skal være tæt forbundet med de *erfaringer*, som informanten beskriver. Forskeren forholder sig til noterne og laver temaer, der sammenfatter og gør det mere overskueligt at arbejde videre med (Smith et al., 2022, p. 90).

4. Søgning efter ligheder på tværs af erfaringsbaserede udsagn

I dette trin forsøger forskeren at se mønstre og danne grupper. Det er ikke alle erfaringsbaserede udsagn, der inddrages afhængigt af dets relevans for besvarelsen af forskningsspørgsmålet (Smith et al., 2022, p. 90f).

5. Navngivning og organisering af personlige erfaringsbaserede temaer

Grupperingerne, der blev lavet i tidligere trin, får nu en titel og beskrivelse. Disse grupperinger udgør deltagerens *personlige erfaringsbaserede temaer (PET)* (Smith et al., 2022, p. 94).

6. Gentage trin med andre cases

Når trin 1-5 er udført, gentages processen med de andre interviews. Det er vigtigt, at denne proces er helt fri fra analysen af de andre cases, så de tilgås på egne præmisser, og det forbliver data, som leder processen (Smith et al., 2022, p. 99).

7. Udvikling af gruppens erfaringsbaserede temaer (GET)

Målet med dette trin er at finde ligheder og forskelle på tværs af deltagernes PET. Derfor skal forskeren forsøge at få et billede af hvilket PET, der var den vigtigste for den enkelte person og for hele gruppen ved at se på temaer, der går igen. GET er de temaer, som hele gruppen indgår i (Smith et al., 2022, p. 100f).

Efter disse trin er data fortolket deskriptivt. Hernæst fortolkes data analytisk gennem inddragelse af teori (Smith et al., 2022, p. 107). Specialets analyse og afrapportering fulgte IPA, hvor analysen blev opdelt i overordnede gruppematerier med tilhørende uddybning med inddragelse af citater (Smith et al., 2022, p. 110). Dertil fulgte en fortolkning af temaerne ved brug af den teori, der er præsenteret i afsnit 5.

4. Etiske overvejelser

Etik i forskning indebærer, at forskeren påtager sig ansvaret for at deltagere behandles respektfuldt (Christensen, 2014, p. 174-176). Den terapeutiske samtale kan på mange måder ligne et kvalitativt interview. Formålet med interviewet er at komme så tæt ind på informantens liv i en asymmetrisk samtale. Dette kan skabe etiske udfordringer, som kan imødegås gennem 4 etiske retningslinjer: *informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser og forskerrollen* (Brinkmann, 2020, p. 599).

4.1 *Informeret samtykke*

Det er vigtigt, at informanterne er oplyste om undersøgelsens formål (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 116). Deltagerne skal vide, hvordan interviewet foretages, samt hvordan det anvendes til at genere viden. Derudover skal informanten have mulighed for at kunne trække sig fra undersøgelsen til enhver tid (Christensen, 2014, p. 180). Informanterne fik en beskrivelse heraf udleveret forud for interviewet. Dertil blev det gennemgået i interviewet, så informanterne kunne stille spørgsmål. Informanterne gav samtykke skriftligt på mail og mundtligt i interviewet. Samtykkeerklæringen fremgår af bilag 3.

4.2 *Fortrolighed*

Informanten skal føle sig tryk og vide, at vedkommendes privatliv respekteres. Derfor er det vigtigt at informere om, at data behandles fortroligt, anonymiseret og i henhold til GDPR-regler (Christensen, 2014, p. 180). Informanterne blev oplyst om, at det kun var mig, der havde adgang til deres interviews, og at disse blev anonymiseret i transkription (Brinkmann, 2020, p. 598). Alle interviews blev optaget og overført til USB, hvorefter de blev transskriberet, anonymiseret og dernæst slettet.

4.3 Konsekvenser

De mikroetiske konsekvenser ved interviewet kan være, at der kan foranstalles nogle forandringer i informantens selvforståelse, som vedkommende ikke ønsker (Brinkmann, 2020, p. 596). I dette tilfælde kunne det være, at interviewet kunne fremsætte nogle tanker om livet som børnefri, som kunne forstyrre informantens selvopfattelse. Det var vigtigt, at informanterne fik mulighed for at fortælle om deres erfaringer på egne præmisser, hvorfor de kunne afvise spørgsmål og tage pauser undervejs.

De makroetiske konsekvenser vedrører, hvordan undersøgelsen kan have konsekvenser for den undersøgte population. Som tidligere nævnt møder kvinder, der fravælger børn, ofte stigmatisering. Ifølge Daphne Patai er det uundgåeligt at blive undertrykkende, når man skriver om en undertrykt gruppe (Brinkmann, 2020, p. 595). Dette kan forstås som, at undersøgelsen af de stigmatiserede kvinders oplevelser kunne medvirke til, at kvinderne fastholdes i en position, hvor det forbliver en unormal beslutning. Med specialets fokus på kvinderne og deres baggrund for valget var håbet dog, at det vil blive mindre stigmatiseret.

4.4 Forskerens rolle

Forskeren har et ansvar for at minimere, at holdninger og fordomme influerer undersøgelsen (Brinkmann, 2020, p. 599). Jeg indgik alene som det primære instrument i både indsamling og tolkning af data. For at blive bevidst om min forforståelse blev den nedskrevet før specialets opstart. Derudover blev teori, der anvendtes til at belyse informanternes oplevelser, først udvalgt efter udførslen af interview.

5. Teoretiske perspektiver

I specialet blev 4 teorier inddraget: Zygmunt Baumans karakteristik af det senmoderne samfund, Albert Banduras socialkognitive teori, Frank Furedis syn på forældreskabet og Leon Festingers teori om kognitiv dissonans. Furedis teori er den eneste, der specifikt beskæftiger sig med forældreskabet, hvorfor denne har en naturlig større plads i afsnittet.

5.1 Zygmunt Bauman

Zygmunt Bauman (1925-2017) var en polsk sociolog, der var særligt kendt for sine beskrivelser af det senmoderne samfunds tendenser (Jacobsen, 2004, p. 16 & 269). Ifølge Bauman kan det senmoderne samfund karakteriseres som flydende, da fænomener, der før var faste, er foranderlige og flygtige i dag (Jacobsen, 2004, p. 94). Det gælder f.eks. social klasse, identitet og kærlighed (Jacobsen, 2004, p. 95). Disse er ikke længere på forhånd givet, men kan i dag formes og forandres gennem hele livet. Ifølge Bauman er denne frihed et særligt fænomen for senmoderniteten (Jacobsen, 2004, p. 90). Bauman påpeger 5 centrale områder, som er blevet flydende: frigørelse, individualitet, tid/rum, arbejde og fællesskab (Bauman, 2000, p. 8). I dette afsnit fokuseres på frigørelse og individualitet, da disse har relevans for at belyse kvindernes overvejelser om et børnefrit liv.

Individualisering

Individualisering betyder en transformation af identitet fra noget, der var givet til en opgave, hvor aktørerne får ansvaret for at udføre denne opgave, ifølge Bauman (2000, p. 31). Det gør, at individet står alene med ansvaret for eget liv og den frihed og frygt, som det kan medføre (Jacobsen, 2004, p. 166).

Til at beskrive det senmoderne, individualiserede menneske anvender Bauman metaforen *spilleren*. Spilleren ser livet som et stort spil, hvor der er en konstant vurdering af forholdet mellem gevinst og indsats. Målet er at opnå størst mulig gevinst med mindst mulig indsats. Spilleren er ikke en holdspiller, men belønnes eller tynges af individuelle sejre og nederlag. Det kan være svært at vurdere det, der er langvarigt og forpligtende, hvorfor det på forhånd opgives (Jacobsen, 2004, p. 168). Den usikkerhed hænger netop sammen med, at intet er fast, men alt er foranderlig. Denne

uforudsigelighed kræver fleksibilitet og en "indtil-videre"-mentalitet (Bauman, 2001, p. 23f). Derfor skal individet forsøge at eliminere alt det, der kan fjerne fleksibilitet, da frihed er lig med større magt over livet (Bauman, 2001, p. 34).

Frigørelse

Ifølge Bauman handler frigørelse om at opnå en følelse af at være fri af alt, der binder. Individet forsøger at skabe en balance mellem ønsker og muligheder, og for at opnå denne balance kan individet begrænse sine ønsker eller udvide sine muligheder (Bauman, 2000, p. 17). En metode kan derfor være at undgå alt det, der er evigt forpligtende (Bauman, 2000, p. 62).

Bauman påpeger, at en del af denne frihed omhandler muligheden for at kunne skabe sit liv og identitet gennem forbrug. Tidligere fokuserede mennesket på at skaffe det nødvendige for at overleve, mens det moderne menneskes nødvendigheder, anses som luksusvarer (Bauman, 2000, p. 76). Bauman ser forbrug som kendetegnet ved individualisme, kortvarighed og uafhængighed. Alle former for varighed ender med at blive kedsommelige og passer ikke ind i den flydende modernitet, hvor alt er foranderligt (Jacobsen, 2004, p. 227).

5.2 Albert Bandura

Den canadiske psykolog Albert Bandura (1925-2021) står bag den socialkognitive teori, der blev udviklet i 1960'erne som et modsvar på behaviorismen, der mente, at adfærd styres af miljøet. De havde ikke blik for de indre determinanter, såsom menneskets personlige værdier, kognition og selvopfattelse. Dette anså Bandura som mindst lige så determinerende for menneskets adfærd. Ifølge Bandura har mennesket derfor en vis kontrol og indflydelse på egen adfærd, og det var denne, han forsøgte at teoretisere med sin sociale indlæringsteori (Ewen, 2010, p. 344). Bandura præsenterer en interaktionel model, hvor personlige faktorer, adfærd og miljø sammen determinerer menneskets udvikling og adfærd, hvilket kaldes *reciprok determinisme*. For at forstå et menneske er det derfor nødvendigt at se på alle faktorerne enkeltvis og i samspil (Evans & Bandura, 1989, p. 10).

Modeling

Bandura hævder, at mennesker imiterer andres adfærd (Evans & Bandura, 1989, p. 4). Han påpeger, at det ikke blot handler om at kopiere en andens adfærd direkte, men at observere specifikke dele af adfærden og de konsekvenser, det medfører (Evans & Bandura, 1989, p. 5). Hvis f.eks. en type adfærd medfører negative konsekvenser for den udførende, vil den observerende søge at undgå lignende adfærd, hvilket Bandura betegner *vicarious punishment* (Ewen, 2010, p. 348).

Bandura beskriver, at den adfærd, vi udfører, formes af, hvad vi ser og hører fremfor vores egne individuelle erfaringer (Evans & Bandura, 1989, p. 6). Dette illustrerede han i sit kendte 'Bobo-doll' eksperiment, hvor børn adopterede aggressiv adfærd gennem *modeling* (Evans & Bandura, 1989, p. 22). Bandura anser det som en *reinforcing* gennem *observational learning*, hvor indlæringen sker gennem observation af andre (Ewen, 2010, p. 347).

Perceived self-efficacy

Bandura beskrev, at individet har en stor indflydelse på egne omstændigheder. Hertil introducerede han begrebet *perceived self-efficacy*, der omhandler individets tro på egen evne. Når individet oplever succes, giver det tro på egen evne (Evans & Bandura, 1989, p. 13). Tiltro til egne evner influerer adfærd på den måde, at man vælger at indgå i aktiviteter, som man tror, at man kan mestre, og undgår det, der rækker udover ens evner (Evans & Bandura, 1989, p. 53). Mennesker med høj efficacy anvender deres tanker og energi på at mestre de opgaver, de står overfor, hvorimod de med lav efficacy anvender energi på selvtvivl (Evans & Bandura, 1989, p. 54). Bandura argumenterer for, at individets indstilling har betydning for måden, de tilgår livet og udfaldet af deres handlinger (Ewen, 2010, p. 347). Bandura har derfor den opfattelse, at mennesket både determineres af sit miljø og adfærd, men også egne evner og tanker herom (Ewen, 2010, p. 356).

5.3 Frank Furedi

Frank Furedi (f. 1947) er en ungarsk professor i sociologi hos University of Kent. Han har i sit forfatterskab beskrevet, hvordan det vestlige samfund i dag præges af usikkerhed, hvor han har haft særligt fokus på uddannelse, frygt og forældreskabet (Faircloth et al., 2013, p. 6). Furedi mener, at det moderne forældreskab er præget af paranoia. Dette skyldes, at forældre i dag bombarderes med holdninger og forskning om den gode opdragelse fra både nære relationer, politikere, institutioner og litteratur (Furedi, 2002, p. 9).

Infantil og forældre determinisme

Når forældre konstant informeres om alt det, der kan gå galt i et barns opvækst, giver det for det første en opfattelse af, at børn er sårbare, hvilket han omtaler *infantil determinisme*. Furedi mener, at barndommen fremstilles unuanceret som en meget farlig periode (Furedi, 2002, p. 59). Han kritiserer opfattelsen af, at hvis først et barn er følelsesmæssigt skadet, mangler det modstandskraft til at overvinde skaden (Furedi, 2002, p. 67). Han argumenterer derimod for, at børn er langt mere modstandsdygtige, end vi tror (Furedi, 2002, p. 72).

For det andet skaber opfattelsen om den infantile determinisme samt konstante informationsstrøm om, hvordan børn påvirkes, en forventning om, at forældre bør tilstræbe sig enhver viden, der kan forhindre en negativ udvikling for barnet. Det betyder, at der pålægges et stort ansvar på forældrene i forhold til, om barnet udvikler sig sundt, hvilket kaldes *forældre determinisme* (Furedi, 2002, p. 59).

Øgede forventninger

Ansvarspåleggelsen er med til at skabe overvågende forældre, og denne adfærd belønner forskning og medier. Ifølge Furedi er det med til at øge forældres involvering i barnets liv, som det ikke tidligere var tilfældet. Eksempelvis kunne børn i 70'erne selv gå til skole, hvorimod forældre i dag kører barnet til skole, involveres i legeaftaler og sikrer, at der altid er voksne til stede (Furedi, 2002, p. 13f). Furedi påpeger, at forældre i dag bruger mere tid med deres børn netop grundet øget behov for opsyn. Dette er på trods af det, at mange forældre i dag mener, at de ikke har nok tid med børnene. Furedi mener, at forventningspresset til alt det, som forældre skal gøre og være, gør, at de ikke har nok tid. Det indebærer bl.a. at skabe *kvalitetstid* og optimere barnets

udvikling, fremfor blot at være sammen med dem. Tidsnød er dermed et symptom på forældreparanoiaen (Furedi, 2002, p. 121f).

Forældre er inkompetente

Furedi hævder, at forældreskabet er blevet en besværlig opgave, der kræver særlige evner. Han nævner f.eks., at kærligheden til barnet i dag er blevet instrumentaliseret. Før var det ifølge Furedi en naturlig følelse, der opstod spontant og skabte et bånd og varme. I dag ser han, at det opfattes som en forældrefunktion eller -færdighed, som et middel til at opnå et mål i form af barnets tryghed og sunde udvikling (Furedi, 2002, p. 101). De mange råd og opfattelsen af, at forældre har brug for vejledning, giver et billede af forældre som inkompetente.

Når unge forældre gøres inkompetente, søger de naturligvis endnu flere råd. Forældreskabet bliver gjort til en videnskab, hvor unge forældre søger viden gennem bl.a. bøger og kurser fremfor egne forældre eller relationer. Bedsteforældrene fremstilles i sig selv som inkompetente i det moderne samfund. Dermed kommer de nye forældres opvækst til at fremstå som mangelfuld, hvorfor de ikke kun skal gøre det bedre, men anderledes end deres forældre (Furedi, 2002, p. 191f).

Dette er i sig selv ikke en let opgave, da der findes mange råd – især modstridende. Eksempelvis rådgiver nogle til, at børn bør sove med forældrene, da det skaber tryghed, mens andre påpeger, at det kan øge risikoen for vuggedød. De mange råd om kost, skærmtid og disciplin er ofte modstridende, og det er op til forældrene at vælge, hvad der er det rigtige. Forældrene, der ønsker at gøre det bedste, havner i en sårbar, uvidende situation, hvor de netop står med følelsen af ikke at have kompetencerne til at kunne vurdere, hvad der er bedst for deres børn, da det er den information, de ellers kimes med (Furedi, 2002, p. 205).

Furedis kritik

Furedi påpeger, at de mange informationer, forældre får om børneopdragelse, ikke baserer sig på reel viden. Generelt påpeger han, at man ikke kan lave undersøgelser af isolerede forældrestyrede opgaver, da indflydelsen på barnets senere fremtid er svær at gennemskue, da der er mange ubekendte variabler, som kan have haft betydning (Furedi, 2002, p. 88).

Al den viden, forældrene bombarderes med og forventes at følge for at skabe de bedste og nødvendige betingelser for barnets udvikling, gør forældreskabet til en unødvendig tyngende opgave, som normale mennesker umuligt kan påtage sig, ifølge Furedi. Han påstår, at:

”Ingen normal far eller mor kan påtage sig ansvaret for alt, hvad der sker med deres barn. Og selvom det var muligt, ville det ikke være ønskeligt. Det vanskeliggør den opgave det er at opdrage et barn og lægger et uacceptabel følelsesmæssigt pres på hele familien. Med så meget på spil er der ingen, der kan være en god nok forældre” (Furedi, 2002, p. 96f).

Den umulige opgave at blive en god forælder har en afgørende betydning for forældrenes selvopfattelse. Da der hersker en opfattelse af, at børn er produkter af forældrenes påvirkning, bliver forældres status derfor tæt knyttet til børnenes udvikling. Børn bliver et synligt bevis på forældrenes kompetencer og status (Furedi, 2002, p. 133).

5.4 Leon Festinger

Den amerikanske socialpsykolog Leon Festinger (1919-1989) var i 50'erne interesseret i at undersøge kommunikation og social indflydelse på mennesker. I hans søgen blev han optaget af, hvorfor mennesker handler på en måde, der kan stride imod deres værdier og meninger. Dette ledte til teorien om kognitiv dissonans (Festinger et al., 1989, p. 202).

Ifølge Festingers teori søger individet at opnå og opretholde en indre konsistens mellem det, de tænker, og det de gør (Festinger, 1957, p. 1). Det vi tænker, omtaler Festinger som vores kognition, og det indebærer individets viden, holdninger og værdier. Dette betegnes som kognitive elementer (Festinger et al., 1989, p. 206 & 210). Ifølge Festinger, vil vi opnå konsonans, når vores forskellige kognitive elementer er i overensstemmelse med hinanden, og det er her vi oplever størst behag.

Konsonans eller dissonans

Festinger påpeger, at de kognitive elementer kan være irrelevante for hinanden, skabe konsonans eller dissonans. Når de er irrelevante, er det to elementer, som ikke har betydning for hinanden såsom; ”Jeg kan godt lide is” og ”Jeg tror på Gud”. Disse kan

sameksistere uden at skabe hverken behag eller ubehag. Når elementerne er relevante for hinanden, kan det bidrage til konsonans såsom; ”Motion er sundt” og ”Jeg løber hver dag”. Dette vil bidrage til, at individet mærker en form for velbehag og glæde ved sine kognitive elementer og adfærd. Elementerne skaber dissonans, hvis de strider imod hinanden såsom; ”Motion er sundt” og ”Jeg kan ikke lide at røre mig”. De to samlevende elementer vil skabe et ubehag for individet, der derfor må søge at reducere ubalancen. Jo vigtigere et element er for personen, dets større psykisk betydning har det (Festinger et al., 1989, p. 212f).

Reduktion af dissonans

For at undgå den kognitive dissonans, kan individet reducere den ad tre veje: 1) Ændre adfærd, 2) Ændre omgivelser eller 3) Tilføje nye kognitive elementer (Festinger et al., 1989, p. 218f). Med det sidstnævnte eksempel omhandlende motion, ville den kognitive dissonans kunne reduceres ved at ændre på adfærden. Hvis vedkommende begyndte at motionere, vil det skabe en harmoni mellem opfattelsen af, at motion er sundt, hvorfor der vil være konsonans mellem elementerne. Festinger påpeger, at det kan være svært at ændre adfærd, hvorfor der kan vælges andre, lettere tilgængelige veje. Dette kunne være at ændre omgivelserne, hvor vedkommende kan undgå stimuli, som påmindelse om dissonansen. Det kunne være at undgå motionscentre eller information om, hvorfor motion er sundt. Det er dog ikke en strategi, som altid er mulig at opretholde, hvorfor det kan være nødvendigt at anvende den tredje strategi, hvor der tilføjes nye kognitive elementer. Det kunne være at opsøge viden om, hvorfor overdreven motion kan være farligt eller at tænke, at ”hvis jeg skal bruge mere tid på motion, får jeg mindre tid sammen med mine børn”. At tilføje nye kognitive elementer kan derfor reducere ubehaget (Festinger et al., 1989, pp. 218-222).

Valg skaber dissonans

Ifølge Festinger, er det umuligt at undgå dissonans, når individet træffer en beslutning (Festinger, 1957, p. 5). Det skyldes, at der vil være fordele og ulemper ved et valg, og individet søger at vurdere gevinsten eller tabet af valget. Det kunne f.eks. være mellem to jobs eller to kugler is. Dette illustrerer, at ikke alle valg skaber lige meget dissonans, da disse to valg har stor forskel i dets betydning. Valgmuligheder, der ligner hinanden, vil skabe mindre dissonans. Efter at have truffet en beslutning, vil vedkommende overveje, om det var den rigtige beslutning. For at håndtere dette kan man ændre

opfattelsen af det, man valgte og ikke valgte, og søge elementer, der skaber konsonans (Festinger et al., 1989, p. 233).

Social indflydelse

Festinger påpeger, at kultur kan definere kognitive elementer. I nogle verdensdele vil der være konsonans mellem at spise med fingrene og at have gode manerer, hvorimod det i andre lande foretrækkes at anvende bestik. Derfor kan elementers betydning være kulturelt betinget for, hvad der er ønskværdige værdier, tanker og adfærd (Festinger et al., 1989, p. 213).

Festinger hævder, at det er muligt at influere andres kognitive elementer. Hvis vedkommende har mange kognitive elementer, der leder til en adfærd, vil det være svært at overtale personen til at ændre adfærd eller at få personen til at udføre adfærd, der strider mod elementerne. Hvis personen derimod har få kognitive elementer, der leder adfærden, vil personen lettere påvirkes til at ændre adfærd ved overtalelse (Festinger, 1957, p. 191).

6. Informanter

I dette afsnit beskrives informanterne samt hvordan interviews blev udført.

6.1 Udvalgelse af informanter

Tre informanter blev udvalgt på baggrund af IPA's anbefalinger, da det er få nok til at kunne lave en dybdegående beskrivelse af den enkelte case, men samtidig bredt nok til at kunne se ligheder og forskelle mellem deltagerne (Smith et al., 2022, p. 46).

Søgning efter informanter foregik via min egen Facebookprofil og i to grupper, der specifikt henvender sig til børnefrie. Derudover blev opslaget delt af to influencere på Instagram, der omtaler det børnefrie liv. De første tre, der tog kontakt, blev udvalgt.

6.2 Interviewsituation

Informanterne valgte mellem fysisk eller online interview. To af deltagerne foretrak, at interviewet foregik online, og den tredje foretrak fysisk. De interviews, der blev afholdt online over Zoom, var kun mulige at afholde á 35 minutters varighed, hvorefter et nyt blev dannet. Det indikeres i transskriptionen som *pause*. Det fysiske interview blev afholdt i et terapilokale uden afbrydelser. Alle interviews blev foretaget af mig alene.

6.3 Præsentation af informanter

I dette afsnit præsenteres væsentlige informationer om informanterne. Personhenførelse data er anonymiseret. Alle informanterne er heteroseksuelle kvinder, der anvender hun/hende som pronomen.

Ida

Den første informant, Ida, er 28. Hun har netop færdiggjort sin kandidat i tværkulturelle studier og er derfor jobsøgende. Hun er opvokset i Jylland, men har de seneste 7 år boet på Sjælland. Hun er single. Ida har, så vidt hun ved, mulighed for at få børn, men har ingen og agter heller ikke at få dem. Hun ønsker at blive steriliseret indenfor

det kommende år. Idas forældre er samlevende. Hun har en 7 år ældre søster, Karla, der har en partner og datter. Ida har ingen sygdomme eller lidelser.

Sif

Sif er 27 år og har en bachelor i erhvervsjura, men er i gang med at tage en bachelor i jura. Sif er fra Nordjylland, hvor hun også bor. Hendes forældre blev skilt, da hun var to år. Begge forældre har fået nye partnere. Sif har en bror på 30, stedbror på 37 og en stedsøster på 30. Sif har tidligere været sygemeldt med stress, angst og depression. Hun er i et terapiforløb hos en psykolog på tredje år. Sif har ingen fysiske sygdomme. Hun har, så vidt hun ved, mulighed for at få børn, men har ingen og ønsker heller ikke at få dem. Hun bor med sin ægteemand, der heller ikke ønsker børn.

Liv

Liv er en fysioterapeut på 30 år. Hun boede de første to år af sit liv i Danmark med sin norske far og danske mor. Herefter flyttede de til Norge. Liv flyttede tilbage til Danmark og boede på Sjælland i 12 år, hvor hun har studeret. Hun er netop flyttet tilbage til Norge sammen med sin kæreste og hund. Liv har en lillebror på 28 og en lillesøster på 22. Hun har ingen fysiske eller psykiske sygdomme. Hun har ingen børn og har ikke længere mulighed for at få børn, da hun er steriliseret.

7. Analyse

I dette afsnit præsenteres analysens resultater af kvindernes overvejelser om livet uden børn. Først introduceres alle de fundne temaer herunder informanternes PET og GET. Dernæst beskrives og begrundes for hvilke temaer, der udfoldes i analysen. I efterfølgende afsnit uddybes temaerne med inddragelse af informanternes egne ord og teori, der kan tilføje mening til det sagte. I citathenvisningerne angives informantens navn og linjenummer. Navnet henviser til det bilag, som indeholder transskriptionen af informantens interview. Ida angiver bilag 4, Sif angiver bilag 5 og Liv angiver bilag 6.

7.1 *Oversigt over temaer*

Gennem en analytisk fremgangsmetode med brug af IPA's 7 trin, blev informanternes PET identificeret. I bilag 7 eksemplificeres denne proces med udgangspunkt i Idas interview for at illustrere den analytiske proces.

Informanternes PET blev samlet i en tabel, hvor det var muligt at sidestille ligheder og mønstre. Derfra blev 9 GET fundet, som fremgår af tabel 1. De PET, der kun fandt sted hos den enkelte informant, markeres med *skråskrift*. Alle informanternes PET er illustreret i tabellen for gennemsigtighedens skyld, men kun GET og særligt betydningsfulde temaer uddybes.

I debriefing opsummerede intervieweren, hvilke temaer, der virkede betydningsfulde for informantens overvejelser om livet som børnefri. Informanterne bekræftede og gentog, hvad de anså som deres vigtigste årsager til, at de ønsker et liv uden børn. Dette angives i tabellen som de PET, der var særligt betydningsfulde for informanterne og markeres med *. Disse uddybes i analysen, da det er væsentligt at forstå den enkeltes primære overvejelser.

Fælles (GET)	Ida	Liv	Sif
<i>Manglende lyst</i>	*Manglende lyst	*Manglende lyst	*Manglende lyst
<i>Stigmatisering</i>	Stigmatisering	Stigmatisering	Stigmatisering
<i>Forventning om at gentage egne forældre</i>	Forventning om og frygt for at blive som egen mor	Forventning om at man bør opgive karriere, som egen mor gjorde	Frygter at hun bliver den forælder, som hendes forælder var for hende
<i>Livet med børn er hårdt</i>	Livet med børn er for krævende	Livet med børn er hårdt og kompliceret	
<i>Bekymringer</i>	*Frygt for et angstfuldt liv	Frygt for at noget går galt med barnet	Behov for ro
<i>Frihed</i>	Livet med børn begrænser frihed og muligheder	Ønsker spontanitet, muligheder og fleksibilitet	Vil ikke have svært ved at opgive karriere for børn
<i>Morrollen</i>	Frygt for ikke at kunne leve op til forventningerne til den gode mor	Frygter morrollen og alt det man skal vide og kunne	*Frygt for ikke at være en god mor
<i>At miste sig selv</i>	Bange for at miste sig selv	*Vil gerne være hovedpersonen i sit eget liv	Livet med børn er at gå på kompromis med sig selv
<i>Kropslige overvejelser</i>	Kropslige konsekvenser ved graviditet og fødsel	Frygter kropslige konsekvenser	*Forsvarsmekanisme mod at blive skuffet, hvis ikke hun kan få børn
<i>Intet fælles tema</i>	<i>Børn ødelægger parforholdet</i>	<i>Barselsordninger</i>	<i>Familie behøver ikke at være blod</i>
<i>Intet fælles tema</i>	<i>Manglende tro på at man kan finde en partner for livet</i>	<i>Klima</i>	<i>Kan ikke lide børn</i>
<i>Intet fælles tema</i>		<i>Krig</i>	

Tabel 1 – Informanternes temaer

*Skråskrift indikerer et individuelt tema, der ikke blev identificeret hos andre informanter. * = Informantens vigtigste PET.*

7.2 *Præsentation af temaer*

I det følgende beskrives, hvordan hvert tema kom til udtryk i informanternes beskrivelser af overvejelserne bag det børnefrie liv. Temaerne fortolkes i lyset af den tidligere præsenterede teori.

7.2.1 Manglende lyst

Informanternes primære årsag til, at de ikke ønsker at få et barn, er manglende lyst. Informanten Sif beskrev det således: ”Jeg føler jo, at den eneste grund til, at jeg vælger børn fra, er fordi, at jeg ikke føler et behov for børn” (Sif, l. 561f). Ida havde ligeledes aldrig haft lysten til at få børn: ”Jeg har aldrig i mit liv mærket en lyst eller en eller andet drivkraft imod at få børn” (Ida, l. 199f). Informanterne forstod dette som den vigtigste årsag til deres valg. Samtidig havde de svært ved at forklare årsagen ved andet end, at lysten bare ikke er der. ”Den der lyst der, den har jeg bare ikke [...] På samme måde som at jeg tænker, at jeg skal heller aldrig arbejde som cirkusklovn (griner). Altså, det er på en måde lidt på den måde, ja” (Liv, l. 171-174). Det var svært for informanterne at forklare, hvad der ligger til grund for den manglende lyst.

Informanternes manglende lyst var hovedårsagen til, at de ikke ønsker børn. De andre overvejelser, informanterne beskrev gennem interviewet, er derfor sekundære faktorer, som understøtter deres valg. Liv beskrev f.eks., at klima og krig havde betydning for hendes valg, men at ”de er absolut ikke primære for mig, men de er da endnu en ting på den vægtskål” (Liv, l. 890f). Sif påtalte ligeledes, at ”Den manglende lyst er det hovedsagelige, og så alt det andet er bare argumentation frem og tilbage” (Sif, l. 949). De resterende temaer er derfor sekundære årsager.

De andre begrundelser, som informanterne har til deres valg, kan ses som en måde at skabe konsonans, jf. Festinger (1989, pp. 220). Ifølge denne vil vi konstant genoverveje de valg, vi træffer, i forhold til om vi vælger rigtigt. For at skabe konsonans fokuserer vi på det gode ved valget og det dårlige ved den fravalgte mulighed (Festinger, 1957, p. 5). På den måde kan det forstås, at kvinderne vælger at fokusere på at skabe flere kognitive elementer, der kan understøtte deres valg om et børnefrit liv. Dette

indikerer derfor, at valget har skabt kognitiv dissonans hos informanterne, siden de søger at reducere det. Sif beskrev f.eks., at hun føler sig forkert grundet den manglende lyst:

”Det får mig en sjælden gang imellem også til at tænke: Hvad er det, der er galt med mig? Sådan hvorfor er det, jeg har det sådan her? Hvad er det, der gør mig anderledes? Er jeg forkert på den?” (Sif, l. 785-787).

Sifs oplevelse af at være forkert grundet den manglende lyst kan formodentlig skyldes kulturelle normer og idealer. Ifølge Festinger (1989, p. 213) har dette en betydning for vores forståelse af, hvilke kognitive elementer og adfærd, der er ønskværdige. Når Sif oplever, at hendes valg om ikke at få børn strider imod et pronatalistisk samfundsmæssigt ideal om at få børn, vil det derfor naturligt skabe et behov for at reducere dissonansen ved at tilføje kognitive elementer.

7.2.2 Stigmatisering

Alle informanterne havde oplevet at blive set skævt til og at skulle forsvare sit valg. Da Ida fortalte, at hun længe har vidst, at hun gerne vil steriliseres, kom det netop på tale: ”Jeg føler, at det er sådan noget, jeg har jeket med siden, at jeg var teenager. Eller det blev en joke fordi, at der er jo ikke nogen, der tog det seriøst, når man sagde, at man gerne ville sjovt nok” (Ida, l. 155-157). Ida fortalte derfor helt intuitivt, at hun sjældent er blevet mødt med alvor.

De andre informanter oplevede ligeledes, at folk ikke tog dem seriøst og forsøgte at ændre deres holdning. Det medførte, at Sif udviklede en hård retorik og blev endnu mere stålfast i sit valg:

”Sådan hvis jeg bruger en hård retorik, så kan det være, de ikke gider spørge ind. Fordi hvis jeg allerede har lukket den dør / Fordi hold nu op, hvor kan man ikke få lov at sige højt som kvinde ”Jeg har ikke lyst til at få børn. Det er ikke noget, der siger mig noget”, uden at man skal forsøge at blive overtalt. Jeg orker det ikke” (Sif, l. 341-343).

At Sif er blevet mødt med uforståenhed kan derfor tolkes som medvirkende til, at hun er blevet endnu mere radikal i sin beslutning og retorik herom. Liv fortalte ligeledes, at andres holdninger gjorde, at hun blev mere sikker i sit valg.

”Men jeg kan jo kun sige, at alle de mennesker som oppe igennem årene har kommet med de der kommentarer om, at (suk) ”du skifter mening” og ”ej, det mener du ikke” og ” du ved ikke, hvad du taler om”, og altså de har da om noget kun skubbet mig altså længere i den retning” (Liv, l. 807-810).

Folks formaninger havde den modsatte effekt på Liv. Det prægede hendes adfærd, således hun tog yderligere afstand til børn. ”Det har gjort, at jeg nok har taget mere afstand til børn og i særdeleshed babyer, end hvad jeg ellers ville have gjort fordi, at jeg har nærmest ikke engang ville holde en baby” (Liv, l. 822-824). Fordomme og uforståenhed prægede derfor Livs beslutning og adfærd.

Ida havde ligeledes et behov for at tydeliggøre sit valg grundet stigmatisering. Hun opsøgte sin læge for at blive steriliseret, da hun var 25, men hun blev bedt om at overveje det i 5 år. Det gjorde følgende ved Ida:

”Tværtimod er jeg nok kun blevet mere sikker. Og nu kan jeg mærke, at jeg er stædig. Nu vil jeg gerne have det gjort, inden jeg fylder 30, bare så jeg ikke lod der gå de der 5 år, som min læge sagde, at der skulle [...]” (Ida, l. 174-176).

Ida havde et behov for at modsige lægen, fordi hun ikke oplevede at blive taget alvorligt.

For at forstå hvordan stigmatisering kan have ledt kvinderne til at være endnu mere radikale i deres beslutning, kan Festingers teori om kognitiv dissonans inddrages. Kvindernes radikalisering kan forstås som en vej til at skabe konsonans mellem kognitive elementer. De føler, at de skal forsvare deres valg, fordi andre forsøger at pålægge dem et kognitivt element i form af, at de ændrer mening en dag. For at dette ikke skaber dissonans, er det endnu vigtigere for kvinderne at være fast besluttet, da det giver dem mere fred, samt at andre mister troen på, at de kan ændre deres holdning ved at forsøge at overtale dem. Dertil kan Livs undgåelse af børn forstås som en måde at reducere dissonansen ved at undgå elementer, der påmindrer herom (Festinger et al., 1989, pp. 218-222).

7.2.3 Forventning om at gentage egne forældre

Alle informanterne havde en form for forventning om, at hvis de får et barn, vil de blive som deres forældre, hvorfor de ikke ønsker børn.

Liv beskrev, at hun satte pris på, at hendes mor var hjemmegående.

”Nu er jeg selv vokset op med en mor, der har været har været hjemme ved os [...] Og jeg har da været meget glad for det, at man bare kunne komme hjem fra skole, og så var der altid nogen, så ja. Jeg tror, at der er nogen, der knækker halsen lidt på det der med, at de vil / Du ved det der med, at kvinden i forholdet også gerne vil alt det der karrieremæssige, og det kan jeg godt forstå, men der tror jeg altså bare, at det kræver, at jamen så skal du altså have en mand, der ikke gør det.” (Liv, l. 516-521).

Ifølge Liv er det ikke muligt både at være mor og gøre karriere. Hun forventer, at hun vil være nødt til at opgive karrieren for barnets skyld.

”Altså det kan godt være, at de forældre de er der 100%, når de så er hjemme, men hvis dit barn bliver afleveret i institution kl. 07:00 og først bliver hentet kl. 17:00. Altså personligt var det ikke noget, jeg ville byde et barn” (Liv, l. 509-511).

Livs standard til, at den ene forælder bør være hjemmegående, kan stamme fra egen opvækst. Hun er ikke interesseret i at leve som sin mor, og det er derfor årsag til, at Liv ikke ønsker børn.

Ida beskrev, at hun forventer, at hvis hun får et barn, vil det blive lige så angstfuldt for hende, som det var for hendes mor.

”I: Jeg tror bare ikke, at jeg kan overskue tanken om at skulle gå rundt og være bekymret hele mit liv for, om der måske skete noget med det barn. Ja, om de har det godt

K: Så du føler også, at der hører mange bekymringer med til det at blive mor?

I: Ja. Ja, men det er også den mor, som jeg selv er vokset op med, så jeg tror ikke, at jeg kan / Jeg har svært ved at se det på andre måder” (Ida, l. 431-435).

For Ida er det at være mor forbundet med mange bekymringer, fordi det er det, hun har set fra sin egen mor, hvilket afholder hende fra at få børn.

Temaet var særligt betydningsfuldt for informanten Sif. Hun beskrev, at manglende tro på hendes evner til at blive en god mor, var en af de primære årsager til, at hun ikke ønsker børn.

”Min biologiske mor, som har gjort, alt hvad hun har evnet, det har bare ikke været særlig godt. Hun har virkelig døjet med sin egen ting. Hun har været total utilregnelig og total lystløgner, og det var virkelig svært at vokse op under de rammer. Og på samme måde, hvor jeg sådan / For jeg forsøger virkelig at have selvindsigt, tænker jeg, hvad kan jeg gøre anderledes? Det ved jeg ikke” (Sif, l. 863-866).

Sif ønsker ikke at videreføre et mønster, hun selv voksede op under, men har svært ved at forestille sig, at hun kan gøre det bedre. Derfor tænker hun, at det er bedst at lade være med at få børn.

Selvom temaerne indeholder tre forskellige frygtscenarier, er fællesnævneren, at de forventer at blive som deres egne forældre. I lyset af Banduras socialkognitive teori kan forventningen forstås som *modeling*. De har observeret, hvordan deres mødre klarede opgaven som forældre, og de har derudfra vurderet de negative konsekvenser, det medførte. Det medfører en *reinforcing* gennem *observational learning*, hvor indlæringen sker gennem observation af andre (Ewen, 2010, p. 347). De vil ikke imitere adfærden ved at få børn, da det medførte konsekvenser i form af bekymringer, afkald på karriere og ringe opvækst.

7.2.4 Livet med børn er hårdt

Dette afsnit indebærer informanternes opfattelse af, at livet med børn er hårdt, og at de har denne opfattelse på baggrund af det, de har set og hørt fra andre.

Det hårde forældreliv

Informanterne beskrev livet med børn som hårdt og krævende. Det var for Liv og Ida en af årsagerne til, at de ikke ønsker børn. Sif så ikke dette som en af hendes årsager.

Da Ida fortalte om, hvorfor hun ikke ønsker børn, beskrev hun meget af det, der er hårdt ved at have børn.

”Og skifte bleer og lære dem at gå på potte (...) Det der med at skulle planlægge sine dage så specifikt, fordi midt på dagen er der jo en lur, der skal tages, og der skal også pakkes barnevogn i bilen, så du er også nødt til at købe en større bil, fordi du har fået et barn, eller du er nødt til at flytte i en større lejlighed, fordi du har fået et barn selvfølgelig. Og så kan man ikke lige sidde på den der cafe og drikke en kop kaffe, fordi det larmer for meget til at barnet kan stå og sove lur i barnevognen” (Ida, l. 405-410).

Livet med børn fremstår derfor, ifølge Ida som præget af mindre nydelse og flere opgaver. Liv nævnte ligeledes, at livet med børn er hårdt.

”Og så skal de også lige hente børn, og de skal tilbringe noget tid med de her børn, og så skal de også lige have aftensmad på bordet og altså. Jeg har virkelig svært ved at forstå, hvordan at det kan lade sig gøre, og jeg tror måske også præmissen bare er, at der er nogle år i dit liv hvor, at der er du altså bare nødt til at tænke lidt overlevelse på en eller anden måde (Liv, l. 299-303).

Liv har svært ved at se, hvordan det overhovedet er muligt at klare sig gennem disse overlevelsår.

I lyset af Baumans karikatur af spilleren i det senmoderne samfund er det ud fra Ida og Livs beskrivelser tydeligt, at gevinsten ved at få børn ikke er særlig stor, men at det kræver en meget stor indsats. Det er langvarigt og forpligtende, hvilket det senmoderne menneske undgår for at sikre sin individualitet og frigørelse (Jacobsen, 2004, p. 168). Dette kan være en måde at forstå, hvorfor Ida og Liv fokuserer på alt det, der er hårdt ved at få børn. Dog kan det også som tidligere beskrevet i henhold til Festingers teori hænge sammen med, at deres primære årsag er den manglende lyst. Gennem tilføjelse og fokusering på det kognitive element, at børn er hårdt, vil det skabe konsonans og bekræfte dem i, at de har valgt rigtigt (Festinger et al., 1989, p. 233).

Det er herudover muligt at forstå Liv og Idas fokusering på det hårde ved at have børn, som en del af den instrumentalisering af forældreskabet, som Furedi påpeger. Han argumenter for, at måden vi tidligere var sammen med børn naturligt, er blevet omsat til vigtige opgaver, der kræver mere af forældrene (Furedi, 2002, p. 101). Når Liv nævner, at det at bringe aftensmad på bordet og at bruge tid med børnene virker uoverskueligt, tyder det på, at en opgave, som altid har været en del af forældreskabet, er blevet gjort kompliceret. Det er ikke længere nok bare at være sammen

med børnene, men det er blevet en opgave, som skal udføres på en bestemt måde for at sikre en optimal barndom og udvikling (Furedi, 2002, p. 101).

Det er hårdt, siger andre

Idas beskrivelse af livet med børn bygger på det, hun har hørt fra andre. ”Det kan tit være den måde, som forældre taler om forældreskabet på [...]. Årh, nogle gange så planter det sig som sådan en lidt ærgerlig bitterhed over det” (Ida, l. 250-263). Hun uddybede, at ”Det er en negativ måde, det bliver omtalt på” (Ida, l. 317). Idas syn på, at forældreskabet er hårdt, kommer fra det, hun hører fra andre.

Liv fortalte ligeledes, at omtalen af livet med børn bekræfter hendes valg.

”Jeg overhørte også i bussen her en dag, hvor der var nogen, der snakkede om det der med at have / Ja, næsten sådan lidt pralende på en eller anden måde at nå men det der med at have tid til mig selv, det var noget, hun havde tre minutter, når hun var ude på toilettet eller et eller andet sådan noget altså. Du ved, hvor jeg bare tænkte ”Wauw, du sælger den ikke særlig godt” (Liv, l. 590-594).

Det, de har hørt om at være forældre, har været med til at skabe en opfattelse af, at det er hårdt, hvilket afholder dem fra at få børn.

Det kan med Banduras teori beskrives som en *vicarious punishment*, hvor de hører, at hvis du får et barn, har det den negative konsekvens, at det er hårdt og svært at komme igennem (Ewen, 2010, p. 348). Når informanterne observerer dette, vil det naturligvis gøre, at de vælger et liv, som ikke indeholder samme adfærd og valg, så de undgår konsekvenserne. Derudover kan fremstillingen af livet med børn som hårdt omhandle de mange krav, der stilles til forældre i dag, ifølge Furedi. Han påpeger, at tidsmanglen er et symptom på det paranoide forældreskab, og det var netop en af de ting, som Liv beskrev, at hun havde hørt, at livet med børn indebærer (Furedi, 2002, p. 122). Liv og Idas fokusering på det hårde ved at have børn kan derfor forstås som et resultat af en observation af andres adfærd samt øgede forventninger til forældre i dag.

7.2.5 Bekymringer

Særligt Ida frygtede, at livet med børn ville være præget af bekymringer og angst. Temaet blev også identificeret hos Sif og Liv.

Ida frygtede, at noget vil gå galt med barnet. ”Eller ja, jeg føler fandme, at der er mange ting, der kan gå galt og mest af alt, så ved jeg bare, at jeg ville bare bekymre mig hele livet for det der barn” (Ida, l. 429f). Ida har en forventning om, at mange ting kan gå galt, og at det vil skabe en frygt hos hende, hvis hun fik et barn. Liv har også en forestilling om, at mange ting kan gå galt: ”Jeg synes, at det er imponerende altså det at kunne skabe et nogenlunde velfungerende menneske, når der er så mange faldgruber på vejen. Altså der er godt nok mange ting, der kan gå galt” (Liv, p. 324-326). Citatet afspejler, at Liv antager, at forældre er med til at skabe et velfungerende menneske, men at det kræver meget. Hun uddybede senere, hvorfor hun ser det som en krævende og svær opgave:

”Altså så kan der komme diagnoser ind i billedet. Du kan være sindssygt heldig, at dit barn kommer i en mega god klasse med en rigtig god underviser, men det kan jo også være det modsatte, hvor dit barn overhovedet ikke bliver set. Så er der også det der med, at du ved at sætte grænser og rammer, men stadig ikke for meget, fordi det kan jo så også give / Altså backfire på en eller anden måde. Ja, jeg føler bare, at der er så mange sådan nogle / Der er så utrolig mange tilfældigheder og ting, man ikke kan styre, og ting man kan gøre i bedste mening [...]” (Liv, l. 362-367).

Livs udtalelse afspejler, at hun ser det som en svær opgave at mestre. Balancen mellem at sætte grænser men ikke for mange illustrerer, hvordan Liv ser den rigtige tilgang til børn som snæver. Sif udtalte ligeledes, at det er svært at gøre det rigtige med børn: ”Jeg bliver bare meget selvbevidst, hvis / det bliver meget sådan: ”Gør jeg det her rigtigt? gør jeg det her forkert? gør jeg det her tilfredsstillende nok?”” (Sif, l. 630f). Sif udviste en frygt for at gøre det forkert.

For at forstå kvindernes opfattelse af, at mange ting kan gå galt med et barn, kan Furedis teori om det paranoide forældreskab inddrages. Det kan ses som et resultat af den infantile deterministiske opfattelse, som Furedi ser i dag. Børn opfattes som skrøbelige, og forældre oplever, at de skal gøre meget for at sikre sig, at de får velfungerende

børn (Furedi, 2002, p. 59). Liv beskrev følelsen af, at selv med gode intentioner kan det være svært, at ramme balancen mellem f.eks. at sætte grænser. Det virker derfor som om, at selv det, der gøres for at hjælpe barnet, kan blive det, der hæmmer det. Det gør det utrolig svært for forældrene at navigere i (Furedi, 2002, p. 205). Frygten for at fejle har så stor betydning for informanterne, at det er med til at afholde dem fra at få børn.

7.2.6 Frihed

Alle informanterne nævnte, at livet uden børn giver frihed på forskellige parametre. For Ida og Liv var det en af årsagerne til, at de foretrækker et liv uden børn, mens det for Sif ikke havde betydning. Dette tema beskrives først ud fra de tre områder, kvinderne så den øgede frihed. Til sidst sammenslutes og fortolkes disse.

Fleksibilitet

Ida påpegede, at livet uden børn giver hende mulighed for at kunne lave radikale ændringer i hendes liv.

”Bare ideen om at jeg bare kan tage ud og rejse en eller anden dag eller sådan. Hvis jeg har et job, der gør, at jeg bare kan tage ud og rejse i en måned, så kan jeg gøre det og så bare skride fra det hele” (Ida, l. 505f).

Citatet afspejler, at Ida værdsætter et fleksibelt liv. Liv nævnte også friheden til at kunne flytte eller rejse som en fordel ved det børnefrie liv. Hun ønsker et liv, hvor hun kan følge sine behov frit.

”Og så egentlig også bare have muligheden for at nå men jeg kommer hjem fra arbejde, jeg går den tur, som jeg nu skal gå med hunden og sørger for, at hunden har det godt, og så kan jeg faktisk bare lave ingenting resten af dagen, hvis det er det, jeg har lyst til” (Liv, l. 487-490).

Både Ida og Liv har behov for at kunne være spontane og følge sine lyster.

Karriere

Som tidligere nævnt, har Liv svært ved at se, at det er muligt at få et barn og forsætte med at arbejde.

”Du ved det der med, at kvinden i forholdet også gerne vil alt det der karrieremæssige, og det kan jeg godt forstå, men der tror jeg altså bare, at det kræver, at jamen så skal du altså have en mand, der ikke gør det. Jeg tror ikke på at begge / At man kan det hele på en eller anden måde ja” (Liv, l. 519-522).

Liv tænker, at hvis hun fik et barn, måtte hun være nødsaget til at gå på kompromis med sit job. Ida deler opfattelsen og beskrev det således: ”Ja, jeg tror i hvert fald, at der er nogle uundgåelige år af livet som mor, hvor karrieren kommer i anden række, hvis ikke tredje, fordi du har også måske en partner, et familieliv, alle mulige ting, ja” (Ida, l. 535f). For Ida er karriere vigtig, da hun har en stor interesse for sit erhverv. Hun ser børn som en hindring for karrieren, hvilket medvirker til, at hun ikke ønsker børn.

Økonomi

Ida og Liv beskrev, at et børnefrit liv giver økonomisk frihed. ”Og det er også en økonomisk frihed, tror jeg. Det er pisse dyrt at få børn. Jeg er altid på røven over, hvad min søster bruger sådan altså bare sådan en vuggestueplads” (Ida, l. 500-502). Ida beskrev, at uden børn har hun mere økonomisk frihed. Liv nævnte også, at den økonomiske frihed var en fordel. ”Så tror jeg også økonomisk, at altså det der med at vi er to voksne med fuldtidsjobs, og at det giver dig også nogle andre muligheder der” (Liv, l. 462f). Liv foretrækker den frihed, som økonomisk uafhængighed kan give.

Friheden til at være fleksibel, have bedre karrieremuligheder og større økonomisk frihed kan anskues fra Baumans teori. Han beskriver, at det senmoderne menneske lever med en ”indtil-videre”-mentalitet, hvor den ultimative magtstatus er evne til at forandre sig (Bauman, 2001, p. 23f). Liv og Ida har den mentalitet, da de ønsker et liv, hvor de f.eks. kan flytte til en anden by, hvis det er det, de ønsker i morgen. De ønsker ikke at været bundet af et barn eller økonomi. Dette kan ses som udtryk for en minimering af det, der forpligter og begrænser. På den måde skabes identiteten på en flydende måde, hvor de bevarer muligheden for at ændre den (Bauman, 2000, p. 62).

7.2.7 Morrollen

Alle informanterne udtrykte, at de ikke kunne se sig selv i morrollen. Temaet fyldte meget for alle informanterne, og det har derfor en større plads i analysen. For overskueligheden skyld er temaet opdelt, så det først beskrives og fortolkes, hvordan informanterne udtrykte, at der er meget mødre skal vide. Dernæst uddybes hvilke forventninger, der er til mødre, som de ikke kan identificere sig med.

Alt det man skal vide

Informanterne nævnte, at der er meget mødre skal vide og kunne, som gør, at de har svært ved at se sig selv i morrollen. Ida beskrev det således:

”Men jeg har simpelthen så svært ved at gennemskue alle de ting, man skal gøre og tage sig af. Sørge for at barnet får et sprog og sørge for, at barnet lærer empati eller sådan helt basale ting. Og sådan hvis det går galt, så er man bare fucked, og så har man bare det der fucked up barn” (Ida, l. 354-357).

Ida udtrykte, at der er et stort ansvar forbundet med den viden, man skal tilegne sig for at sikre, at barnet udvikler sig sundt. Hun uddybede det med følgende:

”Sådan det der med hvad de må spise, og hvornår de må spise, og hvor lang tid de skal sove en lur, og hvis de så ikke har sovet lur i lang tid hvad så? Hvornår de skal i seng og sådan? Hvornår kan man begynde at ændre tidspunktet for, hvornår de skal i seng? Hvad de må lege med, hvad de må se i fjernsynet?” (Ida, l. 401-404).

Ida synes, at der er meget, man skal vide og forholde sig til. Ida føler ikke, at hun har den viden, og at det derfor er noget, hun skal undersøge, hvis hun vil være mor.

Sif beskrev ligeledes, at hun ikke synes, at hun har den viden, mødre bør have.

”Og det kan være netop, lad os sige, hvis jeg giver en kiks til min nevø, jamen så skulle jeg måske have knækket den over. ”Ved du ikke det?” (imiterer).

”Nej, det gør jeg ikke” (Sif, l. 657-660).

Ifølge Sif mener andre, at hun mangler viden, hvilket gør hende utilpas, når hun er sammen med børn.

”Altså lad os sige, den der leg, jeg ikke kan finde ud af, det ville jo være hver dag. Lad os sige den der ble, jeg ikke kan finde ud af at skifte, ville jo være

hver dag. Altså jeg / Og det er nok også egoistisk, men jeg ser kun meget ubehag fra min side” (Sif, l. 614-616).

Sif føler ikke, at hun har de evner, der kræves, og at det ikke nødvendigvis hjælper at forsøge at tillære dem.

”Jeg tror, man kan forberede sig og gøre sig alle de tanker, man vil forinden, og når man så står i det, og man har ikke sovet i 5 døgn, og jeg ved ikke hvad, så tror jeg jo, at så går man tilbage til ens natur. Og hvis det jeg har i min natur, er det jeg har oplevet, så kan jeg bare ikke sådan lige” (Sif, l. 451-454).

Hun henviser til, at hun ikke fik det, hun havde brug for fra sine forældre, som tidligere nævnt. Sif mener, at det er hendes natur at være ligeså, og at uanset hvor meget hun prøver at tilegne sig evnerne, vil det måske ikke lykkedes.

Liv mener også, at der er meget man skal vide, hvilket gør, at hun ikke ønsker børn.

”Så det der med ligesom at få sådan sundhedsmæssigt god søvn, nogenlunde fornuftig mad, lærer dem at det er fedt at bevæge sig. Så er der jo så også det der med holdninger og værdier, og hvordan de generelt ter sig som mennesker, hvor jeg tænker, at det er vigtigt, og det er jo noget, man selv kan have stor indflydelse på, men hvor jeg også tror, at det kan være svært også (griner)” (Liv, l. 386-390).

Citatet afspejler Livs refleksion over børneopdragelse. Hun mener, at forældre skal gøre meget for at få en god indflydelse på barnet. Det skaber en masse støj for forældrene, mener hun.

”Der er utrolig mange ting, man skal tage stilling til hele tiden i forhold til, er det her noget, der er gavnligt for mit barn, eller er der her noget, der ikke er gavnligt. At skulle tage stilling til jamen hvor sætter jeg ligesom mine grænser, og hvad gør barnets venners forældre, og hvad gør de i klassen, og hvad forventer samfundet sådan i øvrigt. Så ja. Jeg tror bare, at det er en hel masse båndbredde, man skal bruge på rigtig meget støj, føler jeg” (Liv, l. 288-292).

Liv beskrev, at det ikke kun er ens egen opfattelse af den korrekte opdragelse, man skal forholde sig til men også andre forældres og samfundets.

Kvindernes oplevelse af, at forældreskabet kræver viden og evner, som er svære at tilegne sig, kan forstås med Furedis beskrivelse af det paranoide forældreskab. Selv basale ting såsom søvn og mad vanskeliggøres til en umulig opgave at håndtere

(Furedi, 2002, p. 205). Ida nævnte, at det også indebærer at lære barnet empati. Det understreger, at det også indebærer komplekse opgaver, som formodentlig vil ske naturligt for de fleste mennesker, men det bliver anset som en opgave, der kræver færdigheder og viden. Furedi argumenterer for, at opdragelse er gjort til en videnskab, der gør forældre inkompetente. Når Sif siger, at hun ikke kan finde ud af at lege, kan det tolkes som, at der er en rigtig måde at lege. Det skaber en paranoid forestilling om, at det er svært at gøre det rigtige. Furedi ville påpege, at forældre i dag ikke leger med børnene blot af lyst, men fordi det er en opgave, der skal løses korrekt (Furedi, 2002, p. 101).

Herudover er Sifs beskrivelse af, at hun ikke mener, at man bør blive som sine egne forældre, men gøre det bedre end dem, endnu et af Furedis kritikpunkter. Når forældreskabet gøres til en videnskab, oplever unge ikke, at de kan søge råd hos deres egne forældre eller blot være forældre, som det ligger i deres natur (Furedi, 2002, p. 193). Hvis forældre i sig selv ikke har kompetencerne til at være gode forældre, nedværdiges den viden, som ens egne forældre har til forældreskabet (Furedi, 2002, p. 191f). De oplever, at de er nødt til at søge viden og gøre det bedre, hvilket Sif ikke tror, er muligt. Forældreskabet fremstår derfor ifølge informanterne og med understøttelse af Furedis teori som en videnskab, der er umulig at mestre, og som skaber fortvivelse (Furedi, 2002, p. 205).

For Sif var frykten for, at hun ikke kan gøre det godt nok, en af de primære årsager til, at hun ikke ønsker børn. Med Banduras teori kan fravalget af børn ses som resultat af en reciprok deterministisk proces, hvor adfærd, miljø og personlige faktorer har en afgørende betydning. Informanterne befinder sig i et miljø, hvor der stilles høje krav til forældre, hvilket er med til at præge deres vurdering af deres evner som mangelfulde. Samtidig kan deres adfærd i form af afstandtagen til børn grundet stigmatisering og valg om ikke at få børn bidrage til, at de får en opfattelse af, at de ikke har evnerne. Endeligt kan de personlige faktorer som manglende evner og lyst medføre, at de undgår miljø, der kræver evnerne (Evans & Bandura, 1989, p. 10).

Det kan hertil forstås som lav *self-efficacy*. Den manglende tiltro til evnerne skaber en usikkerhed, der gør det sværere at lykkes (Evans & Bandura, 1989, p. 53). Med lav tiltro til, at de kan blive en god mor, undgår de situationer, hvor evnerne skal i spil, og dette kan derfor være en fortolkning af, hvorfor kvinderne ikke ønsker børn.

Forventninger til mødre

Informanterne beskrev, at de ikke kunne identificere sig med de forventninger, der er til mødre.

Ida nævnte, at mødre skal skabe overblik og planlægge, hvilket hun ikke bryder sig om.

”Det er nok det der med at altid skulle have det store overblik. Det er jo sådan noget / Jeg føler, at der bliver lavet sådan nogle sketches, og i alle de her / Ja, også i debatterne hvor for eksempel the mental load altså / Det er jo bare et helt naturligt overblik over alt, som moren tager på sig, og det bliver ikke engang italesat” (Ida, l. 470-473).

Ida udtrykte, at mødre ofte skal påtage sig rollen som planlægger, hvilket bliver taget for givet. Hun tror, at det er svært at ændre på de forventninger. ”Det ved jeg ikke, om vi nogensinde kommer til at lykkes med. At der bare er nogle særlige forventninger til moren” (Ida, l. 468/). Hun har svært ved at se, hvorfor det skulle være anderledes for hende, hvis hun fik et barn. Liv påpegede også, at der er særlige forventninger til mødre.

”Når man tager populærkultur og sådan nogle karakterer, jeg er vokset op med, der var jo ikke nogen af de seje, der var en mor altså. Det var på en måde / Altså en mor har på en måde altid i populærkultur, synes jeg i hvert fald, og det er nok ændret sig nu, men sådan i min opvækst altid blevet portrætteret som en, der var lidt kedelig og som skulle holde styr på alle tingene og ja på en eller anden måde sætte begrænsninger. Og det ja, igen ikke udslagsgivende, men den rolle har jeg nok ikke haft lyst til at påtage mig” (Liv, l. 743-748).

Ifølge Liv indebærer det at være mor en rolle, som hun ikke vil påtage sig. Dertil beskrev hun, at mødre indgår i fællesskaber, som hun heller ikke ønsker at deltage i.

”Det er jo bare mange ting at skulle forholde sig til og mange ja mange fællesskaber, man måske er lidt tvunget til at være en del af, som man ikke er interesseret i at være en del af. Her tænker jeg på sådan noget som Aula og forældremøder og ja alt sådan noget” (Liv, l. 273-275).

De ting, en mor forventes at være og tage del i, indebærer en identitet og livsstil, som kvinderne ikke ønsker. Udover at morrollen indebærer at have overblik og planlægge,

beskrev informanterne, at mødre forventes at have en utrolig omsorg. Sif beskrev det, da hun nævnte, hvorfor hun ikke kan se sig selv i morrollen.

”Jeg tror i hvert fald bare, at det vil være en meget påtaget rolle. Jeg tror ikke / Og samtidig så føler jeg jo, at jeg er meget omsorgsfuld og meget altså sådan betænksom. Kan jeg give min højre arm for, at nogen har det godt, så gør jeg virkelig gerne det. Og det føler jeg har nogle gode forudsætninger for at skabe nogle trygge rammer omkring nogle børn, men [...] nej (griner)” (Sif, l. 822-825).

Sif ser sig selv som meget omsorgsfuld og vil derfor kunne leve op til morrollen, men samtidig mener hun, at det vil være påtaget. Liv nævnte også, at hun forbinder morrollen med en stor mængde omsorg.

”Ja, jeg ved det ikke altså. Det er måske den der grad af omsorgsrolle, altså jeg / Og det er ikke fordi, at jeg føler, at jeg er et menneske, der sådan er dårlig til at drage omsorg, men det er måske den mængde, kan man sige” (Liv, l. 739-741).

Hun har en opfattelse af, at hun er omsorgsfuld, men når det gælder morrollen, kræver det en større mængde, som hun ikke kan identificere sig med.

Informanterne nævnte også, at mødre har en bestemt indlevelse og fantasi.

”Altså, jeg er ikke god til at tage den der barne-hat på, det der børneperspektiv og kan sådan; ”jamen væggen er grøn”, fordi jeg kan jo se, at den er hvid, så kan jeg jo ikke stå og sige, at den er grøn. Altså, der er jeg virkelig sådan ikke særlig pædagogisk og ikke så / Jeg er ikke fantasifuld, tror jeg ikke, og det føler jeg lidt, at man skal være for at kan sådan eksempelvis lege med børn” (Sif, l. 380-384).

Sif mener, at mødre har en bestemt evne til indlevelse og pædagogik, som hun ikke selv har, og hun passer derfor ikke på morrollen. Det samme gælder Ida, der beskrev, at hendes søster udviste disse evner med sin datter, da de lavede hjemmelavede kostumer til fastelavn:

”Altså sådan det er så langt fra min person, men selvfølgelig gør min søster det, fordi hun er kreativ, og hun er bare familiemenneske, og hun er bare pisse god. Og jeg er sådan. Så alt det jeg tænker er den der ekstra effort, man gør, det tror jeg ikke, at jeg ville kunne leve op til” (Ida, l. 339-342).

Ida beskrev sin søster som en naturlig god mor, fordi hun er kreativ, familiemenneske og gør en stor indsats. Ida tror ikke, at hun passer på rollen som mor, fordi hun ikke føler, at hun besidder disse træk.

Informanterne beskrev en identitet, de hverken kan se sig selv i eller ønsker at påtage. Ifølge Bauman er identiteten i dag flydende og dannes på baggrund af valg og udførelse af opgaver. Kvinderne ønsker ikke at påtage sig en identitet som mor, som i deres beskrivelser lyder relativt fast defineret og svær at forme, hvilket ellers er det, der er ønskværdigt for det senmoderne menneske, ifølge Bauman (2000, p. 31). Kvindernes ønske om ikke at få børn kan i lyset af Baumans teori forstås som et ønske om at skabe egen identitet uden fastlåste rammer.

Dertil påpeger Furedi (2002, p. 133), at forældreskabet i dag har en afgørende betydning for individets identitetsopfattelse, da der er en opfattelse af, at børns udvikling direkte afspejler forældres kompetencer. Når kvinderne ikke tror, at de kan leve op til morrollen, kan det forstås som, at de frygter, at det vil give dem en identitet som en dårlig mor. Det vil derfor være bedre for deres identitetsdannelse at undgå rollen som mor, da de dermed minimerer risikoen for at fejle.

7.2.8 At miste sig selv

Informanterne udtrykte en frygt for at miste sig selv, hvis de får børn. Dette kom til udtryk hos Sif, der forventer, at et liv med børn indebærer at gå på kompromis med sig selv.

”Jeg ved godt, når man er forældre, så føles det jo ikke lige så meget som et kompromis, men set udefra føles det / må det føles som at gå på kompromis (griner). Altså, at man hele tiden skal prioritere noget andet end en selv” (Sif, l. 580-583).

Sif forventer, at forældre nedprioriterer sig selv for at tilgodese barnet.

”Og man hører jo godt folk sådan ”åh, jeg kan ikke bare lige sådan, der er hele tiden en, der råber på mig, selv når jeg er på toilet”-agtigt. Det tror jeg faktisk, det ville være for meget for mig” (Sif, l. 588-590).

For Sif er forventningen til, at en mor må tilsidesætte sine egne behov og hele tiden være tilgængelig for barnet, en del af hendes overvejelser om, hvorfor hun ikke ønsker børn. Ida nævnte også, at børn kræver, at man går på kompromis med sig selv:

”Det var sådan noget med, at så skal man tage i et eller andet legeland en søndag i stedet for at tage på museum eller et eller andet. For det er jo ikke sjovt for et barn at gå ind på Glyptoteket. Det er sjovt for et barn at være i et fucking trampolinland, eller hvad det hedder” (Ida, l. 292-295).

Hun oplever, at det at få børn kræver et afkald på noget af det, hun værdsætter. Liv beskrev lignende: ”Tanken om at sidde weekend efter weekend og være med, når ungen skal spille fodboldkampe eller hvad det nu er, de gør altså (suk). Ja, det er ikke så tiltalende” (Liv, l. 259f). Liv og Ida ønsker ikke at bruge tid på trampolinland eller fodboldkampe, som de ser som nødvendigt, hvis de får et barn.

For Liv var det et af hendes mest betydningsfulde temaer. Hun ønsker ikke at få børn, fordi det er vigtigt for hende at være hovedpersonen i sit eget liv.

”Jeg ved ikke, om det lyder egoistisk, men jeg vil gerne være hovedpersonen i mit liv, hvis det giver mening? Og ikke dermed sagt at jeg jo går på kompromis og sådan i forhold til min kæreste. [...] Det er stadigvæk ikke lige så altopslugende, som et barn ville være” (Liv, l. 241-245).

Kvinderne deler opfattelsen om, at det at få et barn er ensbetydende med en tilsidesættelse af egne behov til fordel for barnets, og det forstår Liv som at give afkald på hovedrollen i hendes liv. Både Ida og Liv nævnte en frygt for, at dette afkald i sidste ende kunne medføre en følelse af at miste sig selv. Ida påpegede, at hendes søster mistede sig selv, da hun fik et barn.

”Jeg så bare, hvor bøvlet det var, og hvor meget jeg også mistede min søster i det. Og det har hun også selv sagt, at sådan at hun også har totalt glemt / altså mistede / glemt sig selv og arbejder aktivt på at lige finde sin egen kerne igen bare som Karla og ikke som Annes mor” (Ida, l. 602-605).

Ida beskrev, at hendes søster mistede sin kerne og i stedet overtog en altoverskyggende identitet som sin datters mor. Liv delte frygten og beskrev den således:

”Men det jeg jo kunne frygte, det er jo, at man rammer lidt ind i den der / igen det der med at blive reduceret / og det skal ikke forstås som, at det at være mor er noget at blive reduceret til, men at det pludselig bliver alt, hvad du er, og at man ender der hvor, at man tænker på de ting, at det var det, jeg godt

kunne lide at gøre før, jeg fik børn, og at det hele går op i praktik” (Liv, l. 643-646).

Hun mener, at det at blive mor indebærer en ny identitet, som er en reduceret version af, den hun er.

Kvinderne beskrev, at det at få et barn er ensbetydende med at gå på kompromis med den, man er. Det har en stor betydning for kvindernes overvejelser, da de frygter at miste deres identitet. Ifølge Bauman har identitet en formbar størrelse i det senmoderne samfund, da det ikke længere er givet på baggrund af nogle fast definerede kasser. I stedet skabes identitet i en refleksiv proces gennem udførelse af opgaver (Bauman, 2000, p. 31). Kvindernes selvdannede identitet skabes gennem det, de gør såsom at gå på Glyptoteket. Hvis ikke det er muligt, er det et tab af mulighed for at kontrollere og skabe den ønskede identitet. Dermed bliver morrollen en trussel mod den identitet, de har formet og ønsker. I stedet pådrages de en identitet som mor, som kan opleves som en reduktion til en afgrænset, forhåndsbestemt rolle, der er svær at forme, hvilket ellers er idealet for det senmoderne individ (Jacobsen, 2004, p. 95).

Herudover kan Banduras teori anvendes til at forstå, hvorfor kvinderne har en forventning om, at det at blive mor er ensbetydende med at miste sig selv. Ifølge Bandura lærer vi gennem den adfærd, vi ser andre udføre (Evans & Bandura, 1989, p. 5). Liv og Ida nævner, at de forventer, at hvis de får børn, skal de bruge weekenden i legeland eller på en fodboldbane. Det afspejler deres repræsentation af livet med børn. Ida inddrager også sin søster som eksempel på, at hun mistede sin identitet, da hun blev mor. Det kan være et udtryk for, at kvinderne ikke har nogle modeller, som har vist, at det er muligt at bevare sin identitet og at blive mor. Hvis de derimod oplevede kvinder, der kunne modellere, hvordan de har bevaret sig selv i moderskabet, vil det muligvis være anderledes set i lyset af Banduras teori.

7.2.9 Kropslige overvejelser

Alle informanterne omtalte, hvordan kropslige faktorer har været en del af deres overvejelser om, hvorvidt de ønsker børn. For Ida og Liv handlede det primært om, at fødsel og graviditet medfører kropslige konsekvenser, som de gerne vil undgå. For Sif omhandlede det en frygt for ikke at kunne blive gravid. Hendes valg om ikke at få børn

beskrev hun derfor som en forsvarsmekanisme. Temaet er opdelt i de kropslige konsekvenser, som Liv og Ida omtalte, og den forsvarsmekanisme Sif oplevede.

Kropslige konsekvenser

Ida frygtede, at graviditet og fødsel vil påvirke hendes krop på en måde, så hun vil miste kontrol. ”Det er jo også en total kontroltab over egen krop. Sådan så går du og tisser lidt i bukserne. Kæmpe kontroltab. Ikke forfærdeligt, men det er et kontroltab i hvert fald, ja ” (Ida, l. 376f). Ida nævnte hertil, at hun generelt har det meget svært med kontroltab. Hendes frygt for manglende kontrol som kropslig konsekvens ved at få børn, er derfor en årsag til, at hun ikke ønsker børn.

Liv nævnte ligeledes, at manglende kropslige kontrol indgik i hendes overvejelser om, hvorvidt hun ønskede børn. Hun nævnte, at ”hver gang, der skulle sjippes, så løber jo nærmest alle de damer, der har født et barn, de løber lige ud på toilettet, fordi de ved, at ellers så kan de ikke holde på vandet” (Liv, l. 204-206). Hun uddybede derudover andre kropslige konsekvenser, som bidrager til, at hun ikke ønsker børn.

”Der er helt klart også meget omkring det sådan det fysiske. Altså det der med / Altså jeg er fysisk aktiv. Jeg kan godt lide, måden min krop både fungerer og ser ud på. Og der ved jeg jo også bare altså, at der er nogle risici involveret med graviditet, fødsel” (Liv, l. 195-198).

Liv frygter, at det at få et barn vil medføre kropslige ændringer, som begrænser muligheden for at være aktiv. Hun uddybede, at hun frygtede at tage på og at ende med en krop, som hun ikke bryder sig om. Dog mener hun, at hvis hun havde et brændende ønske om at få børn, ville disse overvejelser ikke have samme betydning.

”Fordi det er jo ikke, fordi der er nogen, der går rundt og håber på at tage masser af kilo på eller få strækmærker eller altså. Det er der jo ingen, der går rundt og ønsker, men det er jo nok trods alt fordi, at de synes, at det her barn, det er så / det vil jeg så meget, og så er jeg villig til potentielt at betale den pris, altså så. Så man kan sige, at hvis grundlæggende at ønsket var der, så ville jeg jo / Så vil jeg jo ligesom sige, at jamen sådan er det” (Liv, l. 220-224).

Livs beskrivelse indikerer, at de kropslige konsekvenser ikke er af afgørende betydning, men endnu et argument for, at hun ikke ønsker børn.

Liv og Idas frygt for kropslige konsekvenser kan tolkes som en frygt for at miste kontrollen over egne evner og identitet. Inkontinens og vægtøgning er ifølge Ida og Liv et vilkår ved graviditet og fødsel, som de ikke ønsker. For at bevare muligheden for at kontrollere krop og identitet er det derfor bedre at undgå at få et barn. Ifølge Bauman søger det senmoderne menneske at bevare kontrol over eget liv. Jo flere muligheder individet har, dets større magt har det til at forme sit liv. Derfor vil individet minimere alt det, der begrænser. Når både Ida og Liv oplever, at graviditet og fødsel begrænser deres muligheder og medfører en vægtøgning, der kan ændre opfattelsen af deres identitet, vil det være bedre at undgå dette. På den måde fastholder de sig selv i en position, hvor de kan forme deres identitet (Bauman, 2001, p. 34).

Liv påpegede, at hvis hun virkelig havde lyst til at få børn, vil de kropslige konsekvenser ikke være betydningsfulde for hendes valg. Dette kan forstås med udgangspunkt i Festingers teori om kognitiv dissonans. Når der træffes valg, vil individet fokusere på det negative ved det, som vedkommende fravalgte for at bevare en opfattelse af, at vedkommende valgte rigtigt (Festinger et al., 1989, p. 233). De kropslige konsekvenser kan derfor tolkes som et kognitivt element, der får en større betydning, fordi det er med til at skabe en følelse af, at de har valgt rigtigt ved ikke at få børn.

Forsvarsmekanisme

Sif brugte ordet forsvarsmekanisme til at beskrive, hvorfor hun ikke ønsker børn. Hun har altid haft en opfattelse af, at hun fysisk ikke kan få børn. ”Jeg har altid haft en eller anden formodning / Jeg ved ikke hvorfor, jeg har altid haft en fornemmelse om, at jeg ikke kunne få børn” (Sif, l. 129f). Sif ved ikke, hvorfor hun har fornemmelsen. Hun havde i en periode problemer med sit underliv, hvor hun blev undersøgt.

S: Altså jeg går ud fra de ikke kunne se noget galt, for jeg blev jo undersøgt og scannet, og jeg ved ikke om man ja (...)

K: Men det er ikke sådan, at det har været noget, hvor de har sagt, du kan ikke få børn?

S: Overhovedet ikke. Det har bare / Jeg har bare altid haft sådan en ja fornemmelse (griner). Altså sådan helt fra barn, har jeg også sagt sådan noget ”men jeg får aldrig børn” (Sif, l. 177-181).

Hun er ikke blevet bekræftet i, at hun ikke kan få børn, men hun har stadig opfattelsen. Fornemmelsen af fysisk ikke at kunne få børn beskriver hun som en forsvarsmekanisme.

”Jeg tror, det har været sådan lidt en forsvarsmekanisme ligesom for mig at sige ”jamen, jeg skal heller ikke have børn”, fordi så har jeg kommet det i forkøbet. Fordi at så bliver det i hvert fald ikke en skuffelse, hvis ikke jeg kan få børn” (Sif, l. 134-136).

Sif mener, at hendes ønske om ikke at få børn omhandler manglende tro på, at det er fysisk muligt. Hun beskrev, at hun frygter, at hun en dag ændrer mening og ikke kan få børn.

”Altså man hører jo så mange: ”hun havde altid sagt, hun ikke ville have børn, og så lige pludselig vågnede hun op, og så skulle hun have 3 børn, og så kunne hun ikke få det” (imiterer). Altså det er jeg jo vitterligt bange for” (Sif, l. 803-805).

Det fremgår, at Sif er bange for, at hun skulle få lyst til at få børn, fordi hun frygter, at det fysisk ikke er muligt.

Sifs fornemmelse af, at hun fysisk ikke har mulighed for at få børn, kan forstås som et kognitivt element jf. Festingers teori. Hvis Sif dertil har et kognitivt element, der indebærer et ønske om at få børn, vil det skabe en dissonans mellem de to elementer. For at reducere dissonansen og skabe konsonans, kan hun derfor ændre på et af elementerne og tilføje et nyt, der indebærer, at hun ikke ønsker børn (Festinger et al., 1989, p. 218f). Grunden til, at Sif ikke ønsker børn, kan derfor forstås som en måde at opnå konsonans mellem kognitive elementer.

7.3 Opsummering

I analysen blev kvindernes overvejelser bag valget om et børnefrit liv undersøgt med inddragelse af Bauman, Bandura, Furedi og Festingers teori.

Manglende lyst var kvindernes primære årsag til, at de ikke ønsker børn. Det er svært for dem at forklare, hvorfor de ikke har lyst, og de anser andre argumenter som sekundære. Med afsæt i Festingers teori kan dette forstås som en måde at skabe kognitiv konsonans. I et pronatalistisk samfund kan manglende lyst opleves som forkert, hvilket skaber kognitiv dissonans. For at reducere denne skabes flere elementer i form af argumenter for, hvorfor de ikke ønsker børn. Dissonansen kom også til udtryk i kvindernes oplevelse af, at deres valg om ikke at få børn blev mødt med uforståenhed. Andres forsøg på at ændre deres mening medførte, at kvinderne blev mere sikre i deres beslutning og tog yderligere afstand til børn. Det kan tolkes som en måde at skabe konsonans ved at gøre valget definitivt, så der ikke skabes en tvivl om, de har valgt forkert.

Kvinderne havde en forventning om, at de vil blive som egne forældre, hvis de fik et barn. For informanterne betød det afkald på karriere, et bekymringsfuldt liv og en manglende evne til at kunne give barnet en god opvækst. Det kunne forstås som Banduras begreb *vicarious punishment*, hvor kvinderne observerede forældrenes adfærd og de konsekvenser, det medførte, og derudfra vurderes, at de ikke ønsker at gentage denne adfærd.

Herudover så kvinderne andre konsekvenser ved at få børn, som de ikke ønskede. De forventede, at livet med børn vil være hårdt og bekymringsfuldt, da det er det, de har set og hørt fra andre. Udover at forstå det fra Banduras perspektiv som *modeling* og *vicarious punishment*, kunne det også forstås med Furedis begreb om det paranoide forældreskab. Forældreskabet er blevet gjort til en besværlig videnskab, som skal mestres og helst perfekt. Det skyldes, at børn opfattes som skrøbelige, hvilket gør, at forældre frygter, at de ikke kan garantere barnet en sund udvikling.

Dertil forventede kvinderne, at mødre skal vide meget om både simple og komplekse opgaver såsom mad, søvn og empati. Deres beskrivelser afspejler Furedis fortolkning af forældreskabet, da han påpeger, at forældreskabet er gjort kompliceret. Kvinderne betvivlede egne evner, og den manglende tiltro kan forstås som lav *perceived self-efficacy*, som Bandura beskrev. Med lav tiltro vil de naturligt undvige opgaver, hvor evnerne skal i spil. Derfor sker en reciprok deterministisk proces, hvor miljøet i

form af høje samfundsmæssige idealer skaber en oplevelse af, at de indre faktorer i form af evner ikke er gode nok, hvilket udformer en adfærd, hvor de ikke ønsker børn.

Ydermere fremhævede kvinderne, at moderskabet indebærer afkald på fleksibilitet, karriere og økonomisk frihed. Dertil frygtede de at miste sig selv. Dette havde betydning for deres valg om ikke at få børn, hvilket blev tolket i lyset af Baumans teori om det senmoderne samfund. Det senmoderne individ skaber sin egen flydende identitet, der kræver en enorm fleksibilitet. Alt, der minimerer muligheder, er en forhindring for identitetsskabelsen. At få et barn minimerer derfor individets mulighed for at forme sin identitet. Dertil så kvinderne morrollen som en kedelig identitet, der sætter rammer, er praktisk, men også kreativ og uendelig omsorgsfuld. Denne identitet kunne de ikke spejle sig i, og med Baumans teori kan det forstås, at en så fastlåst identitet heller ikke er ønskværdig for det senmoderne menneske. At blive mor har derfor en eksistentiel betydning for kvinderne, da de risikerer at miste den identitet, de selv har skabt og ønsker, til fordel for en fastlåst ramme, som de ikke kan se sig selv i. Dette vil også ifølge informanterne indebære nogle kropslige konsekvenser, som de heller ikke ønsker eller kan forene med den identitet, de har skabt.

Endeligt havde en informant en frygt for fysisk ikke at kunne få børn. Ifølge informanten kunne den manglende lyst forstås som en forsvarsmekanisme mod en skuffelse over ikke at kunne få børn. Det blev forstået med Festingers teori, hvor den kognitive dissonans, der opstår mellem ønsket at få børn og ikke at have fysisk mulighed, blev reduceret ved at fjerne førstnævnte.

Kvindernes overvejelser om det børnefrie liv handler derfor ikke kun om et manglende ønske om børn, men i analysen kommer det frem, at det er tæt forbundet med samfundsmæssige krav, tidligere erfaringer og et ønske om et liv, der afspejler frihed. Det kan derfor forstås som et aktivt valg for at beskytte sig selv både psykologisk, praktisk og eksistentielt.

8. Diskussion

Dette afsnit indebærer en diskussion af specialets resultater, styrker og svagheder. Først diskuteres resultaterne i lyset af relevant forskning. Efterfølgende vil specialets styrker og svagheder diskuteres med udgangspunkt i tidligere nævnte kvalitetskriterier. Dertil diskuteres hvordan teori og metode har haft betydning for resultaterne. Afslutningsvist diskuteres specialets betydning for fremtidig forskning.

8.1 Diskussion af specialets fund i lyset af relevant forskning

I dette afsnit diskuteres specialets resultater ved at inddrage relevant forskning. Først diskuteres specialets fund i lyset af forskning, der direkte omhandler overvejelser bag det børnefrie liv. Dernæst diskuteres studiets fund overfor anden relevant forskning, som ikke direkte undersøger børnefrie kvinder, men endog har relation til resultaterne.

8.1.1 Forskning om motivation for ikke at få børn

For at diskutere specialets fund i relation til relevant forskning inddrages reviews, der sammenfatter hvilke motivationer, der ligger til grund for et børnefrit liv. Da der er lavet en del forskning siden disse, er det relevant at forholde sig til nyere studiers fund, hvorfor et svensk studie fra 2023 inddrages.

Det nyeste litteratur review, der omhandler motivationsfaktorer for ikke at få børn, er lavet af Gilla Shapiro (2014). I dette henvises primært til resultaterne af et review udført i 1987 af Houseknecht, som blev omtalt i afsnit 1.4 *Litteratur review*. Et tidligere review af Agrillo & Nelini (2008), som ligeledes blev omtalt i afsnit 1.4, har derimod inddraget flere studier, som er lavet efter 1981. Af denne årsag anses dette review som bedst egnet til at diskutere dette speciales fund i lyset af andre studier på trods af det, at det er ældre end det af Shapiro (2014).

Frihed

Agrillo & Nelini (2008, p. 350) fandt, at individer ønsker et børnefrit liv, da de ønsker frihed, fleksibilitet og mulighed for at fokusere på karriere og personlig tilfredsstillelse. Disse fund stemmer overens med specialets, da særligt to af informanterne foretrækker den frihed, som det børnefrie liv giver dem. Den personlige tilfredsstillelse kom til udtryk i specialet, da kvinderne ikke ønskede at opgive egne behov og identitetsformering for at påtage sig en rolle, hvor barnets behov altid kommer først.

Altruistiske årsager

Agrillo & Nelini (2008, p. 350) fandt, at kvinder har altruistiske årsager til et børnefrit liv. Dette omhandler en bekymring for den stigende population, om barnet vokser op i en utryk verden samt en frygt for, at de ikke evner at være gode forældre. Kvinderne i specialet havde ligeledes bekymringer for, om de kunne blive en god mor. En styrke i specialet er uddybningen af, hvor frygten kan stamme fra herunder en informants egen opvækst samt en forældredeterministisk kultur, hvor forældreskabet anses som en umulig opgave at mestre.

I specialet blev det ikke fundet, at bekymringer for den stigende population eller frygt for at børn opvokser i en utryk verden indgik i kvindernes overvejelser. En informant nævnte, at hun kendte flere, der så klima og krig som årsag til ikke at få børn, men det var ikke hendes bevæggrund. Det kan derfor diskuteres om specialet har overset et betydningsfuldt emne, som muligvis ville komme frem med et større sample.

Kropslige konsekvenser

Informanterne nævnte, at kropslige konsekvenser indgik i deres overvejelser om, hvorvidt de ønsker børn. Det nævnes også i reviewet af Agrillo og Neilini (2008, p. 350), at kvinder frygter at graviditet og fødsel medfører negative konsekvenser. De nævner dog ikke frygten for fysisk ikke at kunne få børn som en årsag til, at kvinder vælger et børnefrit liv. Dette fund er derfor særligt for specialet, og det kan diskuteres, om fundet er specifikt for den ene informant og dermed mindre generaliserbart. Dog er det muligt at argumentere for, at årsagen formegentlig ikke har præget ældre studier, men vil få en større plads i fremtidige studier i forbindelse med, at fertilitet er et stigende problem (WHO, 2023). Det er derfor forventeligt, at flere kvinder vil reflektere over deres fysiske evne til at få børn, og at dette kan have betydning for deres overvejelser om, hvorvidt de ønsker børn.

Stigmatisering

At børnefrie stigmatiseres er også et tema i Agrillo & Nelinis review (2008, p. 351-353). Selvom de henviser til, at studier påviser, at der er reel forskel på, hvordan børnefrie og forældre opfattes, omtaler de ikke, hvilken betydning, det har for individernes beslutning. Dette speciale har dermed en styrke i, at det blev undersøgt og fortolket, hvordan stigmatisering ledte kvinderne til at trække sig yderligere fra børn og gjorde dem mere stålfaste i deres beslutning.

Parforhold

Agrillo & Nelini (2008, p. 352) påpeger, at nogle individer ikke ønsker børn, da de frygter, at det vil skade deres parforhold. Dette fund blev ikke behandlet i specialet, da det kun var et tema for én informant og uden større betydning for hende. Hun frygtede, at børn vil skade parforholdet, men hun havde også svært ved at forestille sig, at hun vil kunne finde en partner, hun vil have børn med. Det kan derfor formodes, at temaet har betydning for den ønskede undersøgte population, selvom det ikke kom til udtryk hos informanterne.

Svensk, kvalitativt studie

For at diskutere resultaterne i lyset af relevant forskning inddrages et svensk studie af Berit Höglund og Ingegerd Hildingsson (2023), der omhandler årsager til at individer vælger et børnefrit liv. Studiet er relevant, da det undersøges i et skandinavisk land, og det er relativt nyt. Dertil anvendte studiet interviews, hvorfor der er flere lighedspunkter med specialet.

Mange af deres fund stemmer overens med dem, som er omtalt hidtil herunder, at børnefrie ønsker frihed, at kunne sætte sig selv først og være fleksibel. Det indebar også, at informanterne ikke ønskede at sætte børn i en utryg verden. De oplevede også stigmatisering, og at det medførte stålfasthed og hård retorik, som ligeledes kom til udtryk i specialet. Størstedelen af deres informanter beskrev, at de ikke havde en interesse eller længtes efter at få børn (Höglund & Hildingsson, 2023, p. 4). Det gjorde sig ligeledes gældende for informanterne i dette speciale. Den manglende lyst bliver dog ikke uddybet, som det er gjort i dette studie, hvilket derfor kan anses som en styrke ved specialet.

Selvom Höglund og Hildingssons (2023) studie er nyere og i en skandinavisk kontekst bidrager det ikke med anden viden end den, som allerede er omtalt i de tidligere nævnte reviews. Dette understreger, at de temaer, som var betydningsfulde for kvindernes valg om at leve børnefrit i de ældre reviews, stadig gør sig gældende i nyere studier. Det kan forstås som et udtryk for, at de årsager kvinder havde til, at de ikke ønskede børn for 40 år siden, er de samme i dag. Det kan derfor diskuteres, om den viden, der produceres, overhovedet forklarer, hvorfor det er en stigende tendens i samfundet.

Opsamling

Specialets fund bekræfter tidligere fund, der er gjort om overvejelser bag et børnefrit liv. Selvom der på den ene side kan argumenteres for, at specialet dermed ikke bidrager med ny viden, kan det på den anden side diskuteres, hvorvidt de tidligere fund har givet et dybdegående indblik i valget om et børnefrit liv. I dette speciale er temaerne blevet undersøgt og fortolket, hvormed forståelsen udvides. Det blev f.eks. ikke blot konstateret, at kvinderne frygter, at de ikke har evnerne til at være mødre, men det blev analyseret ved inddragelse af teorier. Ydermere må det påpeges, at specialet bidrager med et nyt perspektiv i form af den ene informants frygt for ikke at fysisk kunne få børn, som ikke kom frem i andre studier. Derudover var det ikke var muligt at finde andre studier, som har fundet, at en årsag til ikke at få børn skyldes en frygt for at gentage egne forældre. Det vil derfor være nødvendigt at undersøge dette aspekt i fremtidig forskning for at kunne konkludere, hvorvidt dette tema har en reel betydning for den ønskede undersøgte population.

8.1.2 Anden relevant forskning

I dette afsnit inddrages forskning, der ikke specifikt omhandler børnefrie kvinder, men som kan udvide forståelsen af specialets fund.

Unge kvinders trivsel

I specialet kom det frem, at frygten for et belastende, bekymringsfuldt liv indgik i informanternes overvejelser bag ønsket om et børnefrit liv. Dets betydning for kvinderne er relevant at forstå i lyset af generelle indsigter i unge, danske kvinders trivsel.

Undersøgelser viser, at flere og flere kvinder beretter om stress, angst og depression. I 2021 blev en kvantitativ undersøgelse af Sundhedsstyrelsen udarbejdet med mere en 180.000 respondenter. 52,3% af kvinderne mellem 16-24 år havde en høj stressscore, hvilket er en stigning på 8,3 procentpoint siden 2010 (Sundhedsstyrelsen, 2022, p. 10f). Fordi undersøgelsen blev udført under covid-19, har der været tvivl om, hvorvidt resultaterne har været retvisende. Derfor blev der i 2023 udarbejdet en mindre undersøgelse med samme metode, der bekræftede udviklingen (Sundhedsstyrelsen, 2024, p. 5). Det er særligt kvinder mellem 16 og 34 år, der scorer lavt på den mentale helbreds-skala (Sundhedsstyrelsen, 2024, p. 10).

I en dansk undersøgelse blev forekomsten af fødselsdepression og depressioner blandt kvinder i den fødedygtige alder undersøgt. De fandt, at der er en stigende forekomst af fødselsdepressioner, og at dette skyldes den overvejende stigning af depression blandt kvinder i den fødedygtige alder. I studiet tolkes resultaterne som et udtryk for, at det i dag er hårdere at være mor, eller at det mentale helbred hos unge kvinder er blevet mindre robust (Egsgaard et al., 2024, p. 96).

Informanterne i specialet beskrev, at det at få børn opfattes som utrolig hårdt og krævende. Det kan med ovennævnte studier og informanternes beskrivelser argumenteres for, at der er en opfattelse af, at det er hårdt at være mor, hvilket afskrækker kvinder fra at få børn.

På den anden side er det muligt at argumentere for, at forklaringen ligger hos den stigende mistrivsel hos kvinder, som kommer til udtryk i ovennævnte forskning, og som ligeledes kom til udtryk i specialet. En af informanterne var diagnosticeret med angst og depression, mens en anden gav udtryk for, at hun havde tendens til at bekymre sig meget. Informanternes beslutning om, at de ikke ønsker børn, kan være præget af deres mentale helbred, og det er muligt at argumentere for, at denne årsag findes blandt flere danske kvinder grundet den stigende mistrivsel.

Det er derfor muligt at argumentere for, at kvinders generelle trivsel har betydning for, om de overvejer at få børn. Samtidig blev det i specialets analyse tolket, at opfattelsen af, at forældreskabet i dag er hårdt, krævende og bekymringsfuldt, skyldes en herskende opfattelse af, at børn er skrøbelige og forældre bærer ansvaret for, at de lykkes. Der kan derfor argumenteres for, at samspillet mellem de samfundsmæssige faktorer som den forældredeterministiske opfattelse og kvinders stigende mistrivsel har betydning for, at flere kvinder vælger et liv uden børn.

Er det hårdere at være mor i dag?

Som sagt gav kvinderne i specialet udtryk for, at en af årsagerne til, at de ikke ønsker børn, er, at det virker hårdt. For at undersøge dette fund nærmere inddrages forskning, der har forholdt til sig, hvorfor moderskabet i dag kan opfattes som hårdt.

I et dansk studie blev 40 fagprofessionelle interviewet, der alle arbejder med fødsels- og forældreforberedelse i Danmark. Dertil beror studiet på en feltanalyse af et kommunalt udbudt forældrekursus målrettet førstegangsførelse. Tidligere var disse kurser specialiserede tilbud målrettet sårbare familier, men i dag tilbydes det til alle førstegangsførelse, da det anses som en fremtidsinvestering, som skal nedbringe skilsmisser og anbringelser (Faber & Jørgensen, 2023, p. 31f). I Kommunernes Landsforening beskrives det, at disse forældrekurser ”*kan modvirke, at børn slår ind på en socialt skæv løbebane senere i livet*” (KL, 2015, p. 10 ifølge Faber & Jørgensen, 2023, p. 32). Det kan ses som en politisk indblanding i, at forældre fremstår som nogen, der har brug for hjælp for at sikre børns trivsel. I studiet påpeges det, at de gode råd ikke gjorde, at forældrene følte sig bedre klædt på – tværtimod. Forældrene fremstod usikre, og det var ikke nok at fortælle forældrene, at de skulle udføre en aktivitet. De spurgte ind til hvor længe, hvor ofte og hvordan aktiviteten bør udføres. Det blev tolket som et tegn på, at forældre mister tiltro til egen dømmekraft (Faber & Jørgensen, 2023, p. 39).

Forskningen indikerer, at det at få børn er blevet bekymringsfuldt, og at frygten for ikke være en god nok forælder ikke kun ses hos de tre informanter, men også blandt andre forældre. Forskningen viser, at et kommunalt tilbud, der har til sigte at gøre forældre trygge, kan få den modsatte effekt og skabe en opfattelse af, at det at blive forældre er en svær opgave (Faber & Jørgensen, 2023, p. 39). Dertil kan det diskuteres, hvorvidt et forældrekursus, der tilbydes alle, opnår den ønskede effekt. Det kan formodes, at de, der deltager i kurserne, er forældre, der har ressourcer, og som i forvejen gør sig bekymringer for, om de kan mestre forældreskabet. Forældreforberedende kurser i Danmark risikerer derfor at ramme familier, der i forvejen er ængstelige og perfektionistiske i forældreskabet og så at sige puste til denne ild. At forældreskabet opfattes hårdere i dag, kan med udgangspunkt i dette studie omhandle, at der er udviklet en opfattelse af, at der er meget forældre skal vide og have hjælp til, hvis børns skal sikres en god barndom.

Bekymringen for, at mange ting kan gå galt, som informanterne i specialet beskrev, kan forstås som et udtryk for den infantile determinisme, som Furedi omtalte (Furedi, 2002, p. 59). At børn opfattes mere sårbare, end de er, blev undersøgt i et dansk studie af Søren Ventegodt (1999). Her blev sammenhængen mellem traumatiske begivenheder i barndommen og livskvalitet i voksenlivet undersøgt. De fandt, at omkring en tredjedel af dem, der havde oplevet en svær barndom, havde en god livskvalitet som voksen. Selvom der ses en signifikant effekt, der indikerer, at barndomstraumer har sammenhæng med lavere livskvalitet i voksenlivet, er effekten lille (Ventegodt, 1999, p. 219). Ventegodt argumenterer derfor for, at barndomstraumer har en mindre betydning, end vi antager, og at børn er mere resiliente. Dertil påpeges det, at hvis et barn udvikler sig usundt, skyldes det et komplekst samspil af forskellige faktorer, og det er derfor svært at konkretisere, hvad der fører til en sund eller usund udvikling (Ventegodt, 1999, p. 220).

I en anden dansk undersøgelse blev det fundet, at professionelle praktikere har tendens til at lave urealistiske risikovurderinger af børn. De professionelles vurdering bygger på den forskning, de kender til, der omhandler børns risiko for at pådrage sig sociale problemer. Deres voldsomme overvurderinger indikerer et pessimistisk syn på børns chancers for at undgå sociale problemer (Lyngholm et al., 2020, p. 43).

Studierne viser, at der er en udbredt, overdimensioneret forståelse af børns skrøbelighed, som netop kommer til udtryk i informanternes beskrivelser af børn og opdragelse. Det er muligt at argumentere for, at denne opfattelse er med til at gøre moderskabet hårdt, hvorfor det fravælges.

Dertil er det relevant, at kvinderne i specialet pålægger sig selv ansvaret for, at barnet f.eks. lærer empati. Som Bauman beskriver, har det senmoderne menneske et større ansvar for at lykkes grundet individualisering. Opgaver løses ikke i fællesskabet, men er op til den enkelte (Jacobsen, 2004, p. 166). Dette kan være en forklaring på, hvorfor kvinderne ser det som deres individuelle ansvar at lære barnet empati fremfor at stole på, at barnet også lærer dette i samspil med andre.

En anden måde at forstå kvindernes pådragelse af ansvaret kan være, at der er mindre tillid til de institutioner, som børnene formodes at lære i. Et forskningsprojekt, der undersøgte, hvordan forældre og pædagoger kan støtte børns udvikling og læring, fandt, at manglende tillid mellem forældre og pædagoger var et betydningsfuldt tema.

Studiet viste, at pædagoger føler et pres på at skulle være eksperter på børn og alt det, der kan gå galt. Forældrene følte ofte, at deres bekymringer for deres barn ikke blev taget alvorligt af pædagogerne. Den gensidige manglende tillid resulterede i udbrændte pædagoger og bekymrede forældre, der flyttede deres børn til andre institutioner eller valgte hjemmepasning (Linde Matthiesen et al., 2021). Hvis ikke der er tillid til institutionerne, er det klart, at forældrene pålægger sig selv ansvaret for at sikre barnet en god opvækst. Det er derfor muligt at argumentere for, at den manglende tillid har betydning for, at det kan opleves hårdt at være forælder i dag.

Mor-identiteten

Informanterne udtrykte en bekymring for kropslige konsekvenser ved at blive mor, der inkluderede en frygt for overvægt. Et australsk studie fulgte 4092 kvinder fra 1996 til 2018, hvor de undersøgte, om kvindernes fertilitetsstatus havde sammenhæng med overvægt. De fandt, at kvinder, der var frivillig eller ufrivillig børnefri, havde større tendens til overvægt end mødre (Jin et al., 2023, p. 845). Dette studie modsiger derfor direkte den frygt, som kom til udtryk i specialet og havde betydning for, at kvinderne ikke ønskede at blive mor.

Et norsk studie fokuserede på, om det at have et barn har betydning for ens livstilfredshed, selvværd, depression og ensomhed. Her fandt de, at børnefrie kvinder havde signifikant lavere livstilfredshed og selvværd end mødre, men ingen forskel i depression eller ensomhed (Hansen et al., 2009, p. 343). Forskerne i studiet konkluderer, at det at være børnefri påvirker trivsel i form af livstilfredshed og selvværd, og at dette skyldes, at børnefrie kvinder ikke får en rolle, som i samfundet er central og anerkendt. Det kan give dem en følelse af, at de mangler noget herunder meningen med livet, da det ofte er det, som børn beskrives som i pronatalistiske samfund (Hansen et al., 2009, p. 356).

Det at være børnefri er derfor ikke ensbetydende med, at man har et bedre fysisk eller mentalt helbred ifølge ovenstående forskningsresultater. Tværtimod viser studierne, at det at være børnefri kan medføre mindre selv- og livstilfredshed. Det er derfor muligt at argumentere for, at de mange bekymringer, som kvinder gør sig om livet som mor, ikke udelukkende bekræftes af forskning. Det kan diskuteres, hvorfra og hvorfor frygten har så stor betydning for kvinderne i deres belutningstagen. På den ene side kan det skyldes den øgede tendens til overvurdering af risiko, som kommer af forskning,

der viser, at en bestemt adfærd fører til en bestemt risiko uden at forklare hvor stor en risiko, der reelt er, og hvordan sammenhængene kan forstås (Lyngholm et al., 2020, p. 45). På den anden side kan der argumenteres for, at diskursen om at være mor fremtræder meget negativt. Informanterne udtrykte, at deres frygt er baseret på det, de har set og hørt fra andre mødre. Dette kan betyde, at der oftest bliver talt om det negative ved at være mor. I Danmark debatteres mor-livet, hvor der ofte er fokus på, hvorfor det er hårdt (Siegumfeldt, 2024). Det er derfor relevant at undersøge nærmere, hvordan fremstillingen af livet med børn har betydning for kvinders ønske om at være børnefri.

8.2 Diskussion af specialets kvalitet

I dette afsnit diskuteres specialets kvalitet med udgangspunkt i de kvalitetskriterier, der blev præsenteret i afsnit 3.1.1 *Kvalitetskriterier*.

1. Specificering af perspektiv

I specialet blev mit forudgående perspektiv specificeret gennem en grundig udpensling af personlig og teoretisk forforståelse. Det kan diskuteres, hvorvidt det endog har haft indflydelse på resultaterne af undersøgelsen.

Jeg forventede, at kvinderne ønskede at bevare deres frihed herunder økonomisk, fleksibilitet og minimering af begrænsninger. Disse temaer fyldte for informanterne, og det kan derfor tolkes som en bekræftelse af antagelserne. Det kan skyldes, at det reelt var de temaer, som var betydningsfulde for informanterne og dermed en primær fokusering på det, informanterne udtrykte. Det kan derimod diskuteres, om disse emner fremstod mere betydningsfulde for mig, da der kan være risiko for, at forskere bemærker det, de forventer og dermed bekræfter deres antagelser, hvilket kaldes *confirmation bias* (Fox, 2011, p. 329).

Jeg havde yderligere en forventning om, at sociale mediers fremstilling af livet med børn samt den samfundsmæssige diskurs herom ville fremgå som en del af kvindernes overvejelser bag ønsket om et børnefrit liv. Dette var ikke tilfældet og fremgik derfor ikke af resultaterne. Dog blev diskurs et tema for specialets diskussion af resultaterne, hvor der blev lagt vægt på, at fremstillingen af livet med børn har

betydning for kvindernes overvejelser. Dermed er det muligt at argumentere for, at jeg har præget forståelsen af resultaterne indirekte gennem diskussionen af resultaterne.

Jeg forventede, at det, at samfundet kan anses som ikke egnet til at give børn en god og tryk barndom, havde betydning for kvindernes overvejelser. Dette blev kort nævnt af en informant, men ikke som en primær årsag til, at hun ikke ønsker børn. Det blev derimod tematiseret i diskussionen, hvor der blev argumenteret for, at kvindernes pådragelse af ansvaret for, at deres børn lykkedes, omhandler en mistillid til institutionerne. Det kan derfor på samme måde diskuteres, om jeg implicit præger forståelsen af resultaterne gennem diskussionen heraf.

Selvom der kan argumenteres for, at jeg præger forståelsen af kvindernes overvejelser ved at inddrage andre temaer i diskussionen, kan det også ses som en styrke, at min forforståelse ikke prægede analysedelen. Det gør det muligt for læsere at skelne mellem, hvad der kom frem i den analytiske proces, hvor det primært er informanterne, som formede resultaterne, og hvordan det efterfølgende diskuteres med inddragelse af andre temaer udvalgt af mig.

På trods af det, at der blev efterstræbt epoché i specialet, har det derfor ikke været muligt at udelukke mit præg på udlægningen af resultaterne. Dette er som tidligere nævnt ikke forventeligt, da der med en hermeneutisk-fænomenologisk tilgang anerkendes, at forskeren med sin væren-i-verden forstår fænomenet med inddragelse af egen horisont (Højberg, 2014, p. 319). Der er derimod nærmere tale om, at der er sket en hermeneutisk proces, hvor fænomenet som helhed er blevet tilgået ved at se på enkeltdele herunder informanternes perspektiver, teoretiske bidrag og endeligt min udvidede forståelseshorisont.

2. Situering af deltagerne

I specialet blev relevant information om informanterne og interviewsituationen beskrevet, således læseren kan forholde sig til dets betydning for resultaterne.

Informanternes karakteristika

De tre informanter havde en vis diversitet, der gør, at de kan repræsentere en større befolkning. De var f.eks. bosat i Jylland, Sjælland og Norge. Derudover repræsenterede de forskellige uddannelsesmæssige baggrunde, idet en var jurastuderende, en var

uddannet fysioterapeut og den tredje var jobsøgende med en kandidat i tværkulturelle studier. Ydermere var en kvinde steriliseret, hvorimod de andre endnu ikke var steriliseret, men gjorde sig tanker herom. Kvindernes familiebaggrund divergerede, da to informanter havde samlevende forældre, og en informants forældre var skilte. Kvinderne havde ingen fysiske sygdomme, hvilket ikke repræsenterer danske kvinder. Det kan antages, at dette kan have betydning for kvinders valg om et børnefrit liv, hvorfor det kan ses som en svaghed ved samplet. En informant havde psykiske diagnoser, hvilket bidrog med en repræsentant for de mange danske kvinder, der lider af angst, stress og depression (Sundhedsstyrelsen, 2024). Herudover repræsenterede kvinderne forskellig civilstatus, hvor én var gift, én havde en kæreste og den tredje var single. Dog var alle kvinderne heteroseksuelle ciskønnede, hvor det kunne have været relevant at inddrage andre seksualiteter og kønsidentiteter.

Interviewsituation

Informanternes interviews blev foretaget forskelligt, da to valgte online interviews, mens den tredje valgte fysisk tilstedeværelse. De interviews, der blev foretaget online via Zoom, blev afbrudt hver 35. minut grundet begrænset adgang. Dette skabte unaturlige brud i samtalerne, hvilket kan formodes at have distanceret informanterne kortvarigt fra interviewet og emnet. Det kan derfor ses som en svaghed, hvor det blev sværere at bevare en nærværende samtale.

I det fysiske interview var der bedre mulighed for at opnå en samtale med nærvær og intensitet. Dette blev foretaget i et terapilokale, og informanten, der selv har gået i terapi i tre år, beskrev det som en velkendt ramme. Hun udtrykte i interviewet, at hun *oversharede*, da vi talte om barndommen (Sif, l. 430). Selvom jeg påpegede, at det var tilladt af afvise spørgsmål, og at hun gerne måtte undlade at fortælle mere, ønskede hun at forsætte, da hun mente, at det var afgørende for at forstå det fulde billede. Det er derfor muligt på den ene side at kritisere interviewet for at ligne en terapeutisk ramme, hvilket netop er en faldgrube ved interview (Brinkmann, 2020, p. 599). På den anden side kan det, som informanten selv påpegede, være svært at undgå at samtalen får en terapeutisk karakter, da emnet er privat og igangsætter følelser. Derfor var det særligt relevant med den efterfølgende briefing, hvor interviewet blev afsluttet på en respektfuld måde, og informanten fik mulighed for at vende det, der havde været svært ved interviewet.

3. Eksemplificering

I specialet ses en styrke i, at den analytiske procedure blev illustreret, hvilket fremgår af bilag 7, og tolkningerne blev forankret i empirien. Resultaterne blev styret af informanternes ord fremfor mine antagelser og teori, der først blev udvalgt efter, at temaerne blev identificeret. På den anden side kan det påpeges, at den analytiske proces har været svær at gøre fuldstændig transparent. Det andet trin i den analytiske proces indebærer udforskende notering uden fortolkning. Det er svært at udelukke, at jeg ikke allerede i dette trin eller tidligere overvejede, hvordan informanternes beskrivelser kunne fortolkes med relevant teori.

Det kan ses som en svaghed, at det har været svært at skabe transparens og objektivitet i og med, at jeg udførte interviews, transskription, kodning og analysen alene (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 662). På den anden side har jeg været eksPLICIT om mine overvejelser og beslutninger, således andre kan forholde sig kritisk hertil.

4. Troværdighedstjek

Som nævnt var jeg alene om at udføre undersøgelsen, hvilket ses som en svaghed for specialets troværdighed. Det gjorde det svært at undgå, at denne ene persons subjektivitet ikke influerede undersøgelsen, da der ikke var medforskere til at modsige eller forholde sig skeptisk til udøvelsen (Tanggaard & Brinkmann, 2020, p. 662). For at imødegå denne udfordring og styrke specialet kan andres perspektiver inddrages, således resultaterne sammenstilles med resultater i andre undersøgelser. Dette blev inddraget i afsnit 8.1 *Diskussion af specialets fund i relation til relevant forskning*, hvor specialets fund blev udfordret og bekræftet. Det styrker specialets troværdighed, da resultaterne i specialet er i overensstemmelse med andre undersøgelser fund.

5. Kohærens

I specialet blev der efterstræbt en kohærens mellem erkendelsesobjekt, videnskabsteoretisk ståsted, valg af metode og teori samt afrapportering af resultaterne. Den fænomenologisk-hermeneutiske kvalitative ramme var passende, idet der ønskes indsigt i subjektive overvejelser om det børnefrie liv. Dertil var IPA et relevant analyseværktøj, da det stemmer overens med disse tilstræbelser. Endeligt blev ikke kun det typiske, men også atypiske ved informanternes overvejelser beskrevet, hvormed der kom flere nuancer af fænomenet i spil.

6. Generelle og specifikke formål

Specialets resultater baseres på tre informanternes overvejelser bag valget om et børnefrit liv. Fordelen ved, at der kun blev inddraget tre informanter, er, at det giver forskeren mulighed for at være grundig i sin analyse, og at de subjektive oplevelser af fænomenet bliver tydelige (Smith et al., 2022, p. 167). Dette er hensigten med en hermeneutisk-fænomenologisk tilgang, og derfor kan der argumenteres for, at det var passende med et relativt lille sample. På den anden side kan det diskuteres, om et lille sample er i stand til at repræsentere den ønskede undersøgte population, som er danske kvinder, der ikke ønsker børn i alderen 25-35 år. Denne undersøgelse har derfor ikke indfanget hele fænomenets essens, men et udsnit der giver relevant indsigt, og som er muligt at arbejde videre med i fremtidig forskning.

Forståelsen af danske kvinders overvejelser om det børnefrie liv er i høj grad præget af informanternes subjektivitet. Den fænomenologiske tilgang argumenterer for, at subjektivitet er et grundvilkår for at forstå et fænomen, som det kommer til udtryk for den enkelte, og det skal dermed ikke reduceres (Zahavi, 2003, p. 17). Informanternes temaer kan argumenteres for at være afhængige af deres subjektivitet, såsom informanternes individuelle begrundelser for, at de ikke ønskede at blive som deres egne forældre. Selvom temaet kom til udtryk hos alle informanterne, indebar det forskellige, subjektive oplevelser og forventninger. Dermed blev et unikt tema for den enkelte informant et eksemplarisk tema på tværs af informanterne, hvormed det blev konkluderet som en del af fænomenets essens.

Det kan derudover diskuteres, hvordan informanternes overvejelser er præget af andres forståelser og oplevelser af fænomenet. Liv påpegede f.eks., at populærkulturs fremstilling af mødre, DINK, klima, krig og barselsordninger indgik i hendes overvejelser, som endnu en ting på ”vægtskålen”. Disse emner har været på dagsordenen i podcasten *Børnefri* af Amalie Langballe, som Liv nævnte, at hun hørte. Derfor kan det formodes, at Livs overvejelser er præget af andres overvejelser og argumentationer, hvilket omtales *enlightenment effects* (Coolican, 2019, p. 114). Det kan derfor diskuteres, om det nogensinde vil være muligt, at en undersøgelse udelukkende kan baseres på informanternes subjektive forståelser, da selv disse er præget af andres forståelser og dermed ikke kan isoleres.

8.3 *Diskussion af specialets anvendte teorier*

I dette afsnit diskuteres de anvendte teories individuelle styrker og svagheder. Dernæst diskuteres, hvordan teorierne bidrog til at styrke forståelsen af kvindernes overvejelser om et børnefrit liv, samt hvor teorierne kom til kort, hvortil andre relevante teorier påpeges. Til dette anvendes Bronfenbrenners økologiske model, da denne overskueliggør forskellige aspekter, der influerer mennesket.

8.3.1 Teoriernes styrker og svagheder

For at forstå kvindernes overvejelser bag valget om et børnefrit liv var det relevant at inddrage teori, der omhandler nutidens forældreskab, da det var betydningsfuldt for informanterne. Til dette var Furedis teori om det paranoide forældreskab særligt anvendeligt, da den belyser, hvorfor forældreskabet fremstår bekymringsfuldt og umuligt at mestre i dag. Det kan derfor anses som en styrke, at teorien bidrog til en forståelse for informanternes oplevelse af, at de gerne vil undgå det belastende forældreskab. I Furedis bog *Paranoid Parenting* inddrager han en række forskningsartikler, der understøtter hans begrundelser for, at forældreskabet er gjort kompliceret. Umiddelbart kan det fremstå som en styrke ved hans teori, men på den anden side kan det ses som en svaghed, at Furedi gør netop det, som han selv kritiserer. Han påpeger, at der er for mange holdninger til børn og børneopdragelse, og at disse baseres på ufuldstændige, videnskabelige artikler, men paradoksalt nok bidrager han med endnu en holdning baseret på utallige studier.

Furedis normative projekt er at gøre forældre bevidste om, at de ikke har grund til at være så bekymrede, men bør turde stole på sig selv. Det kan diskuteres, om han lykkedes med det, hvor han i den første del af bogen påpeger en række årsager til, at forældre er bekymrede, herunder artikler der indikerer, at børn er skrøbelige. Som læser bliver man derfor først og fremmest mere paranoid, hvorefter han forsøger at konkludere, at forældre skal stole mere på sig selv. Det nævnes ikke, hvordan dette udføres i praksis, og forældrene skal dermed selv løse problemet. Dette er udfordrende, når de netop ikke har tiltro til egne evner og viden. Det kan derfor fremstå en smule naivt at håbe, at Furedis argumenter fundamentalt ændrer forældres syn på egne kompetencer.

Dog har Furedis udgangspunkt i samtidstendenser en vigtig betydning for at kunne forstå, hvordan forældreskabet opfattes og dermed præger kvindernes ønske om et børnefrit liv. Dette er nødvendigt for at forstå det moderne forældreskab, da forældreskabet kan forstås som en social konstruktion. Opfattelsen af forældreskabet er blevet anset forskelligt afhængigt af tid og sted. Dette ses i udviklingen af opfattelsen af børn og det ideelle forældreskab, hvor der har hersket forskellige tendenser omkring børns plads i familien. Børn blev anset som en arbejdskraft i familierne 1800-tallet, hvor en god opdragelse indebar disciplinering herunder fysisk afstraffelse (Nationalmuseet, 2002, p. 4). I det 20. århundrede blev der med psykologiens udvikling sat fokus på barnets udviklingsfaser og følelsesliv (Freud, Erikson, Piaget). Fra 70'erne og frem har der været øget fokus på barnets rettigheder, hvor der er opstået en mere ligeværdig relation mellem forælder og barn, da barnet anses som kompetent (Juul, 1995). Udviklingen af opfattelsen af forældreskabet peger derfor på, at det er relevant at forholde sig til den sociale kontekst, hvori det konstrueres.

Dette er dermed et argument for, at Baumans teori om det senmoderne samfund var relevant. Baumans teori har en styrke i og med, at det giver indblik i kvindernes behov for at fokusere på egne behov og identitetsdannelse, og at de ønsker et fleksibelt liv uden forpligtelser, som børn er.

På den anden side har Baumans teori en svaghed i manglende empirisk understøttelse (Atkinson, 2008, p. 14). Derudover er Bauman blevet kritiseret for at overdrive det flydende og formbare, hvilket ifølge Michael Hviid Jacobsen (2004, p. 329) kan forstås som en karikering af senmoderniteten for at tydeliggøre dets kontrast til moderniteten. Mange vil stadig påpege, at sociale klasser, familieforhold og kulturelle præferencer har en betydning for f.eks. identitetsdannelse og de valg, individet træffer i det senmoderne samfund. I denne undersøgelse var det tydeligt, at kulturelle præferencer herunder et pronatalistisk samfund havde en betydning for, at kvinderne følte, at deres valg var forkert, og at de dermed skulle forsvare og radikalisere valget. Derudover beskrev informanterne, at deres opvækst havde betydning for, at de ikke kunne se sig selv i morrollen, da det indebar en forventning om at blive som egne forældre. Endeligt nævnte kvinderne, at de frygtede at miste sig selv ved at indtage en morrolle. Det tyder på, at kvinderne stadig oplever, at nogle roller er fast defineret. Derfor kan Baumans teori opleves som mangelfuld, idet betydningsfulde temaer i undersøgelsen modsiger nogle af Baumans vigtigste pointer.

Anvendelsen af Banduras socialkognitive teori bidrog til en forståelse for, hvordan ikke kun samfundet, men også individets indre determinanter og adfærd i et reciprokkt samspil influerer mennesket. En styrke er, at teorien om *modeling* er baseret på et eksperiment, hvorfor den er empirisk funderet (Ewen, 2010, p. 347).

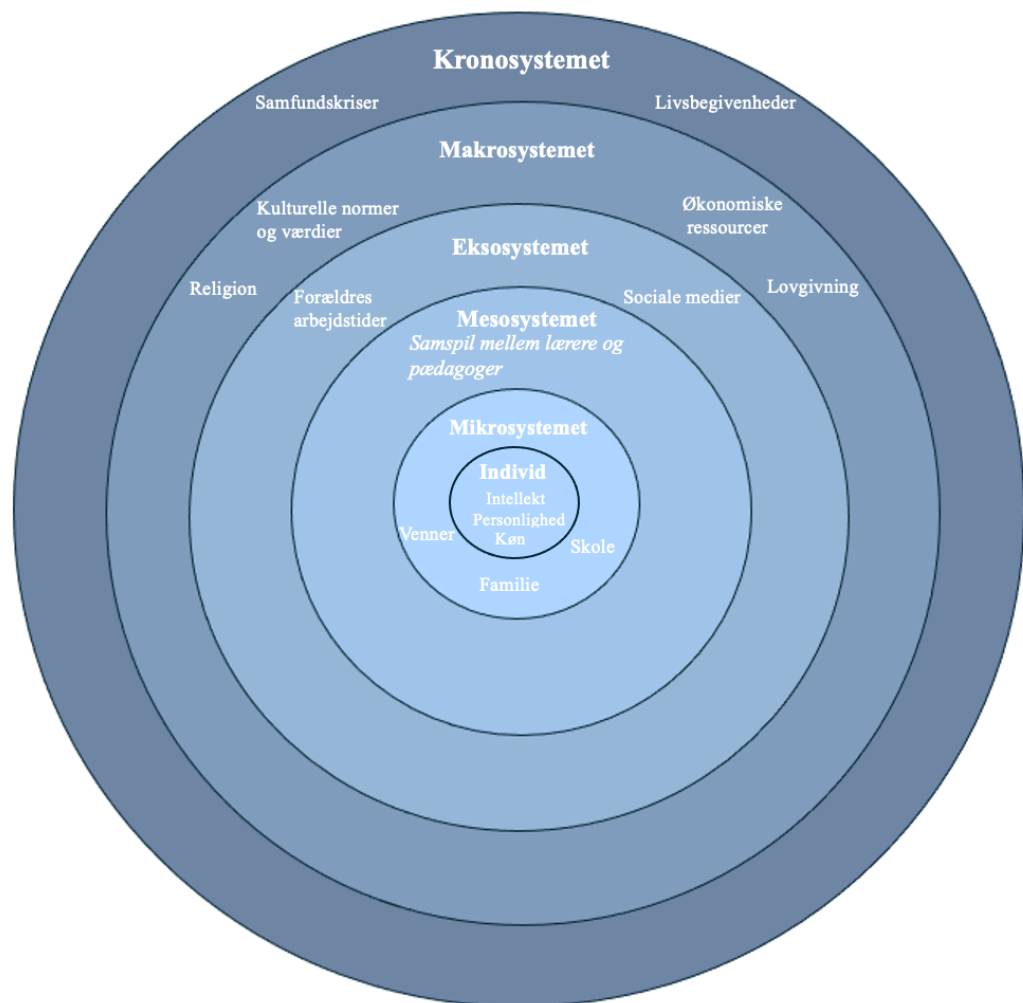
På trods af det, at Bandura videreudviklede et forsimplet behavioristisk blik på menneskets udvikling, er Banduras tre determinanter endnu relativt forsimplet. Det er muligt at argumentere for, at der mangler en uddybning af f.eks., hvad de indre determinanter består og dets funktioner, såsom følelser eller kognition (Ewen, 2010, p. 350). Banduras teori kan derfor ikke stå alene for at forstå mennesket. Det er nødvendigt at supplere med anden teori, der f.eks. omhandler personlighedstræk, forsvarsmekanismer og lignende, således der kan skabes mening til den reciproke determinisme. Dette gælder ligeledes for determinanten *miljø*, der kræver andre teoretiske bidrag, hvor det i specialet blev understøttet med inddragelse af Bauman og Furedis perspektiv på det senmoderne samfunds karakteristika.

Festingers teori om kognitiv dissonans var vigtig for at forstå, hvordan valget om at være børnefri skaber et ubehag i kvinderne, fordi det strider imod en kulturel norm og ledte dem til forskellige strategier, der reducerede dissonansen. Teorien er efterhånden blevet undersøgt empirisk mange gange. Disse efterprøvelser understøtter teorien, og en undersøgelse viste f.eks., at særligt valg skaber en strategi hos individet, hvor den valgte mulighed opvurderes mod den fravalgte mulighed, der derimod nedvurderes (Brehm, 1956). Et kritikpunkt af teorien lyder, at det er en forsimplet forståelse, at mennesket altid vil søge konsonans. De fleste mennesker lever med dissonans, men uden at gøre noget ved det. Dette indikerer, at teorien ikke kan forklare alle situationer, hvor individer møder dissonans, da mennesket, ifølge teorien, burde ændre adfærd eller kognitive elementer for at reducere dissonansen. Ydermere kan det diskuteres om et valg altid vil forårsage dissonans, hvis valget ikke er definitivt (Fraser & Burchell, 2001, p. 257). Informanterne ønsker ikke børn, men som tidligere nævnt, er det svært at se valget som definitivt, da det ligesom med andre livsstile kan ændres igen og derfor reelt set træffes dagligt.

8.3.2 Bronfenbrenners økologiske model

I dette afsnit præsenteres Bronfenbrenners økologiske model. Selvom modellen har til hensigt at beskrive et barns udvikling, vil den blive inddraget som udgangspunkt for at kunne diskutere de områder, som kvinderne oplevede, havde betydning for deres ønske om et børnefrit liv.

Den russisk-amerikanske psykolog Urie Bronfenbrenner (1917-2005) udlagde i 1970'erne en model, der illustrerer menneskets udvikling. Modellen illustrerer de sfærer, som mennesket udvikles i, og dette inddeles i 5 sfærer, som er gensidigt påvirkende. De 5 sfærer består af 1) mikrosystemet, 2) mesosystemet, 3) eksosystemet, 4) makrosystemet og 5) kronosystemet. *Mikrosystemet* indebærer det nære miljø, som mennesket indgår i herunder familie, skole, arbejde og venner. *Mesosystemet* omhandler, hvordan de dele, der indgår i mikrosystemet, interagerer. Dette kan f.eks. være relationen mellem skole og hjem (Bronfenbrenner, 1994, p. 39f). *Eksosystemet* indebærer miljøer, som barnet ikke deltager i, men som alligevel har betydning for dets udvikling, såsom forældrerens arbejde. Det omhandler de rammer, som kan påvirke barnets nære miljø indirekte. *Makrosystemet* indeholder det mere overordnede miljø, barnet og dets sfærer indgår i. Dette indebærer kulturer, religion og økonomiske ressourcer. Endeligt er der *kronosystemet*, som afspejler et tidsmæssigt aspekt. Dette indebærer forandringer og konsistens over tid, som både kan forekomme på individniveau, såsom en skilsmisse, eller på samfundsniveau som en økonomisk krise (Bronfenbrenner, 1994, p. 40). Bronfenbrenner har senere tilføjet, at der altid bør tages udgangspunkt i det enkelt individ, hvorfor individvariabler såsom køn, temperament og alder bør tages i betragtning (De Lopez, 2001, p. 595). Dette er den inderste cirkel i modellen, der er illustreret i figur 1 på følgende side.

Figur 1. Bronfenbrenners økologiske udviklingsmodel

8.3.3 Teoriernes samspil

Gennem anvendelsen af Bronfenbrenners model gives en oversigt over, hvilke sfærer de anvendte teorier belyser i specialet. Dette tydeliggør, hvordan teorierne komplimenter hinanden, samt hvor de er mangelfulde.

Anvendelsen af Banduras teori var relevant for at opnå indsigt i kvindernes frygt for at gentage egne forældre, at kvinderne så livet som mor som hårdt, og at de ikke kunne se sig selv i morrollen. Teorien gjorde det klart, at kvindernes overvejelser præges af det, de ser i deres mikro-, meso- og eksosystemet. Dertil blev kvindernes manglende tiltro til, at de vil kunne leve op til morrollen, beskrevet som resultat af en reciprok deterministisk proces, hvor miljøet med høje krav til mødre (makrosystemet) skaber et pres, som de ikke føler, de kan leve op til (individniveau). Banduras teori har derfor

primært oplyst om betydningen af de nære systemer, men også med inddragelse af, hvordan ydre systemer har betydning for individets selvopfattelse.

Banduras teori belyser dog ikke, hvilke faktorer i makro- og kronosystemet, som kunne have betydning for kvindernes ønske om et børnefrit liv. Dertil gav Furedi og Bauman vigtige bidrag til forståelsen af kvindernes overvejelser. Furedis teori gav indsigt i, at kvindernes oplevelse af, at det er for hårdt og svært at leve op til morrollen, kan skyldes samfundsmæssige normer og tendenser (krono- og makrosystemet). Ligeledes gav Baumans perspektiv viden om, at kvindernes ønske om et liv i frihed og kontrol over egen identitet og krop er karakteristika for det senmoderne menneske (krono- og makrosystemet).

Festingers teori blev ligeledes anvendt til at belyse makrosystemets betydning for kvindernes valg, da det viste, at det pronatalistiske samfund (makrosystemet) medførte en stigmatisering (mikroniveau), der sammen med den manglende lyst gav dissonans. Dertil blev teorien anvendt til at belyse, hvorfor en frygt for ikke at kunne få børn kunne medføre et manglende ønske herom, hvilket kan forstås som en proces foregående på individniveau.

Endeligt må det påpeges, at den manglende lyst (individniveau) var kvindernes primære årsag til, at de ikke ønskede børn, men denne var svær at få en udvidet forståelse for. Dette skyldes både, at kvinderne havde svært ved at uddybe den manglende lyst, men også at teorierne ikke kunne appliceres herpå. Festingers teori blev anvendt til at forstå, hvorfor lysten kan skabe dissonans hos kvinderne i et pronatalistisk samfund, og at dette afføder et behov for at understøtte valget med argumenter, som de resterende temaer opfattes som. Dette gav dog ikke en forståelse for, hvad der kan ligge til grund for den manglende lyst, hvorfor det kunne være relevant at undersøge nærmere.

Opsummerende kan det siges, at Banduras teori var behjælpelig at forstå de temaer, som omhandlede de nære systemer, hvorimod Furedi og Baumans teorier omhandlede makro- og kronosystemet. Festingers teori bevægede sig fra både at udlede noget på makroniveau til mikroniveau og havde derfor en bredere indgangsvinkel. Teoriernes samspil i specialet har muliggjort at forholde sig til kvindernes overvejelser på flere niveauer, hvilket kan anses som en styrke for at forstå det hele perspektiv. Dog bliver det med denne fremstilling tydeligt, at der har været mindre fokus på individniveauet.

Det skyldes, at kvindernes overvejelser i høj grad har omhandlet ydre faktorer herunder relationelle og samfundsmæssige perspektiver, men også at teoriernes fokus har været mindre på individniveau.

8.3.4 Andre teoretiske perspektiver

Det kunne være interessant at inddrage teorier, der forholder sig til de mekanismer, der foregår på individniveau og har betydning for, at kvinderne ikke ønsker børn. Dette kunne f.eks. være et evolutionært eller psykodynamisk perspektiv. Det uddybes kort nedenfor, hvordan disse kunne have bidraget.

Evolutionpsykologiens formål er at undersøge universel menneskelig natur, der former adfærd og personlighed (Tooby & Cosmides, 2015, p. 39). Den evolutionære teori påpeger, at måden, mennesket er på, baseres på iboende, evolutionære programmer (Tooby & Cosmides, 2015, p. 42). Disse er udviklet på baggrund af en naturlig selektion, hvor mennesket tilpasser sig efter miljøet, således overlevelsesh- og reproduktionschancer maximeres (Tooby & Cosmides, 2015, p. 52f). Den manglende lyst til at få børn var svær for kvinderne at forklare, og evolutionært set burde kvinderne som udgangspunkt have lysten for at øge deres reproduktionschancer. Det er muligt med et evolutionært perspektiv at hævde, at kvinderne reelt har lyst, da alle kvinder har dette, ifølge den evolutionære teori, men at lysten overskygges af en trussel, som kvinderne tilpasser sig efter. Hvis et afkom er for dyr en investering for forælderen egen overlevelseshchance, eller det forekommer for svært at sikre afkommet fremtidige overlevelseshsucces, vil det ikke være fordelagtigt at reproducere sig (Salmon, 2015, p. 775). Det kan derfor ud fra et evolutionært perspektiv tolkes, at kvindernes manglende lyst kommer af, at de oplever, at det er for svært at opfostre børn og sikre dem og sig selv overlevelse. Dette afspejles i kvindernes overvejelser om, at det er for hårdt og bekymringsfuldt at få børn.

Et psykodynamisk perspektiv kunne ligeledes anses som relevant for at undersøge kvindernes manglende lyst, som de har svært ved at sætte ord på. Det psykodynamiske felt beskæftiger sig bl.a. med, hvordan ubevidste kræfter eller motiver former vores adfærd (Hougaard, 2019, p. 52). I psykodynamisk teori anses barndommen som særligt betydningsfuldt for personlighedens udvikling. Informanterne nævnte hver især, at deres opvækst har haft en betydning for, at de ikke ønsker børn, hvorfor dets betydning kunne være relevant at undersøge nærmere med psykodynamisk teori.

Derudover betegner én af informanterne selv sin manglende lyst som en *forsvarsmekanisme*, som det psykodynamiske felt især undersøger. Dertil kunne psykodynamisk teori anvendes til at belyse de konflikter, som kan opstå i livet med børn, herunder et mere pligt- end lystbetonet liv (Hougaard, 2019, p. 53). Det vil dog kræve, at tolkningerne og resultaterne af analysen bevæger sig længere væk fra informanternes sagte ord mod en forklaring, som de måske ikke vil kunne genkende. Dette vil være i strid med den fænomenologiske tilgang, som projektet anvender, hvorfor inddragelsen af psykodynamisk teori ikke er foreneligt med tilgangen. Derudover kan der argumenteres for, at det kræver langt mere end ét enkelt semistruktureret interview at få psykodynamisk forståelse af et menneske, da det kræver gentagne møder at afdække mønstre, forsvarsmekanismer og relationelle temaer.

Med de to omtalte teorier bliver kvindernes valg om et børnefrit liv set som en evolutionær tilpasning eller en ubevidste indre konflikt, hvor fællesnævneren er, at det forbliver en 'anormal' beslutning. Derfor vil det præge specialets fremlægning af kvindernes valg som negativt, hvilket ikke er intentionen, særligt når kvinderne ikke anser deres valg som negativt eller noget, der skal løses. Valg af teori har derfor tydelig indvirkning på, hvordan det børnefrie liv opfattes.

8.4 Specialets betydning for fremtidig forskning

Specialet har bidraget med ny relevant viden, da det er en af de første danske undersøgelser af overvejelserne bag et børnefrit liv. Det bekræfter tidligere internationale fund og vil f.eks. kunne indgå i et review, således det er muligt at se på forskelle og ligheder på baggrund af andre faktorer, såsom land, alder eller metode. Derudover kan specialets fund undersøges i kvantitative studier med større sample.

Specialet leder op til en vigtig diskussion om, hvorfor der er *flere*, der ønsker et børnefrit liv. Kvindernes overvejelser bag ønsket om et børnefrit liv i specialet stemmer overens med resultaterne helt tilbage fra 80'erne (Houseknecht, 1987). Hvis ønskerne er de samme, er det nødvendigt at overveje, hvilke faktorer der har medvirket til, at flere oplever og handler på disse ønsker. Det kunne derfor være relevant at studere generationsforskelle. Det vil formodentligt kunne sige noget mere alment om en ændring af, hvordan det er at være kvinde, og hvordan det medvirker, at flere ønsker et

børnefrit liv. Det kunne f.eks. omhandle personlighedstræk, beskæftigelse eller opfattelse af kønsnormer.

Derudover er det interessant, hvorfor ønsket om et børnefrit liv er en stigende tendens for kvinder. For at få en nærmere indsigt i kønnets betydning for valget, vil det derfor være værdifuldt at undersøge danske børnefrie mænds overvejelser. Ydermere ville andre kønsidentiteter og seksualiteter være relevante at undersøge i fremtidige studier, da dette ikke blev undersøgt i specialet og dermed er ikke alle danske, børnefrie kvinder repræsenteret.

Andre analysemetoder kunne være relevante i fremtidig forskning, såsom en narrativ analysetilgang. Kvinderne i specialet lagde vægt på, at de ikke kunne se sig selv i morrollen, at de ønskede en fri og formbar identitet, og at de ikke ønskede at gentage deres forældre. Med Dan McAdams (2001) narrative tilgang kan kvindernes valg ses som en del af deres livsfortælling med fokus på livsbegivenheder og meningsdannelse. Til dette kunne dagbogsanalyse være relevant, hvor kvindernes refleksioner og oplevelser beskrives. Det vil muliggøre en analyse af hvilke livsbegivenheder og forløb, som har haft betydning for deres valg, samt måden kvinderne konstruerer deres identitet. Dagbog giver indsigt i aktiviteter, som ofte tages for givet og implicit er en del af ens 'verden' (Alaszewski, 2006, p. 37). Med et fænomenologisk standpunkt er målet at få indsigt i informantens livsverden, hvorfor dagbog vil være en relevant metode. Det kunne være behjælpeligt til at sætte fokus på den manglende lyst, som kvinderne ikke synes at kunne beskrive, samt det valg, som kvinderne føler, altid har været en del af dem.

Endeligt viser specialet, at emnet fortsat er relevant at undersøge. Kvinderne beskrev, at deres valg er blevet mødt med manglende respekt og forståelse, hvilket kan påvirke dem negativt. Derfor er det vigtigt fortsat at belyse emnet, så valget normaliseres og respekteres for fremtiden.

9. Konklusion

Specialet undersøgte, hvordan valget om et børnefrit liv hos danske kvinder mellem 25-35 år kan forstås. Med et fænomenologisk-hermeneutisk standpunkt blev interview anvendt for at få indsigt i kvindernes livsverden. De tre interviews blev analyseret ved brug af Interpretative Phenomenological Analysis. For at give mening til de fundne temaer blev fire teorier inddraget: Baumans perspektiv på det senmoderne menneske, Banduras socialkognitive teori, Furedis udlægning af det paranoide forældreskab og Festingers teori om kognitiv dissonans.

Resultaterne viste, at kvindernes valg om et børnefrit liv primært skyldes manglende lyst til at få børn. Kvindernes øvrige argumenter var sekundære og udgjorde de resterende temaer. De oplevede at blive mødt med manglende respekt for deres valg, hvilket gjorde, at de blev mere radikale i beslutningen. Dette blev tolket som en strategi for at opnå konsonans, jf. Festinger.

Kvinderne havde en forventning om, at de ville blive som egne forældre, hvilket indebar flere bekymringer, at være hjemmegående eller manglende evne til at give barnet en god opvækst. Dette blev anset som *vicarious punishment* jf. Bandura, hvor kvinderne valgte at undgå adfærd, som, de oplevede, gav negative konsekvenser.

De beskrev desuden mange negative konsekvenser ved at få børn, som de gerne vil undgå heriblandt bekymringer, belastning, afkald på frihed og identitet. De baserede det på det, de havde set fra andre. Baumans perspektiv på det senmoderne individ bidrog til en forståelse af, at identitetsformering er vigtigt for kvinderne. Det formbare liv er ønskværdigt for det senmoderne menneske, og et barn indebærer forpligtelser, der begrænser mulighederne. Dertil kunne Furedis teori uddybe, hvorfor forældreskabet i dag anses som en krævende videnskab, som kvinderne ikke tror, at de kan mestre. Kvinderne frygtede, at de ikke vil kunne leve op til morrollen, hvilket blev tolket som et udtryk for, at der er høje standarder til mødre.

Endeligt frygtede en informant ikke at kunne få børn, hvilket medførte, at hun ikke ønskede børn. Dermed undgik hun den dissonans, der vil opstå, hvis hun ønskede børn og ikke kunne få dem.

De fleste fund i specialet bekræftes af tidligere studiers fund. Der var ikke andre studier, som fandt, at frykten for ikke at kunne få børn medførte et manglende ønske

herom, eller at det skyldes en frygt for at gentage egne forældre. Specialet bidrager derfor med perspektiver, som er relevante for fremtidig forskning.

Det blev diskuteret, hvorvidt unge danske kvinders stigende mistrivsel kan medføre, at flere fravælger børn, da de frygter, at det skaber yderligere mistrivsel. Opfattelsen af, at det er hårdt og krævende at være forælder, blev bekræftet af andre studier, der viser, at forældre er usikre, og at der er en tendens til overvurdering af risici. Forældreskabet anses som en umulig opgave at mestre, hvorfor kvinderne ikke ønsker børn.

I diskussionen blev studier, der påviste, at børnefrie ikke har et bedre fysisk eller mentalt helbred end mødre, inddraget. Dette viste, at kvindernes frygt for at miste kropslig kontrol og mindre personlig tilfredshed ikke udelukkende bekræftes af forskning. Det kan derfor udledes, at deres frygt er baseret på det, de hører, hvorfor det er relevant at forholde sig til den diskurs, der er om at være mor.

Specialet har en styrke i sin transparens af fremgangsmetode og bagvedliggende refleksioner, samt at mit perspektiv blev specificeret. Informanterne havde en vis diversitet, men ikke nok til at repræsentere den ønskede undersøgte population. Troværdigheden af undersøgelsen svækkes af, at den er udført af én forsker, men dette imødegås ved sammenligning af andre studiers resultater. De anvendte teorier i specialet komplementerede hinanden og gav indsigt i forskellige områder af kvindernes liv, der influerede beslutningen. Teorierne fokuserede ikke på individuelle mekanismer, hvilket kan være relevant i fremtidig forskning.

Specialet er værdifuldt, da det er en af de første danske undersøgelser af kvinders overvejelser bag ønsket om et børnefrit liv. Specialets fund muliggør fremtidige undersøgelser, der kan baseres på andre metoder såsom kvantitative eller dagbogsstudier, hvor der kan inddrages et større sample eller opnås dybere viden om, hvordan kvinderne gennem livet træffer beslutningen om at være børnefri. Specialet peger på, at kvinders motivation for et børnefrit liv er de samme, som ses i ældre studier. Det tyder på, at årsagen til, at *flere* kvinder ønsker at være børnefri, skal undersøges nærmere f.eks. gennem studier af generationsforskelle. Det er fortsat relevant at undersøge motivationen for et børnefrit liv hos andre seksualiteter og køn. Gruppen af børnefrie er voksende og oplever stigmatisering, hvorfor det er vigtigt fortsat at belyse emnet, således valget normaliseres og respekteres.

Referenceliste

Abusaleh, K., & Anwar, A.B. (2022). Research: Meaning and Purpose.

In Islam, M.R., Khan, N.A., Baikady, R. (Eds.). *Principles of Social Research Methodology*. Springer, Singapore (pp. 15-28). https://doi.org/10.1007/978-981-19-5441-2_2

Agrillo, C., & Nelini, C. (2008). Childfree by choice: A review. *Journal of Cultural Geography*, 25(3), 347–363. <https://doi.org/10.1080/08873630802476292>

Akselvoll, M. (2022). *Det grænseløse forældreskab*. (1. udg.). Dansk Psykologisk Forlag.

Alaszewski, A. (2006). Researching Diaries. In *Using Diaries for Social Research*. (pp. 24-45). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9780857020215.n2>

Atkinson, W. (2008). Not all that was solid has melted into air (or liquid): A critique of Bauman on individualization and class in liquid modernity. *The Sociological Review*, 56(1), 1–17. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2008.00774.x>

Avison, M., & Furnham, A. (2015). Personality and voluntary childlessness. *Journal of Population Research*, 32(1), 45–67. <http://www.jstor.org/stable/43919964>

Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity.

Bauman, Z. (2001). *The individualized society*. Polity Press.

Brehm, J. W. (1956). Postdecision changes in the desirability of alternatives. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 52(3), 384–389. <https://doi.org/10.1037/h0041006>

-
- Brinkmann, S. (2020). Etik i en kvalitativ verden.
In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.), *Kvalitative metoder. En grundbog*. (3. udg., pp. 581-600). Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2020). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: en introduktion. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.), *Kvalitative metoder. En grundbog*. (3. udg., pp. 15-29). Hans Reitzels Forlag.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development.
In Gauvain, M. & Cole, M. (Eds.), *Readings on the development of children* (2nd ed., pp. 37-43). Freeman.
- Cherjovsky, N. (2022). Reproductive villains. The representation of childfree women in mainstream cinema. In Thornley, D. (Ed.), *Childfree across the disciplines: Academic and activist perspectives on not choosing children*. (pp. 112-125). Rutgers University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv2v55gxf>
- Christensen, G. (2014). *Psykologiens videnskabsteori: En introduktion*. (2.udg., kapitel 7, pp. 165-187). Samfundslitteratur.
- Ciaccio, V. (2006). Childfree motivators and social/political views (Doctoral dissertation). Yona College.
- Coolican, H. (2014). *Research methods and statistics in psychology*. (6th ed., chap. 4, pp. 90-118). Psychology Press.
- De Lopez, K. M. J. (2001). Økologisk psykologis bidrag og begrænsninger som udviklingspsykologisk forklaringsmodel. *Psyke & Logos*, 22, 588-620.
- Doyle J., Pooley J. A., & Breen L. (2013). A phenomenological exploration of the childfree choice in a sample of Australian women. *Journal of Health Psychology*, 18(3), 397-407.
<https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/1359105312444647>
-

-
- Dybdahl Ahle, M., & Gotfredsen, A. (2023). Klimabekymring får hver fjerde unge kvinde til at overveje fravalg af børn. Deloitte Kraka.
- Egsgaard, S., Bliddal, M., Rasmussen, L., Mægbæk, M. L., Liu, X., & Munk-Olsen, T. (2024). Time trends in incidence of postpartum depression and depression in women of reproductive age. *Journal of Affective Disorders*, 366, 91–97. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.08.167>
- Elliott, R., Fischer, C. T., & Rennie, D. L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Clinical Psychology*, 38(3), 215–229. <https://doi.org/10.1348/014466599162782>
- Evans, R. I., & Bandura, A. (1989). *Albert Bandura: The man and his ideas: A dialogue*. Praeger.
- Ewen, R.B. (2010). *An introduction to theories of personality*. (7th ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Faber, S. T., & Jørgensen, A. H. (2023). ”Graviditeten er formentlig den mest betydningsfulde periode i barnets liv”: Om almengørelsen samt intensivering af det tidlige forebyggende arbejde og nye former for ansvarliggørelse af forældre. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 4, 29-43. <https://dpt.dk/temaumre/2023-4/graviditeten-er-formentlig-den-mest-betydningsfulde-periode-i-barnets-liv/>
- Faircloth, C., Hoffman, D. M., & Layne, L. L. (2013). *Parenting in global perspective: Negotiating ideologies of kinship, self and politics* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203103906>
- Fallesen, P. (2023). Flere yngre kvinder ønsker ikke at få børn. Rockwool Fonden. https://rockwoolfonden.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2023/08/Indlaeg_Flere-yngre-kvinder-onsker-ikke-at-fa-born_august-2023-2.pdf?download=true
-

-
- Festinger, L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford University Press.
- Festinger, L., Gazzaniga, M. S., & Schachter, S. (1989). *Extending Psychological Frontiers*. Russell Sage Foundation.
- Fraser, C., & Burchell, B. (2001). *Introducing Social Psychology*. Polity Press.
- Fox, M. (2011). Practice-based evidence – overcoming insecure attachments. *Educational Psychology in Practice*, 27(4), 325-335.
- Furedi, F. (2002). *Forældrefælden: Den unødvendige bekymring*. (1. udg.). Gyldendal Uddannelse.
- Gillespie, R. (1999). Voluntary Childlessness in the United Kingdom. *Reproductive Health Matters* 7(13), 43-53.
- Gillespie, R. (2000). When no means no: Disbelief, disregard and deviance as discourses of voluntary childlessness. *Women's Studies International Forum*, 23(2), 223–234.
[https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/S0277-5395\(00\)00076-5](https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1016/S0277-5395(00)00076-5)
- Hansen, T., Slagsvold, B., & Moum, T. (2009). Childlessness and psychological well-being in mid-life and old age: An examination of parental status effects across a range of outcomes. *Social Indicators Research*, 94(2), 343–362.
<https://doi.org/10.1007/s11205-008-9426-1>
- Henriksson, C., & Friesen, N. (2012). Introduction. In Friesen, N., Henriksson, C., & Sævi, T. (Eds.), *Hermeneutic phenomenology in education: Method and practice* (pp. 1-14) SensePublishers.
- Hird, M.J., & Abshoff, K. (2000). Women without children: a contradiction in terms? *Journal of Comparative Family Studies*, 31(3): 347–376.
- Holten, E. (2024). *Underskud: Om værdien af omsorg*. Politikens Forlag.
-

-
- Hougaard, E. (2019). *Psykoterapi. Teori og Forskning*. (3. udg.). Dansk Psykologisk Forlag.
- Houseknecht, S. K. (1987). Voluntary childlessness.
In M. B. Sussman, & S. K. Steinmetz (Eds.), *Handbook of marriage and the family*. (pp. 369–395). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-7151-3_14
- Høgh, M. (2024). De der mental load-kvinder burde skamme sig. *Jyllands-Posten*.
Tilgået d. 20.01.25, fra <https://jyllands-posten.dk/debat/kommentar/ECE16992576/de-der-mental-loadkvinder-burde-skamme-sig/>
- Højberg, H. (2014). Hermeneutik: Forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne.
In *Videnskabsteori i Samfundsvidenskaberne* (3. udg., pp. 289-322). Samfundslitteratur.
- Höglund, B., & Hildingsson, I. (2023). Why and when choosing child-free life in Sweden? Reasons, influencing factors and personal and societal factors: Individual interviews during 2020–2021. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 35, Article 100809. <https://doi.org/10.1016/j.srhc.2022.100809>
- Ireland, M. S. (1993). *Reconceiving women: Separating motherhood from female identity*. Guilford.
- Jacobsen, B. Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2020). Fænomenologi.
In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.), *Kvalitative metoder: En grundbog*. (3. udg., pp. 281-308). Hans Reitzels Forlag.
- Jacobsen, H. M. (2004). *Zygmunt Bauman: Den postmoderne dialektik*. Hans Reitzels Forlag.

-
- Jalali, S., & Wohlin, C. (2012). Systematic literature studies: Database searches vs. backward snow-balling. In *ESEM '12: Proceedings of the ACM-IEEE International Symposium on Empirical Software Engineering and Measurement* (pp. 29–38). <https://doi.org/10.1145/2372251.2372257>
- Jenvall, L. (2021). Dumpekarakter til folkeskole-reform: Hverken faglighed eller trivsel er blevet bedre. Politik. Dr.dk. Tilgået d. 20.01.25, fra <https://www.dr.dk/nyheder/politik/dumpekarakter-til-folkeskole-reform-hverken-faglighed-eller-trivsel-er-blevet-bedre>
- Jin, C., Tooth, L. R., Xu, X., & Mishra, G. D. (2023). Is being childless associated with a woman's risk of overweight and obesity? Results from a national longitudinal study. *International Journal of Obesity*, 47(9), 841–847. <https://doi.org/10.1038/s41366-023-01329-x>
- Juul, J. (1995). *Dit kompetente barn: På vej mod et nyt værdigrundlag for familien* (2. opl.). Schønberg.
- Karpatschof, B. (2020). Den kvalitative undersøgelsesforms særlige kvaliteter. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.), *Kvalitative metoder: En grundbog*. (3. udg., pp. 557-580). Hans Reitzels Forlag.
- Kelly, M. (2009). Women's voluntary childlessness: A radical rejection of motherhood? *Women's Studies Quarterly*, 37(2), 157–172. <https://doi.org/10.1353/wsq.0.0164>
- Knudsen, H. A. (2021). Dårlige normeringer kan mærkes hos både forældre og pædagoger: 'Man får jo helt vildt ondt i maven'. Indland. Dr.dk. Tilgået d. 27.01.25, fra <https://www.dr.dk/nyheder/indland/daarlige-normeringer-kan-maerkes-hos-baade-foraeldre-og-paedagoger-man-faar-jo-helt>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.

KVINFO. (u.å.). *Milepæle i dansk kvindehistorie 1960-2004*.

Hentet 17.02.25, fra <https://www.kvinfo.dk/file.php?file=387>

Køppe, S. (2008). En moderat Eklekticisme. *Psyke & Logos*, 29, 15-35.

Larsen, M. H. (2024). Barslende fædre skaber vej for mere ligeløn. *Børsen*.

Tilgået d. 20.01.25, fra <https://borsen.dk/nyheder/opinion/mere-faedrebarsel-skubber-os-mod-mere-ligelon>

Lehmann, C. (2024). Danskerne får stadig færre børn: ”Alle tallene går den forkerte vej”. *Altinget*. Tilgået d. 15.01.25, fra <https://www.alinget.dk/artikel/danskerne-faar-stadig-faerre-boern-alle-tallene-gaar-den-forkerte-vej>

Linde, S. (2018). *Fårking Gravid – en fremmed flytter ind*. Story.

Linde Matthiesen, N. C., Tanggaard, L., & Cavada-Hrepich, P. (2021).

Skal vi vinke?: Tillid, kommunikation og pædagogik i forældresamarbejde i dagtilbud. (1. udg.). Akademisk Forlag.

Lyngholm, L. T. M., Jakobsen, I. S., Ejrnæs, M., Monrad, M., K. Moesby-Jensen, C., & Riis Michelsen, R. (2020). Professionelle praktikers risikovurderinger - og de faktiske risici. *Udenfor Nummer: Tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde*, 20(40), 34-47. Artikel 4.

Madsen, M. M. (2023). Midt i debatten om hjemmegående mødre blander direktør sig:

Kvinder skal arbejde mere. *Berlingske*. Tilgået d. 20.01.25, fra

[https://www.berlingske.dk/indland/midt-i-debatten-om-hjemmegaaende-moedre-blander-direktoer-sig-kvinder-skal?gaa_at=eafs&gaa_n=AVINqTwrhDpSajTb0Kn0JBE9AQFceyN-kyjormqVcaB-](https://www.berlingske.dk/indland/midt-i-debatten-om-hjemmegaaende-moedre-blander-direktoer-sig-kvinder-skal?gaa_at=eafs&gaa_n=AVINqTwrhDpSajTb0Kn0JBE9AQFceyN-kyjormqVcaB-hdjwypJy4yGskCzI0G1NeWAE%3D&gaa_ts=678e217f&gaa_sig=ea5Nof sPxGUBCWz3oQVuBwOPbQvMC-pZ9i5pkw_IknDM7yLInVIDzXE4QBghH86dNrQP03-au9kP3Rin1pqdew%3D%3D)

[hdjwypJy4yGskCzI0G1NeWAE%3D&gaa_ts=678e217f&gaa_sig=ea5Nof sPxGUBCWz3oQVuBwOPbQvMC-](https://www.berlingske.dk/indland/midt-i-debatten-om-hjemmegaaende-moedre-blander-direktoer-sig-kvinder-skal?gaa_at=eafs&gaa_n=AVINqTwrhDpSajTb0Kn0JBE9AQFceyN-kyjormqVcaB-hdjwypJy4yGskCzI0G1NeWAE%3D&gaa_ts=678e217f&gaa_sig=ea5Nof sPxGUBCWz3oQVuBwOPbQvMC-pZ9i5pkw_IknDM7yLInVIDzXE4QBghH86dNrQP03-au9kP3Rin1pqdew%3D%3D)

[pZ9i5pkw_IknDM7yLInVIDzXE4QBghH86dNrQP03-](https://www.berlingske.dk/indland/midt-i-debatten-om-hjemmegaaende-moedre-blander-direktoer-sig-kvinder-skal?gaa_at=eafs&gaa_n=AVINqTwrhDpSajTb0Kn0JBE9AQFceyN-kyjormqVcaB-hdjwypJy4yGskCzI0G1NeWAE%3D&gaa_ts=678e217f&gaa_sig=ea5Nof sPxGUBCWz3oQVuBwOPbQvMC-pZ9i5pkw_IknDM7yLInVIDzXE4QBghH86dNrQP03-au9kP3Rin1pqdew%3D%3D)

[au9kP3Rin1pqdew%3D%3D](https://www.berlingske.dk/indland/midt-i-debatten-om-hjemmegaaende-moedre-blander-direktoer-sig-kvinder-skal?gaa_at=eafs&gaa_n=AVINqTwrhDpSajTb0Kn0JBE9AQFceyN-kyjormqVcaB-hdjwypJy4yGskCzI0G1NeWAE%3D&gaa_ts=678e217f&gaa_sig=ea5Nof sPxGUBCWz3oQVuBwOPbQvMC-pZ9i5pkw_IknDM7yLInVIDzXE4QBghH86dNrQP03-au9kP3Rin1pqdew%3D%3D)

-
- McAdams, D. P. (2001). The psychology of life stories. *Review of General Psychology*, 5(2), 100–122. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.5.2.100>
- Meggiolaro, S., & Ongaro, F. (2007). Choosing to be childfree: Individual and contextual factors. *Rivista di Studi Familiari. Special Issue: Childfree*, 12(1), 57–70.
- Mollen D. (2006). Voluntarily Childfree women: Experiences and counseling considerations. *Journal of Mental Health Counseling*, 28(3), 269–282. <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.17744/mehc.28.3.39w5h93mreb0mk4f>
- Morell, C. (1994). *Unwomanly conduct: The challenges of intentional childlessness*. Routledge.
- Mueller K. A., & Yoder J. D. (1999). Stigmatization of non-normative family size status. *Sex Roles*, 41(11), 901–919. <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1023/A:1018836630531>
- Nationalmuseet (2002). *Børn i arbejde og leg i 1700- og 1800-tallet*. https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/Editor/natmus/undervisning/dokumenter/dk_historier/boern_i_arbejde_og_leg.pdf
- Neal, Z. P., & Neal, J. W. (2024). A framework for studying adults who neither have nor want children. *The Family Journal*, 32(1), 121-130. <https://doi.org/10.1177/10664807231198869>
- Neal, Z. P., & Neal, J. W. (2022). Prevalence, age of decision, and interpersonal warmth judgements of childfree adults. *Scientific Reports*, 12(1), 11907. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-15728-z>
- Watling Neal, J., & Neal, Z. P. (2023). Prevalence, age of decision, and interpersonal warmth judgements of childfree adults: Replication and extensions. *PLoS ONE*, 18(4), e0283301. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0283301>

-
- Nyborg, F. (2024). *Hvorfor får danskerne så få børn? Ny forskning vil finde svaret.* [indland]. Dr.dk. Tilgået d. 12.01.25, fra <https://www.dr.dk/nyheder/indland/hvorfor-faar-danskerne-saa-faa-boern-ny-forskning-vil-finde-svaret>
- Park, K. (2005). Choosing childlessness: Weber's typology of action and motives of the voluntarily childless. *Sociological Inquiry*, 75(3), 372–402.
- Park, K. (2002). Stigma management among the voluntarily childless. *Sociological Perspectives*, 45(1), 21–45.
<https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1525/sop.2002.45.1.21>
- Region Syddanmark. (2024). Klimaforandringerne bekymrer danskerne og er noget, vi taler om. Klima. Tilgået d. 20.01.25, fra <https://regionsyddanmark.dk/om-region-syddanmark/presse-og-nyheder/nyhedsarkiv/2024/august-2024/klimaforandringerne-bekymrer-danskerne-og-er-noget-vi-taler-om>
- Salmon, C. (2015). Parental Investment and Parent-offspring Conflict.
In Buss, D. M. (Ed.), *The handbook of evolutionary psychology. Volume 1: Foundation*. (2nd ed., pp. 773-798). John Wiley & Sons, Incorporated.
- Settle, B. (2014). “It’s the choices you make that get you there”: Decision-making pathways of childfree women. *Michigan Family Review*, 18(1), 1-22.
<https://doi.org/10.3998/mfr.4919087.0018.102>
- Shapiro, G. (2014). Voluntary childlessness: A critical review of the literature. *Studies in the Maternal*, 6(1), 1-15. <https://doi.org/10.16995/sim.9>
- Siegumfeldt, P. (2024). Danske forældre er under pres fra to sider – og det rammer særligt mødrene. *Akademikerbladet*. Tilgået d. 10.05.2025 fra <https://dm.dk/akademikerbladet/aktuelt/foraeldrebarometer/2024/danske-foraeldre-er-under-pres-fra-to-sider-og-det-rammer-saerligt-moedrene/>
- Simms, K. (2015). *Hans-Georg Gadamer*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203068816>
-

-
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2022). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research* (2nd ed.). SAGE.
- Somers, M. D. (1993). A Comparison of Voluntarily Childfree Adults and Parents. *Journal of Marriage and the Family*, 55(3), 643-50.
- Sundhedsstyrelsen (2022). Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021. <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Sundhedsprofil/Sundhedsprofilen.ashx>
- Sundhedsstyrelsen (2024). Danskernes sundhed – Den nationale Sundhedsprofil. Midtvejsundersøgelsen 2023 – centrale udfordringer. https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2024/Sundhedsprofil/WEB_Sundhedsprofilen_2023_KORT-a.ashx
- Svendsen, S. (2003). Børn nej tak! (1. udg.). Politiken.
- Tabassum, N. (2024). Theoretical debates about psychological dimensions of gender stereotypes. In Tabassum, N., & Nayak, B. (Eds.), *Patriarchy and gender stereotypes in the contemporary world*. (1st ed., pp. 7-24). Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9781003474135>
- Tanggaard, L. (2024). Hvorfor får vi ikke flere børn? *Psykologernes fagmagasin*. <https://www.dp.dk/p-psykologernes-fagmagasin/artikler/hvorfor-faar-vi-ikke-flere-boern/>
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.), *Kvalitative metoder. En grundbog*. (3. udg., pp. 33-63). Hans Reitzels Forlag.
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Kvalitet i kvalitative studier. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Eds.), *Kvalitative metoder. En grundbog*. (3. udg., pp. 657-670). Hans Reitzels Forlag.

Thornley, D. (2022). Introduction: Childfree across the disciplines.

In Thonley, D. (Ed). *Childfree across the disciplines: Academic and activist perspectives on not choosing children*. (pp. 1-14). Rutgers University Press.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv2v55gxf>

Tooby, J. & Cosmides, L. (2015). The Theoretical Foundations of Evolutionary Psychology. In Buss, D. M. (Ed.), *The handbook of evolutionary psychology: Volume 1. Foundation*. (2nd ed., pp. 39-150). John Wiley & Sons, Incorporated.

Transportministeriet. (2022). *Ny lovgivning skal få flere kvinder i bestyrelser og ledelse*. Nyhed. Ligestilling. Tilgået d. 20.01.2025, fra
<https://www.trm.dk/nyheder/2022/ny-lovgivning-skal-faa-flere-kvinder-i-bestyrelser-og-ledelse>

Treisman, R. (2024). *JD Vance went viral for 'cat lady' comments. The centuries-old trope has a long tail*. National Public Radio. Tilgået d. 17.02.25, fra
<https://www.npr.org/2024/07/29/nx-s1-5055616/jd-vance-childless-cat-lady-history>

Turnbull B., Graham M. L., & Taket, A. R. (2016). Social exclusion of Australian childless women in their reproductive years. *Social Inclusion*, 4(1), 102–115.
<https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.17645/si.v4i1.489>

Veevers, J.E. (1980). *Childless by choice*. Butterworths.

Ventegodt, S. (1999). A prospective study on quality of life and traumatic events in early life: A 30-year follow-up. *Child: Care, Health & Development*, 25(3), 213–222. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2214.1999.00100.x>

Vesper, P. A. (2008). *No to children, yes to childfreedom*.
(Masters Thesis). <https://doi.org/doi:10.7282/T30Z73MQ>

WHO – World Health Organization. (2023). *Infertility prevalence estimates, 1990-2021*. World Health.
<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/366700/9789240068315-eng.pdf?sequence=1>

Zahavi, D. (2003). *Fænomenologi*. (pp. 1-40). Samfundslitteratur.